

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2009 оной майн 7 Четверг
№ 18 (21712)
Хабарай һуулшын шара луу харын 13 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

Агуу Илалтын һайндэр мандахань!

Амаршалга

Бурядай журналистикын ветеран, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадагша, дайшалхы Улаан Одоной орден, «Буряад үнэн» сониндо олон жэлдэ харюусалгата тушаалда ажаллаһан Б.Б.Дашисевыс, дайнай ветеран И.А.Ильиние, дайнай үедэ наһаяа гүйсөөдүйшые һаа, араталын ажалда ябаһан, бага балшар наһандаа дайнай хойшолонгуудыс бэе дээрээ үзэһэн ветерануудаа Агуухэ Илалтын һайндэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди.

Эдэмнай хэд бэ гэбэл, манай хүндэтэ М.Ц.Д.Намжилов, С.Ц.Балдуев, Ц.Б.Цыренжапов, П.Л.Натаев, Р.Б.Гармасев, Б.М. Ж.Жигжитов, С.Д.Очиров, Ж.М.Юндунова, Ц.Б.Содномова, Т.М.Санжисва, Е.М.Зомонова, Е.Д.Раднаева гэһэд болоно.

Азатай хэшэгтэй, амгалан тайбан, арюун мэндэ ажаһуухатнай болтогой, манай ветеранууд!

«Буряад үнэн» сониной коллектив.

Бурядай Уран зохёолшодой холбоондо Эсэгын дайнай ветеран ори ганса - манай хүндэтэ, үндэр наһата, гүрэн түрын олон шагнал хайрада хүртэһэн Б.Ш.Шойдоков болоно. Дайн тухай трилогийн, бусад олон зохёолнуудай автор, сэргэһэн Бадма Шойдокович бата жагсаалдаа зандаа. Илалтыс шэрээлсэһэн Танаа, хайрата Бадма Шойдокович, һайндэрөөр амаршална, энэл янзаараа хүнтэн сарюун ябахыстнай хүсэнэбди.

«Буряад үнэн» хэблэлэй байшангай коллектив.
Бурядай Уран зохёолшодой холбоон.

УРИЛГА
Гүрэнэй Хоца Намсаревай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театр Агуухэ Илалтын һайндэрөөр бүхы ветерануудыс амаршална!
Майн 7-до үдэһын 6 сагта Г.Банкуевай «С.С.С.Р.» гэгэн зүжэгтэ Улаан-Үдэ хотын бүхы ветерануудыс театрай урина.
«Фронтын 100 граммшыс» аяглагдаха.

Хүндэтэ дайнай ветеранууд болон ара талада хүдэлэгшэд!
Буряад Республикын хүндэтэ ажаһуугшад!
Та бүгэдэниис Агуухэ болон нангин һайндэрыс угтуулан амаршалнаб!
Илалта туйлагдаһаар жаран дүрбэн жэл үнгэршэб. Гэбшыс үнгэрһэн жэлнүүд тэсэжэ гараһан тэрэ сагыс балартуулжа шадахагүй. Энэ үдэр хадаа манай арадай баатаршалга, мохошогүй зориг, бата бэхи һүр һүлдэс элишлэһэн үдэр мүн. Буряад ороноймнай 120 мянга гаран сэргэһэдэй гурбадахи хүн бүхэниинь дайн байлдаануудай газарһаа бусажа сэрэггүй.
Ара таладашыс бүхы ажаһуугшад габшагай ажалаараа Илалта шэрээлсэ. Илалта туйлахын тула хүдэлмэришэд, колхозой ажалшад, сэхэстэн дайнай бүхы бэрхшээлнүүдыс, үлэжхэлэн хооһон байдал, хүндэ хүшэрэжал туйлажа гараа.
Бүхы ветерануудта һаналаа табижа, анхарал оролдолгоор хүрсэлжэ, үдэр бүри туһалжа, дэмжэжэ байха шотойбди.
Хүндэтэ ветеранууд, Таанад - манай омогорхол, манай бодото түүхэ гэшэгт. Эхэ ороноо эрлэхэг зоригтойгоор хамгаалжа, үнэн сэхээр ажаһууһанайтнай, мүн манай хүүгэд болон ашанарай түлөө доро дохинобди! Элүүр энхэ, урма зоригтой ябахыстнай, ута наһа эдлэхыстнай хүсэнэб!
Республикын бүхы ажаһуугшадта энхэ тайбан, ажана амгалан байдал хүсэнэб.

Вячеслав НАГОВИЦЫН,

Буряад Республикын Президент – Правительствоын Түрүүлэгшэ.

Хүндэтэ фронтовикууд, дайнай ара талын ажалшад!
Хайрата нютагаархид!
Буряад Республикын Арадай Хуралай зүгһөө манай Эсэгэ орондо эгээл хүндэтэй һайндэр болохо Агуу Илалтын үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб!
Буряад ороной сэргэһэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай фронтуудта зоригтойгоор дайралдаа, ара таладашыс манай нютагаархид Илалтын тулада баатарлигаар ажаллаа, хэсүү туршалгануудыс дабажа гараа. Эдэ майн үдэрнүүдтэ Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй болон дулдыданги бэшэ байдалай түлөө ами наһаяа, бэсэ гамнангүй дайралдаһан баатар сэргэһэдэ алдаршуулнабди. Хүндэтэ ветеранууд, залуушуулыс Эхэ орондоо инаг дуратайгаар, эрхэтэн ёһоной мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлжэ байһанайтнай түлөө Та бүгэдэндэ баярыс хүргэнэбди.
Буряад Республикын Арадай Хурал хадаа тэрэ холын дайн байлдаануудай баатарнууд гансаардажа, мартагдажа байхагүйн тула бүхы хүсэл оролдолгоо элсүүлнэ.
Хүндэтэ ветеранууд! Маанадай болон сэрэгдүй үстэнэй түлөө бүхыгөөрөө оролдоот, тэрэнэйтнай түлөө үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэнэбди. Та бүгэдэндэ элүүр энхыс хүсэнэб, дүтынхидтөө анхарал оролдолгоор, энэрил хайраар хүрээлүүлэн, ута наһа эдлэг даа! Хайрата нютагаархид! Таанадта энхэ тайбаниис болон зол жаргал хүсэнэб!

Матвей ГЕРШЕВИЧ,

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай хүндэтэ ветеранууд, ара талада хүдэлэгшэд, хотын ажаһуугшад!
Илалтын үдэрөөр – Агуухэ һайндэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб!
Манай хотодо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадаһан 1216 хүнүүд ажаһууна. Энэһинһээ гадна дайнай ара талада хүдэлһэн 8013 хотын ажаһуугшад мэндэ ябана. Хотын захиргаан дайнда хабаадагшадыс.

инвалидуудыс, ара талада хүдэлһэн зонис муниципальна транспортаар түлөөһөгүйгөөр ябуулна. Хубин микроавтобусуудай жолоошодтой дайнда хабаадагшадыс түлөөһөгүйгөөр зөөхэ тухай хэлсэгдэнхэй. Хотын захиргаан дайнай ветеранууд болон инвалидуудта бусаалтагүйгөөр гэрбайрын субсиди олгоно. Утаһаар хөөрэлдэнэһинь түлөө түлбэридэнь 50 процент хэмжээндэ хүнгэлэлтэ хэгдэнэ. Дайнай бүхы ветеранууд, мүн ара талада хүдэлэгшэд «Правда Бурятия» сонин түлөөһөгүйгөөр абана.

Агуу Илалтын хэрэгтэ сэгнэһөгүй сэхэ хубитаяа орууһанайтнай, баатарлигаар дайралдаһанайтнай, габшагайгаар ажаллаһанайтнай түлөө доро дохинобди, баяр баясхалан хүргэнэбди! Та бүгэдэндэ элүүр энхыс, ута наһа, урма зоригтой ябахыстнай хүсэнэб!

Геннадий АЙДАЕВ, Улаан-Үдэ хотын мэр.

Хүндэтэ Сибирьтэ ажаһуугшад!
Илалтын үдэрөөр Та бүгэдэниис амаршалнаб.
Хүндэтэ ветеранууд, бэсэ гамнангүйгөөр дайралдажа, зоригтой байһанайтнай түлөө Та бүгэдэндэ доро дохинобди. Танай баатаршалганууд Эхэ орондоо хизааргүй үнэн сэхээр алба хэлгын, дуратай байлгын жэһээ болоно. Тэрэ холын жэлдэ Илалтын хабарыс дүгэлүүлсэһэн хүнүүдэй олонхининь манай дунда үгы, тэдэниис ходо һанан дурсажа ябахабди. Дайн байлдаануудта алдалан унагшадта доро дохинобди. Тэдэ хэтэдэ манай зүрхэ сэдхэхэдэ үлэнхэй.

Энэ һайндэрөөр дашарамдуулан гэр бүлэдэнтэй билтарма зол жаргал, ажана түбшэн байдал хүсэнэб! Энхэ элүүр, азатай ябагты!
Манай Росси гүрэндэ, сэрэгдүйн үстэндэ энхэ тайбан байдал хүсэб!

Анатолий КВАШНИН,
Россин Федерацийн Президентын Сибириин федеральна округоор Бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ, армийн генерал.

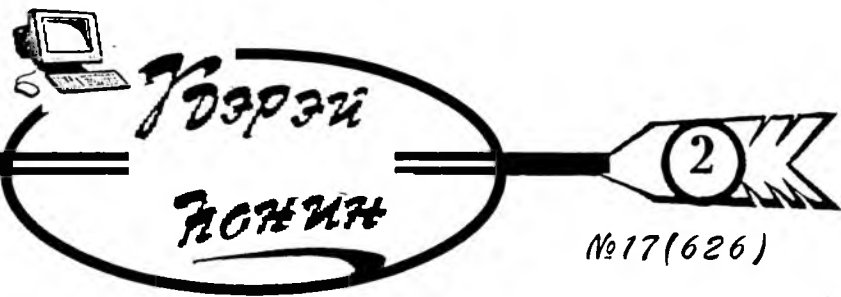
Республикын Ветерануудай соведэй зүгһөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадагшадыс, дайнай ара талада хүдэлһэн хүнүүдыс, республикын ажалай ветерануудыс болон бүхы ажаһуугшадыс Агуу Илалтын 64 жэлэй ойн баяраар хани халуунаар, үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, бултандатнай энхэ элүүрыс, һайндэрэй урма баяр болон Илалтын 65 жэлэй ойн баярта бэлдэлгэдэ эдбхитэйгээр хабаадахыстнай хүсэнэб!

Ревомир ГАРМАЕВ,
Республикын Ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ,
Президентын дэргэдэхи Аха захатанай соведэй гөшүүн.

Хүндэтэ ветеранууд, фронтовикууд болон дайнай ара талада хүдэлэгшэд!
Республикын хүндэтэ ажаһуугшад!
Агуу Илалтын һайндэрөөр үнэн зүрхэнһөө хани халуунаар амаршалнаб!
Хархис дайсанһаа Европыс абарһан манай сэргэһэдтэ тон сэхэ баяр баясхалан хүн түрэлтэн хүргэнэ. Энэ үдэр манай гүрэнэй түүхэдэ сэхэ дурахаалтай. Дайнда хабаадаһан үстэндэ харюулашагүй сэхэ үрнэһэйбди. Эсэгэ оронойнгоо аша туһада оролдон хүдэлжэ, энэ ашысын харюулха аргатайбди. Илалта туйлахын манай ветерануудта нэрэтэй түрэтэй ажабайдал хангаха шотойбди.

Хабарай эдэ үдэрнүүдтэ Та бүгэдэндэ һайхан хүсэлнүүдэйтнай бэслхыснь, энхэ элүүр, ута наһатай, урматай ябахыстнай хүсэнэб!

Борис ДАНИЛОВ,
Буряад Республикадахи ахмад федеральна инспектор.

Буряад Республикын Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ В.Наговицынай түсэблэлгын зүблөөнэй дүнгүүа

Буряадай Президентгын пресс-секретарь Александр Дружининай мэдээсээр, түсэблэлгын зүблөөндэ Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшын байгша ондо хүүгэдэй зунай амаралтыг болон элүүржүүлгыг эмхидхэхэ тухай, тийхэдэ лагернуудай зунай хаһада хэр бэлэн боложо байһан тухай мэдээсэбэ. Экономическа хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо байгша оной март нарада республикада үйлэбэрийн унаһан ушар шалтаганууд, тэдэниг усадаха талаар абтажа байһан хэмжээнүүд тухай элдхээ. Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министр «Хүдэлмэрийн нууринуудыг эрэмдэг бэстэйшүүдэ квотын гуримаар олгохо тухай» Буряад Республикын Хуули хэр бэсэлүүлгэдэб, энэ хэрэгтэ ямар бэрхшээлүүд ушарнаб гэжэ хэлээг үгөө. Тийхэдэ хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министр Монгол орон ажалай хэрэгээр ошожо ерһэн дүнгүүд, республикада хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдэй эхилһэн тухай мэдээсэ. Буряад Республикын зөөрийн харилсаануудай министр республикада гэр байра түлөөлөгшүүгээр үмсэлхэ хэрэг байдал тухай Президентэд дуулгаба. «Түнхэнэй аймаг» муниципальна байгуулгын толгойлогшо нотагай ажалай дэлгүүртэ тогтоһон байдал тухай дуулгаа, харин республикын экономикай министр гүрэнэй засагай гүйсэдхэлгын зургаануудай ажал ябуулга хэр ашаг үрэтэйб гэжэ сэгнэһэн дүнгүүд тухай мэдээсэбэ.

Вячеслав Наговицын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшодо, гүйсэдхэхэ засагай зургаануудта Буряадай Президентын Арадай Хуралда эльгэһэн Бэшэгыг бэсэлүүлгээр хэмжээ ябуулануудыг зохёон хараалжа, баталхыень уялгаба.

Инфраструктурыг хүгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо болон Транспортыг, энергетикыг болон харгын ажахыг хүгжөөлгөөр министерство акционернэ «Сибирьтелеком» бүлгэмэй Буряадай филиалтай, БГТРК-тай хамта радио-дамжуулгаар хүн зоние олоор хангаха талаар дурадхалнуудыг оруулха болобо.

Социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министр, Гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар республиканска агентство Буряад Республикадахи Дотоодын хэрэгүүдэй министрствэтэй хамта «Хүүгэдэ найдал түрүүлэ» гэнэн хэмжээ ябуулгыг үнэргэлгөөр Татарстанай дүй дүршэл шудалха болоо.

Эдуурье хамгаалгын министр болон Роспотребнадзорой Буряад Республикадахи управлени республикын дэбисхэртэ гахайн гриппхээ нэрглэхэ ямар хэмжээнүүд абтажа байнаб гэжэ түсэблэлгын зүблөөндэ мэдээсэбэ.

Инфраструктурыг хүгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, Улаан-Үдэ хотын мэр Ростехнадзорой Буряад Республикадахи управлени аттракционой техникэ аюулгүйгөөр ашагалгын хойноһоо хинамжалдаг Москвагай дүй дүршэл шудалха, Улаан-Үдын аттракционуудай техникэ харалга үнэргэхэ даабаритай болобо.

Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министр болон хүдөө ажахын ба эдэе хоолой министр Вячеслав Наговицынай даалгабаряар олон хүүгэдтэй болон тэдхэмжэ багатай аад, хүдөөдэ ажаһуудаг гэр бүлэнүүдтэ түлөөлөгшүүгөөр эбэртэ бодо мал үгэжэ, гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ үзүүлэлгээр Кемеровскэ областин дүй дүршэл шудалха болоо.

Экономикай министр Федеральна налогой албанай Буряад Республикадахи управлени тэй хамта гэр байрануудыг арендэдэ туһаажа, хуули бусаар олзо оршо оруулдаг нюурнуудтай тэмсэлгээр Москва хотын дүй дүршэл шудалха болоо.

Буряад Республикын Гүрэнэй-хуули ёһоной хороондо, Зөөрийн болон газарай харилсаануудай министрствэдэ, Улаан-Үдэ хотын захиргаанда Арадай Хуралай июнин сессидэ зүбшэн хэлсэлгэдэ тусхайтаар талалагдажа үгтөөгүй газарта гэр байра барихан нюурнуудта газарай частогуудыг олгохо тухай хуулин түлэб оруулхыень даалгадаба.

Инфраструктурыг хүгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшодо Буряадай Президент «Улаан-Үдэ-Горхон» гэнэн электропоездын ябахыень болуулһан ушар шалтагануудыг элүүржүүлжэ, энэ асуудал шийдэхыень даалгаба. Гадна инфраструктурыг хүгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Россин Федерациин Транспортын министрствэдэ хандалга бэлдэхээр уялгадаба.

«Гусинозерск-Зэлтэрэ-Айнек-Гол» гэнэн харгыг хамжаанай гуримаар мүнгэ һомололготойгоор федеральна зөөридэ дамжуулха тухай;

Түнхэнэй аймагта хоёр обсерватори хүрэтэр ошодог харгынүүдыг федеральна зөөридэ дамжуулха тухай.

Инфраструктурыг хүгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшодо болон барилгын ба гэр байрын-коммунальна комплексыг шэнээлгын министр гэр байрын хүдэлмэринүүдэй шанарта эрилтэнүүдэ шангадхаха, гүрэнэй гэр байрын инспекциин республиканска албанай, тийхэдэ гүрэнэй барилгын хойноһоо хинамжалдаг республиканска албанай хүдэлмэриг эдэбхижүүлхэ даабари республикын толгойлогшо үгэбэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

«ДЫЛАЧА» - 2008 ОНОЙ ЭРХИМ БҮЛГЭМ

Россин Хойто зүгэй, Сибириин болон Алас Дурна зүгэй үндэһэн үсөөн тоото арадуудай зургаадахи съезд Москва хотодо үнэргэгдөө. «Дылача» гэнэн эвенк яһатанай гэр бүлөөрөө, уг гарбалаараа хамтарһан бүлгэм «Эрхим бүлгэм – 2008» гэнэн номинапидэ Витус Берингын нэрэмжэтэ уласхоорондын шанда хүртэбэ. 1992 онһоо гэхэ гү, али байгуулагдаһан саһаа хойшо Татьяна Михайловна Туракинагай хүтэлбэридэ «Дылача» бүлгэм Буряад ороной үндэһэн үсөөн тоото арадуудай социальна болон бусад асуудалнуудыг шийдэхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Гадна республикын хойто аймагуудай бэрхэ нурадаг оюутадта стипендинүүдыг түлэхэ региональна жаса байгууланхай. Тийхэдэ Буряадай гүрэнэй хүдөө ажахын академитэй хэлсээ баталжа, республикын хойто зүгэй аймагуудай нотагуудһаа 60 үхибүүдыг эдэб мэргэжэлнүүдтэ нургаха болонхой. Т.М.Туракинагай хүтэлбэридэ энэ бүлгэм Буряад орондо бодхоордожо байһан шанар мүргэлэй барилгануудта туһалдаг. Энэ бүлгэмэй гэшүүд оро үсхэбэридэ, ан амитадыг агнадаг, дайдын баян хэшгэ суглуулдаг, ашагта малтамалнуудыг олзоборилдог ажалтай юм.

Дүрбэн жэлэй нэгэ дахин үнэргэгдэдэг энэ ехэ суглаанда Буряад Республикыг хүгжөөлгэдэ ехэ хуонтаяа оруулһанайнгаа түлоо Т.М.Туракина Россин Федерациин Региональна хүгжэлтын министрствын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Светлана НАМСАРАЕВА, манай корп.

Ажалша хүн арад зондоо хүндэтэй, хүдэлмэришэ хүн хүн зондоо туһатай гэнэн үгэнүүдыг Буряадай Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич амаршалгадаа онсолон тэмдэглэбэ. Митинг нээһэн Улаан-Үдын мэр Геннадий Айдаевай хэлһээр, хүн ажал хэжэ үндэбэг, хүдэржэдэг тула хүнине алта мүнгөөрнэ сэгнэхэнь тон буруу.

Буряадай Президент Вячеслав Наговицын Буряадай социальна-экономическа байдал тухай дурдахадаа, кризис республикада шанга хохидол асархагүй гээд найдуулба. Удаань партинуудай, профсоюзнуудай түлөөлөгшэдтэ, ветерануудта болон залуушуудта үгэ үгтэбэ. Хабарай хайндэр үзэсхэлэнтэ концерт-наадаар үргэлжэлөө.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

С.ДОНДОВОГАЙ фото-зураг.

ХАБАРАЙ БОЛОН АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭР

Майн 1-эй хайндэртэ Улаан-Үдын Сөвөдүүдэй талмай дээрэ хани барисаанай хайхан оршон адаглахаар байба. Үбгэд, хүгшэд, үхибүүд, томошуул үнгэтэ шаарнуудыг, плакат баринхай энебхилэн зогсохонь элээр харагдаба.

АЖАЛУУДАЛАЙНЬ ХЭМЖЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Агууехэ дайнай болон дайнай үедэ ажаллажа байһан ветерануудай байдалыг хайжаруулха тухай хаяхана Арадай Хуралай зал соо болон Агууехэ дайнай 65 жэлэй оие угтуулан суглаан дээрэ хэлсээ.

Энэ хайндэрыг хайнаар тэмдэглэхэе оролдохо ёһотойбди. Агууехэ дайн манай гүрэнэй түүхэ соо гол нуури эзэлнэ. Энэ дайн тухай мүнхэ дурасхаалыг үе үедэ дамжуулха ёһотойбди, - гэжэ Буряад Республикын президент Вячеслав Наговицын хэлэб.

Ветерануудай байра байдал дээшлүүлхын, хэрэгтэй эмээр хангахын хэмжээ ябууланууд үнэргэгдэхэ. Үшөө тийхэдэ

дурасхаалай хүшөөнүүдыг сэрбэрлэхэ, заһаха хэрэгтэй. Агууехэ дайнай 65 жэлэй ойдо зориулагдаһан «Книга памяти» гэнэн номой 9-дэй боти гарахаар хараалагдаба.

Энээнһээ гадна 2010 ондо элдэбын конкурснууд, фестивалнууд, выставкэнүүд үнэргэхэ. Вячеслав Наговицын хэлһээр, эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулануудта 430 миллион түхэриг гаргагдаха. Буряад орондо бүхыдөө 30 мянган дайнай болон ажалай ветеранууд байна. Тэдэнэй байра байдал дээшлүүлхын, шэнэ байра абахын түлөө федеральна бюджетһээ 316 миллион, республиканска - 103 миллион түхэриг һомолодоо.

«Ветерануудай байра байдал дээшлүүлхын программа соо ганса 2005 оной январин 1 болотор бүридхэдэ байһан хүнүүд ороо. Харин энээнһээ һүүлээр мэдүүлгэ бэшэһэн ветеранууд тухай мартаха ёһогүйбди, - гэжэ Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г. Бальжиров тэмдэглэбэ.

Байра байдалаа дээшлүүлгэ, эмээр хангалта тухай бүхы ветерануудай хандалгануудыг хайнаар хаража үзэхэ гэжэ суглаанай дүнгүүд дээрэ хэлсэгдээ.

Эржена БАТОВА, манай корп.

ИЛАЛТЫН ПАРАДТА ДҮРБЭ ДАХИИ ХАБААДАА ҺЭН

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран Буда Дабеевич Ангархаевта зориулагдаһан дурасхаалай самбар байгша оной майн 8-да үглөөнэй 11 сагта Улаан-Үдын Коммунистическэ гудамжа, 45 хаягаар оршодог гэртэ байгуулагдахань.

Буряад Республикын хүдөө ажахын министр ябаһан хүбүүнэйнгээ нэрынь иигэжэ мүнхэлхэ гэнэн шийдхэбэри түрэнэн Түнхэн нотагаархинийн абанан байна. Москвагай Улаан талмай дээрэ заншалта ёһоор майн 9-дэ эмхидхэгдэдэг парадта Буряадаа түлөөлжэ, дүрбэ удаа хабаадаһан Агуу дайнай ветеран Буда Дабеевич Ангархаевтай амиды мэндэ ябахадань хөөрэдэһэн нэгэ зураглал уншагшаданга анхаралда дурдахая.

- Ямар парад танда онсо хайн хангаданаб? - Парад бүхэн өөрын онсотой байдагынь мэдээжэ. Гэбэшье 1945 оной түрүүшын парад ханаан сэдхэлдэм бүри гүнзгыг дурасхаал үлээгээ. Залуу ябааб, тиимэһээ үйлэ бүхэн ухаан сэдхэлхыень хүлгөөхэ даа. Дайнда хэды удаа гэмтээ, шархатаа хаабзаб даа. Гэбэшье зол заямин абараа.

Һүүлшынми 1995 оной парад мүн лэ хаяхана мэтэ ханаандам ороно. Советскэ Союзай Герой Георгий Иванович Гусляковтой хамта Буряадаа түлөөлжэ ошоо һэмди. Улаан талмай дээрэ жагсаалда ябах бэлдхэдэ тон нарин нягтаар хангаабди. Дала наһанай дабаа алхашан бидэндэ бэрхэтэй хааб даа. Гэбэшье Сибириин хатуу шанга уларида дадаһан бидэ ядамаргүй жагсаалда ябажа гараа һэмди.

Энэ үедэ зэргэлээд ябаһан хүбүүднэ юун тухай бодоо юм, бү мэдэ. Харин би табин жэлэй үмэнхэ үйлэ ябадалаа толгой соогоо һэргэн дурсажа ябаа бэлэйб. 1941 ондо сэрэгтэй албанда уригдаһан бидэ, эдиршүүл, фронт руу бушуу түргэн эльгээгдэхэ тухай хамагай ехээр хүсэжэ ябаабди. Комсомолой райкомой зууршалгаар агаарай-десантна сэрэгтэ алба гарахаяа эльгээгдээ һэм. Тийшэ хүн бүхэн ородоггүй байгаа, гол түлэб бэеын элүүр мэндые харадаг бэлэй. Шанга гэгшын шалгалта хэдэг һэн. Тэрэ үедэ намда энэ талаар бэрхшээл байгаагүй – Бурханай заяһан багжагар үндэр бэе, шадал тэнхээ.

1945 оной парадта нара хаһадаһаа үлүүтэй бэлдхэл болоо һэн. Тэрэ үдэр хура бороотой бүрхэг үдэр туданан бэлэй.

С. ЭРДЫНЕЕВА бэлдэбэ.

«ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН ДАЙНАЙ ШАГНАЛНУУД»

М.Н.Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейдэ «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай шагналнууд» гэжэ нэрэтэй выставкэ үнэргэгдэнэ, зоний үзэмжэдэ олон тоото орден, медальнууд дэлгэгдээ. Эдэ гэхэдэ, Ленинград, Одессэ, Севастополь, Сталинград болон бусад хотонуудыг хамгаалһанай түлөө сэрэгшэдтэ зүүлгэгдэһэн орден, медальнууд. Тийн хажуугаарнь сэрэгшэдэй хубсаһа хунар, зэр эбсэг, плащ-майхануудыг хүн зон хаража, ехэл һонирхоо.

Мүн тийхэдэ Буряадай эгээл түрүүшын генерал-майор Илья Васильевич Балдыновай намтар тухай олон хуудаһата суглуулбаринууд дэлгэгдээ.

Эгээл түрүүшынхыг тус выставкэдээрэ Москва хотыг дайсаһаа хамгаалһан 93-дахы сэрэгтэй дивизиин сэрэгшэд (манай нотагаархид) тухай документнууд, материалнууд харуулагдаба.

Янжама КИМ.

Буряадай Президент Вячеслав НАГОВИЦЫН Россин Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшэ Владимир Путинтай уулзажа, республикын хэрэг байдал зүбшэн хэлсэбэ. Россин Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшын тусхайта сайтда энээн тухай мэдээсэгдэнэ.

В.ПУТИН В.НАГОВИЦЫНТАЙ УУЛЗАБА

Россин Правительствын Түрүүлэгшэ республикын ажалай дэлгүүрэй байдалаар, эрхэтэды үмхирэн хандаржа байхан гэр байранууднаа зөөлгэхэ хэрэгээр хонирхоо. Тиихэдэ Россин бүридэлдэ Буряад ороной хайн дураараа ороһоор 350 жэлэй оие тэмдэглэхэ асуудал эдэ хоёр хүтэлбэрлэгшэд хэлсэбэ. Гадна «Монды» гэхэн хилэ дабалгын пунктда уласхоорондын статус олгохо, онкологийн болон перинатальна түбүүдые нольбэн шонэлхэ асуудалнуудта тэдэ анхаралаа хандуулаа.

Уулзалгын эхиндэ Владимир Путин Буряад ороной хэрэг байдалаар хонирхоо. Агаарай онгосонуудые бүтээдэг, хүүргэнүүдые баридаг бүлгэмүүд, ЛВРЗ тогтууритайгаар хүдэлнэ гэжэ Вячеслав Наговицын мэдээсэбэ. «Цемент» үйлэдбэрлэгшэд продукция үйлэдбэрлэгшэ нэгэ бага доошолуулаа, суглаа хээнэймнай һүүлдэ барилгын халбарин хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдээ», - гэжэ республикын толгойлогшо тэмдэглээ.

Үмхиржэ, хандаржа байхан гэр байранууднаа зөөлгэхэдэ республикада хэды мүнгэн номологдохоб гэхэн В.В.Путиной асуудалда В.В.Наговицын 600 миллион түхэриг үгтэхэ гэжэ харюусаа. Энэинһэ гадна эды шэнээн мүнгэн гэр байрануудые капитална аргаар заһабарилгада номологдохоб гэжэ нэмээ. В.Наговицынай хэлһээр, Россин Федерацийн Оборонын министрствэһэ 600 байрада захил оронхой.

Удаань Буряадай Президент үгэ абахадаа, республикада юрэнхы дээрэ ажалгүйдэлгын хэмжээн доошолоно, харин бүридхэлдэ абтаһан дүнүүдээр 1,5 дахин дээшлэнэниинь болоно. «Хоёр жэл үлүүтэй саг соо хүдэлөөгүй хүнүүд ажалгүйшүүлэй тоо нэмээн», - гэжэ В.Наговицын ойлгуулба, - тэдэнтэй бидэ баһал хүдэлхэбди». В.Наговицынай хэлһээр, республикада ажалай салин дээшлэнэ. «Нэгэдэхи кварталай дүнгөөр ажалай салин 14,5 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Россин дунда зэргын хэмжээндэ хүржэ байнхайбди, - гэжэ Вячеслав Наговицын тэмдэглээ. - Предприятинууд хүдэлмэрийн ашаг үрэ дээшлүүлнэ, энэнь ажалай салин дээшлүүлхэ арга олгоно».

Буряадай Президент Москвада Бүхэроссин гүрэнэй телерадиокомпаниин «Вести-24» гэхэн каналар интервью үгэбэ. Россин мэдээсэлэй каналлаар энэ дамжуулга апрелин 27-до нютагай сагаар 23.35 минутада харуулаа.

Энэ хөөрөлдөөнэй үедэ Вячеслав Наговицын «Вести» гэхэн телеканалые хүтэлгшэ Ирина Россиустой Буряад ороной хүн зоние ажалаар хангаха програмнууд, үгырэлгын хэмжээ доошолуулаа, республикын барилгын халбарие дэмжэхэ асуудалнууд тухай хөөрөлдэбэ. Энэинһэ гадна Буряадай Президент хүршэ болон бусад регионуудта суглуу-

БҮРЯАДАЙ ПРЕЗИДЕНТ ФЕДЕРАЛЬНА ТЕЛЕКАНАЛААР ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

лагдамал модон гэрнүүдые шалатайнь болон үнээтэйнь, хадаана болон шүрээбүүдтэйнь бэлэн болгожо худалдаха аргатайбди гэжэ хөөрөө. Иимэ модон гэрэй нэгэ дүрбэлжэн метрын оройдоол 20 мянган түхэригтэ.

Гадаадын гүрэнүүдтэй холбоо харилсаан тухай табигдана асуудалда харюусахадаа, Монгол гүрэн хадаа Буряад оронтой худалдаа наймаа эдэбхитэйгээр хэнэ гэжэ Вячеслав Наговицын тэмдэглээ. Хүршэ Монгол оронойоо буряад үүлтэрэй мал асаржа, республикада мяханай мал үсхэбэрлэгшэ хүгжөөхэ зорилготойбди гэбэ.

Вячеслав Наговицын иигэжэ нэмэбэ: «Мүнөө үедэ Росси гүрэн таби гаран процент хэмжээндэ өөрыгөө мяхаар хангана. Монголһоо үүлтэртэ мал асаржа, манай республикада хүрэгшэнь олошоруулаа хаа, баришатай гэжэ ханагдана. Буряад үүлтэрэй мал гээшэ манай эндэхи байгааалин эрхэ байдалда ехэ таараха юм. Тии-

мэхэ манай республикада буйлуулгын бүхы комплекснуудые хүргээн хүдэлгэбэл, хүршэ Монгол орондо болон Россин Федерацида тунатай байхабди. Мал ажал хүгжөөжэ, мяханай продукция үйлэдбэрилбэл, ашаг олзотой гэжэ тоолонобди».

Тиихэдэ Вячеслав Наговицын Улаан-Удын авиазаводой хүдэлмэридэ тогтобо. Тэрэнэй «Вертолеты России» гэхэн холдингдо ороһонинь ехэ хайн гэжэ тэмдэглээ. Республикын толгойлогшо энэ предприятие саашадань хүгжөөхэ арга боломжонууд болон хараа түсэбүүд тухай хэлэжэ үгөө.

Аяншалгын халбарие хүгжөөхэ түсэбүүдтэ Буряадай Президент онсо анхаралаа хандуулан байна. «Байгалай буудал» гэхэн онсо экономическа зонин бүхы проектүүд заабол үргэлжлүүлэгдэхэ, түбхын түрүүндэ Улаан-Удэ-Хурамхаан гэхэн автомобилин харгы заһабарилгада гэжэ тэрэ онсолоо.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Эрхимүүдтэ - гүрэнэй шагналнууд

Манай гүрэн дотор эгээл эрхим, эгээл хүндэтэ хүнүүдтэ үндэр шагналнуудые барюулха хайн заншал бии юм. Энээндэ зорюулагдана хэмжээ ябуулга хаяхана Улаан - Үдэдэ үнгэрөө.

Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын эгээл эрхимүүдтэ гүрэнэй шагналнуудые, республикын байгуулагдаһаар 85 жэлэй ойдо зорюулагдана шагналай тэмдэгүүдые барюулаа.

«За заслуги перед Отечеством» гэхэн орденой медальда Буряад Республикын Верховно сүүдэй түрүүлэгшын орлогшо Альбина Александровна Кириллова хүртөө. Ниитын ажалда бэрхээр бэсэ харууланай түлөө Буряад Республикын ветерануудай ниитын эмхиин гэшүүн Виктор Николаевич Башкеев, Буряад Республикын ветерануудай Сөведэй түрүүлэгшэ Ревомир Баярович Гармаев гүрэнэй иимэ шагналда хүртэбэ.

Олон жэл соо хайнаар ажаллаһанай түлөө Буряад Республикын Президентын болон Правительствын захиргаанай тусхай програмнуудай Комитедэй түрүүлэгшэ Владимир Иванович Корпусов энэл шагналда хүртөө. Мэдээжэ уран зохиолошо Степан Луквич Лобозеров «Россин Федерацийн соелой габьяата ажал ябуулагша» болоо. Харин «Бурят-фармация» гэхэн предпрятийн директор Ханхай Пурбоевич Монголов «Россин Федерацийн элүүрые хамгаалгын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Буряад Республикын Президентын дэргэдэхи Аха захатанай Сөведэй гэшүүдтэ Буряад Республикын байгуулагдаһаар 85 жэлэй ойдо зорюулагдана медальнууд барюулагдаа. Эдэинэй тоодо Сергей Николаевич Буддаев, Дондок Содномович Айсуйев, Геннадий Очирович Борисов, Дамба Чимитович Боросгоев оролсоо.

Эржена БАТОРОВА.

АМИН ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД

Арадай Хуралай ээлжээтэ юнэдэхи сессидэ 40 гаран асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Буряад Республикын зарим хуулинуудта хубилалтанууд оруулагдаа. Нэрлэбэл, бюджетүүд хоорондын харилсаанууд тухай хуулида хубилалта оруулагдаа, республикын тусхай програмнууд тухай хуулинуудта баһал заһабаринууд оруулагдаа. Правительствын сагта Хүн зоние ажалда хабаадуулгын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрлэгшэ С.К.Зайцева ажалай дэлгүүрэй байдал тухай мэдээсэл хээ. Мүнгэн сангай уналгатай тэмсэхэ программын ёһоор хүн зоний ажалгүйдэлгые доошолуулаа хэмжээнүүд абтанхай, энэиние бэелүүлгэдэ гүрэнэй хан жасаһаа хүсэд хүрэхэ мүнгэн үгтэхэ гэбэ.

Тиихэдэ «Саад, огород ургуулагшадые, дача баригшадые болон тэдэнэй коммерческэ бэшэ нэгэдэлнүүдые Буряад Республикада дэмжэхэ тухай» хуулийн

түлэб нэгэдэхи уншалгаар зүбшэн хэлсэгдэбэ. Мүнөө үедэ Россин Федерацийн арбан нэгэн можо нютагууд саад, огород ургуулагшадые, дача баригшадые дэмжэхэ хэмжээнүүдые тогтоһон хуулинуудые баталан абанхай.

Арадай Хуралай депутат Вячеслав Ирильдеев сессийн зүбшэн хэлсэгдээ «Буряад Республикада технопаркнуудые байгуулаха тухай» хуулийн түлэб оруула. Майн 21 болотор энэ хуулийн түлэбөөр дурадхалнууд болон заһабаринууд оруулагдаха ёһотой.

Эдэ бүгэдэниһөө гадна республикын ажабайдалда амин шухала бусад хуули ёһонууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэрэн тушаа тусхай тогтоолнууд абтаба.

Светлана НАМСАРАЕВА, манай корр.

ҺАЙН ДУРААРАА ҮҮСХЭГШЭД

Үнгэрхэ амаралтын үдэрнүүдтэ «Һайн дураараа хүсэгшэ» гэхэн конкурсын дүнгүүд мэдэгдэбэ. Тус конкурс Залуушуулай политикын талаар хороон, «Клуб Фирн» гэхэн ниитын нэгэдэл эмхидхэн байна.

Тус хэмжээ ябуулгын гол зорилго хадаа олонийтые хүнүүдэй социальна орёо асуудалнуудта дүтэлүүлхэ, залуушуулые ниитын ажалда оролсуулха болоно. Эндэ ганса оюутад хабаадалсаа бэшэ, харин олон ниитын нэгэдэлнүүд, хургуулийн хурагшад, бизнесэй түлөөлэгшэд эдэбхитэйгээр аза талаангаа харуулаа.

«Һайн дураараа хүсэгшэ» гэхэн нэрэ зэргэдэ Залуушуулай бүлгэмүүдэй президент Алексей Гыргенов хүртэбэ. Алексей хадаа хайн дураараа юумэ хэхэ гэжэ бодоод, хүдөө нютагуудай залуушуулай дунда дээшнэ дэбжэһэнэй түлөө иимэ нэрэ зэргэдэ хүртөө юм.

«Молодая ГАРГА» гэхэн залуушуулай нэгэдэл байгааһие хамгаалгын талаар

ажал ябууланай түлөө баһал грамотада хүртөө. «Добровольчество в просвещении и образовании» гэхэн номинацида диспансерэй волонтер, ВСГТУ-гай оюутан Алексей Лужников ба Буряадай багшанарай колледжын оюутан Эльвира Шаракчинова шалгарба. Алексей Эльвира хоер хэдэн жэл соо волонтероор ажаллана. Сотниковой дунда хургуулийн 8-дахи классай хурагша Аюр Бадмаев эгээн эдир хайн дураараа хүсэгшэ болоо. «За развитие инициатив сельской молодежи» гэхэн номинацида «Китой» гэхэн ниитын нэгэдэл грамотада хүртөө.

Эржена БАТОРОВА. Авторай фото.

Түймэр унтарагшад хатуу зоригтой, бүхэ журамтай хүнүүд юм. Эдэнэр үдэр бүри өөрыгөө хайрлангүй түймэр болоһон газар ошожо, хүнүүдэй наһа абарна. Наяхана зоригтой түймэршэд өөрынгөө мэргэжэлэй хайндэр найрлаа.

ТҮЙМЭР САРАГШАДАЙ ҺАЙНДЭР

1999 онһоо Россин Президентын зарлигаар апрелин 30-най үдэр Түймэр сарагшадай үдэр гэжэ тогтоогдоо.

«Түймэршэдэй ажал эрэ хүнүүдэй эгээл хүндэ ажал юм. Республика дотор мүнөө 64 аюул нэргылэлгын газарнууд, 11 федеральна халбаринууд ажалаа ябуула. Бүхы дээрэ 500-гаад хүнүүд үдэр бүри бэлэн байна. Түймэртэй тэмсэхэдэ зориг хэрэгтэй. Иимэ ажалтай хүнүүд аюул болоһон газарта түргэн зүб шиндхэбэри гаргажа шадаха ёһотой. Эдэнэр хамаг харюусалгануудые өөр дээрэ абажа, хүнүүдэй наһа абарха гэжэ оролоно. Тиин манай түймэршэд ходоодо урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлнэ юм. Эдэнэй олонийн гүрэнэй шагналнуудта хүртэһэниинь гайхалгүй», - гэжэ подполковник А.И.Сидоров хэлэнэ.

Тус хайндэртэ түймэршэдэй харуулай олон ветеранууд эрээ. Эдэнэр ажалажа байхадаа, хэдэн түймэршэдэ ходоодо урдаа жаж, хүнэй ами наһа абарһан байна. Мүнөөшье амаржа байхадаа, ветеранууд залуу түймэршэдтэ заабари үгэжэ, туһалжа байдаг.

«Манай ажалажа байхада, хүнгэн байгаа гэжэ ханадагби. Юундэб гэхэдэ, иимэ үндэр гэрнүүдые тиихэдэ угы, тиин түймэршэе үсөөнөөр болодог байгаа», - гэжэ түймэршэдэй харуулай ветеран Александр Николаевич Тубчинов хэлэнэ.

Һайндэрэй үдэртэ эгээл эрхим түймэршэдтэ шалгарһанай грамотанууд, бэлэгүүд барюулагдаба. «Забава», «Угол зрениа» гэхэн хатарай ансамбльнууд хонирхолтой концерт наада харуулаа.

Эржена БАТОРОВА.

Буряад Республикын Правительствад

ГҮРЭНЭЙ ХЭМЖЭЭНДЭ ТЭМСЭЛ ЯБУУЛХА

Оршон дэлхэйдэ хүн бэе оложо түрэхэ гэшээ хамагай ехэ зол гээд, алишье шажан мүргэлдэ, эрдэм ухаанда хэлэгдэнэ. Теэд бээ хайра гамгүйгөөр архьяар хорложо, хүн шанараа алдатаргаа, наһан болотороо, улад яахадаа архи уунаб? Хүн бүхэндэ өөрын ушар шалтагаан байха - ажабайдал буруулаад, эрэ нүхэрөө алдаад, арга хургаяа бараад, бээ, алта мүнгээ хээ газараа оложо ядаад...

XXI зуунай богон алхан бидэнэй дунда бөөн зоние зобоон архи уһа мүрэн мэтээр урдажа, халдамал үбшэндэл шурган орожо байнхай. Хүгшэн, залуу, эрэ, эхэнэр илгаагүй - булта хатуу харые хэрэглэнэ. Тоо бүридхэгшэдэй баримтанууд үйдхартай мэдээсэл дуулгана. 2008 ондо Буряадта 6 мянгаһаа үлүүтэй зон наркологическа диспансертэ бүридхэлдэ абтаа, тэдэнэй гурбанайн нэгэн 20-тойһоо 39 хүртээр наһанай. Буряадай эршүүлэй 40 процент хубинь архиин

зэмээр алибаа нэгэн үбшэндэ нэрбэгдэнэ, удаань ами наһатаа хахасана.

Иимэ байдалда Буряадай Арадай Хуралай түлөөлэгшэд ханаата боложо, 6-дахы зарлалай сессидээрэ хүн зоноо элүүржүүлхэ талаар доктрина зоёон байгуулха тухай тогтоол баталан абаад, Буряадай Правительствад тэрэниие бэелүүлхыень даалгалан юм.

Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г. Бальжировай хүтэлбэри дор республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын мэргэжэлтэдхээ бүридэнэн хүдэлмэрийн комисси бүридхэгдэжэ, тус доктрина зоёохо талаар нилээд олон хадхууртай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ, «түхэрэн шэрэнүүд» зарлагдаа. Мүнөө тус доктринын проект зоёолго үргэлжлүүлэгдэнэ.

Б.Г.Бальжиров

ЭТИГЭЛЭЭ ТҮХӨӨН ЭЛҮҮР ЯБАЯ

«Арадай аман зоёолдо архиин хорото хойшолонгууд тухай» гэнэн урдахи дугаарай зураглалда Сансарын хүрдэ анхараа нэн гүт? Тэрэнэй гүн удхыень Баир лама ингэжэ тайлбарилна:

- Бүхы муу үйлэ ябадалууднай мунхаг, ташаяан, уур сухал гэнэн гурбан хоронһоо эхитэй. Тэрэнһээ боложо, саган үйлэ хэрэгнай харлаад, Сансараһаа гаража шадангүй, 6 зүйл амитанай аймагта түрэнбди - тамын орондо, амитанай орондо, хүн түрэлтэнэй болоод асуури тээнгэрийн ороноудта... Тэрээн соогоо хүрдэ шэнги эрбелдэжэл байнабди. Гол ушар шалтагаанинь гэхэдэ, 3 хорон: мунхагай нууринь - гахай, ташаяанай - тахья, уур сухалайхи - могой. Энэ гурбан амитан бэе бэсынгээ һүүлүүдые хазаад ябана. Сансарын хүрдые баряад байһан үйлын үриие тэдхэгшэ - үхэлэй эзэн гээшэ.

- Ушар шалтагаанһаа үйлэ бүхэн эхиен абана гээд ойлгобобди. Улад зоной хэмһээ үлүү архи уухань һаян сагта эршэдээ. Гол шалтагаанинь юун болоноб?

- Мунхагаһаа боложо, хүн архи ууна. Тиигэжэ хүн бээ, сэдхэл ханаага бузарлахаһаа гадуур, хажуудахи зоноо бузарлана. Хараал шэрээл табина, хүниие сохино, гэр соонь доройтоно. Хүнэй хии мориниинь унажа эхилнэ. Ажалдаа хүндэгүй, хүн зондо туһагүй болоно. Тиихэдэн улад тэрэниие тоохоёо болино. Альганиинь хоонон - мүнгэ тангагүй болоод, хүнһөө гуйраншална. Доторхи сэдхэл ханаань архи эзлэнэ. Тиимэ хүн үйлынгөө үрээр адагуусан шэнги болоно. Нохой яһа олоогүй һаа, яжа сухалдадаг бэ, тэрээн шэнги архиншан архи олоогүй һаа, сухалаа хүрэдэг, аюул үүсхэдэг бшуу.

Та анхараа ёһотойт, хүн архи уужа байхадаа, эхиндээ хүхиютэй байдаг. Удаань тэрэ доройто

доройтоһоор, доошоо унадаг. Тиимэ хүнэй газраахи хорёонь халан һандардаг, задардаг. Гэртнэ архиншад сугларжа эхилдэг, хулгай тонуул ородог.

Айл бүлэдэ архи аргагүй ехэ зоболон асардаг, илангаяа үри хүүгэдтнэ. Эхэ, эсэгнэ тэдэнэ тэжээхын орондо хара амиа хараад, бээ сэнгүүлжэ, архьяар хоол хэжэ байна бшуу.

Теэд архида шунахайрһан хүн бээдээ эрхэгүй, өөрын үггүй болошодог ха юм. Тийһээр үхэлэй эзэн хажуудань дүтлөөд: «Хамаг үйлэ байдалшни доройтоо, ябаха сагшни эрээ», - гэхэл даа.

- Арбан гурбан амитанай адагай шанар шэнжэ шэнгээжэ, Шолмос архи зоёонһон гэдэг. Тэрэн яагаад элирдэг бэ?

- Архи ууһан хүн эхиндээ олон үгтэй болодог. Тахья шэнги донгодожол мэдэдэг. Бүри саашаа архи уубал, хүсэтэй боложо эхилхэ. Жэшээн,

ахирхан хүн һаа, заан мэтэ шадалтайб гээд өөрыгөө бодохо. Хүнтэй хүсэ шадалаа туршалсаһаа тэгүүлхэ. Ууһаар байтараа, үшөө ехэ хүсэ орооб гэжэ ханаад, шонхо шэнги сухалдаха. Талын хүндэ уур сухалаа гаргаха. Үшөө ехээр уубал, гахай шэнги аашалха. Өөрынгөө бөөлжэһэн соо, нөлбон соо хэбтэхэ. Үглөөдэрын дахяад хүн болохоёо хүсэхэдэн, тархинь үбдэжэ зобоохо. Тиигэжэ тэрэ хүн үнөөхил хороёо бэдэржэ захалха.

- Теэд иимэ ушарта бээ абарха арга бии гү?

- Мүнөө дэлгүүрнүүдтэ угалзатуулан зурагуудтай элдэб түхэлэй шэлтэй архи элбэгээр худалдаанда табятай. Бүхы һайхан уһа лусуудайнгаа нэрээр нэрлээд, архи нэрэгшэд арад зоние

урьхадаа оруулна. Гэгээн түрэлтэй лусуудай, үндэр уула сабдагуудай нэрээр архи нэрлэжэ болохогүй. Тиихэдээ архи нэрэгшэд сэх алдуу хэнэ гэжэ һананаб. Иимэ ехэ архиин үргэн гэгшын гол мүрэн шэнги урдажа байхадань, үхибүүднэй архида орожо байна. Хүдөө талаар ябахадаа, архиншад дүхэриг ходо ажагланаб. Заримашуул үбгэд, хүгшэдэингөө пенси абажа, архи болгоно. Ажал хэнгүй, архи намнаад ябана.

Бидэ нэн түрүүн эрээдүй тухайгаа бодохо ёһотойбди. Манай эрээдүй - үри хүүгэднэй болоно. Үри хүүгэд тухайгаа бодохоёо ханабал, архи уужа болохогүй. Архи уужа байһан арад зон гүрэн түрээ, эзэлжэ байһан газараа, эрхэ сүлөөгөө алдадаг. Хайрата наһаяа дэмы хооһоор үнгэргэдэг. Алдахагүйн тулада, хүзэг хэрэгтэй.

Хүндэ харша хүсэн гэжэ байха. Саанаһаа тиимэ шадал тэнхээ хүндэ үгтэдэг. Һула хүн архиин аргадань, мэхэдэн бэлээр ороно. Бурханда хүзэгтэй хүн архиһаа түргэн гарадаг. Юундэб гэхэдэ, тэрэ хорын ушар шалтагай удхыень мэдэнэ. Бүхы зоболонгын хаанаһаа эхитэйб гэжэ ойлгоно.

Республикын наркологическа диспансертэ мэргэжэлтэдэй харууһан дор архин, наркотигой манан соо тооришөөд ябаһан улад эмнэлгэ гарана. Диспансертэ хандагшадтай тоо бүридхэлгын хорооной мэдээсэлээр, 2007 ондо 2398 архиншан, зүгөөр 2008 ондо - 1995 хүн аргалуулаа гээд тоологдоно. Архи уужа дэмырһэн 448 хүн 2007 ондо диспансертэ эмнүүлээд гараа, 2008 ондо тиимэ диагнозтай 535 хүн байгаа.

Республикын наркологическа диспансертэй директор Е.П. Деревцовтой хөөрлөөдөнһөө:

- Евгений Прокопьевич, архи уугшад үнэхөөрөө үсөөрөө гү? Танай һанамжа.

- Ганса Буряадта бээ, бүхы Россида архиншад үсөөрөө гээд, тоо

баримтанууд гэршэлнэ. Ушарын гэхэдэ, хэрбээ урдань архи ууһан зоние баалажа эмнүүлдэг һаа, мүнөө архиншан бүхэн өөрынгөө һайн дураар эмнэлгэ гараха эрхтэй болонхой. Олонхи үбшэнтэн архида шунахайрһана арасадаг гээд мэдээжэ. Тиимэһээ архиншан бүрэн бүридхэлдэ абтанагүй бшуу. Тэд үнэн дээрэ үйлсөөр ябаһан архиншаднай үсөөрөөгүйл даа.

- Иимэ гашуудалта байдалай гол шалтагааниие онсолхоор гү?

- Шалтагаанууд олон - гүрэн түрын социальн-экономическа байдал, хүнэй досоохи сэдхэлэй зүрилдөөн... Теэд, миний һанамжаар, гол шалтагаанинь гэхэдэ, гүрэн дотор хуули хүсэд һайнаар гүйсэдхэгдэнгүй, журам сахигданагүй. Үдһөө хойшо архи, тамхи худалдахань хоригдоногүй.

Наркологическа диспансертэ үбшэнтэниие ганса эмшэлдэг бээ, уридшалһан нэргылэмжын арга хэмжээнүүдые тэндэ эдэбхитэйгээр ябуулдаг юм. Тиимэ үндэр үүргэ даһан тусхай таһагые даагша З.Б. Михайловатай хөөрлэдэбди.

- Зинаида Базаровна, нэргылэмжын элдэб хөөрлөөдөнүүдые үүсхэхэдэ, шагнагшадангаа нюрта ойлгоһонойн тэмдэг обёордог гүт? Дүн байха гү?

- Заатагүй. нэргылэмжын ажал ябуулга мүнөө сагта тон хэрэгтэй, эрилтэтэй. Архи, тамхин соо үндһэн үхибүүд архьяар бээ хорлонобди гэжэ юрэ мэдэдэггүй, тиимэһээ эхэ, эсэгээ дахадаг, дабтадаг.

Архи уулган аха зонһоо уламжалалтай. Үхибүүнэй түрэхэдэ, хундагануудаа мүргэлдүүлнэбди, хүнэй наһан болоходо, баһал хундагануудаа баринабди. Теэд дам саашаа иимэ уламжалалаа үргэл-

жлүүлхэмнай аюултай болоо. Томошуулай жэшээ дээрэ урһан үхибүүднэй баһал бидэниие дабтана ха юм. һанана ёһотойт, хэдыхэн жэлэй үмэнэ муу шанартай суррогат уугаад, нилээд олон зон наһа бараа һэмнай. Энэ доройтожо байһанай бодото үзэгдэл мүн.

- Тиибэшье элүүр энхые урһалһан улад манай дунда байха,

- Би. һүүлэй жэлнүүдтэ гэмэй ухаан бодол хубилжа эхилэ. Элүүр байдалда уригшад олон болоо. Янза бүрийн спортивна хэмжээнүүд эрхилэгдэнэ - Байгал дээрэ заһага олзоборилго, санаар урилдаан... Гүрэн түрын хүтэлбэрилэгшэдхээ жэшээ абанабди. Владимир Путиние дууряжа, хүнүүдэдзодогоор бээ хоринио, Баир Бальжировтал санаар урилдана.

- Хүн зоние архиһаа олодоо дуулхын тулада, тусэб шэнги эмхитэйгээр нэргылэмжын хүдэлмэри зоёохоһоо гадуур гүрэн түрын талаһаа һайн дэмжэлтэ хэрэгтэй бээ?

- Тон зүб. Гүрэнэй тусхай программа, хуулинууд тогтоон абтаха ёһотой. Жэшээн, Америкэдэ тамхи таталгантай тэмсэлгын гүрэнэй программа тогтоон абтаа һэн. Мүнөө тэрэнэй дүн элиржэ эхилэ.

Саян Сантыпович НАЙДАНОВ, нарколог, медицинский эрдэмтэй кандидат.

- Буряад зон архи бээдэ шэнгээхэ талаар ядалдаг гэнэн ханамжанууд байдаг. Энэ зүб гү?

- Буряадууд хара архи хүүлэй 150-200 жэлэй туршада уужа байна. Анхан сагта халуун

шанартай хатуу хара байгаагүй: айраг, арза, хорзо улад зон уужа ябаа. Тэдэнэй хамагай хатуунь 11 градус хүрэдэг хааб даа.

Минии хүгшэн эжын хэлээр, XX зуунай эхиндэ зүүн буряадууднай Шэтэнэе архи асардаг хаань, баруун буряадууднай Эрхүүнээ захидаг байгаа. Үбгэн абамни жэлэй нэгэ удаа архи уухадаа, нэгэ шэл хэдэн үдэр хубааж уудаг байхан. Бэшэшье үгэниинь баһал тиигэдэг хааб даа. Обоодоо гарахадаа, найр наадаанда, түрэ хуримда архиһаа хүртэдэг бэлэй. Эгээл тиимэһээ хэдэн мянгаад жэлдэ уужа байһан ородуудтаа орходоо буряадуудай бээнь архида дадаагүй байна ха.

Архи шуһан соо ороходоо, тараха ёһотой. Ородуудта архи түргөөр тараадаг, бисарууддаг зүйл эршэтэйгээр хүдэлдэг гэнэн зарим эмшэдэй ханамжа Буряадай элитэ профессорнууд эридээр буруушаана. Юундэб

гэхэдэ, тэрэ яагаадшые гэршэлэгдээгүй юрэ тухайламжа бшуу. Буряад араднай бусад үндэһе яһатандал адли богтоод, адли архида оронол даа.

- Хүниие архиһаа гаргахын тулада, ямар аргууды хэрэглэнэбта?

- Элдэб аргууды хэрэглэнэбди. Эм таринабди, хөөрэдөө хэнэбди... Гэртэһинтэйнь харилсанабди. Архидаан гэшэмнай – үдэрэй шуһал бэшэ, үбшэн. Тэрэ үбшэниие аргалуулаагүй хаа, хүн тэрээндэе

- Байдаг. Буряадууд эбтэйбди гэхэ байнаб. Хэн нэгэнэйнгээ архида обтой болоболнь, түрэлхидынь сугларжа, тэрэнээ абархаяа оролдодог. Эмнэлгэ хүүлэхынгээ урда тээ тэрэ хүнөө дасан дугануудаар ябуулдаг. Нүзэгтэйбди гэхэ байнаб. Ламын үгэ дуулаһанай удаа заримашуул архиһаа арсадаг.

- Архив хорото хойшолоһаын сагта бүри эли болонхой.

- Нүүлэй сагта залуушуул архида орожо эхилээ. Олон зон архивн зэмээр зүрхэнэй үбшэндэ нэрбэгдээд, һаһа барана.

Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров һаяхана арад зондоо хандахадаа, иимэ хүндэ саһаа гарсалдахаа һанал, хүдөөгэй багахан тосхонуудай бэрхшээлһээ эхилэхэ ёһотойбди гээ. Илангаяа архивн асуудал шийдэхэ гээб, багахан тосхондоо ажал ябуулаха шухала. Жэшэнь, хүдөөгэй багахан нютаг ошожо харабалтай, үглөөгүүр эртэлжэ, архившад дэл-

гүүрэй хажуугаар эрьелдэжэ байхань эли. Тэдэн бултадаа шахуу ажалгүй, айл бүлэгүй – гансааша зон байха. Тэдэн архидаанһаа бэшэ ондоо юумэндэ һанаагаа табинагүй, хүршынгөө һүүлшын үнэе хулуугаад, архи болгожо байна.

Түрэн эжыдээ гар хүрэхэ гэжэ урид байгаагүй. Эжыгээ сохижо унагаагаад, пенсиянь буляжа абаад, архи болгожо уугаа гэнэн ушар дуулаһан байнаб. Яажа байна гэшэбди? Архи уугаад, иигэжэ дэмырхэ, галзуурха -аласалдаан, харгын аюул, хулгай дээрмэ...

- Теэд иимэ байдалы яагаад хубилгахаб?

- Хуулинууды шангалха шухала. Нэргылэмжын ажал хэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, зарим зон архивн хорото нүлөө юрэ мэдэнгүй. Архида ороһон зоние эмнүүлхынь уряалха ёһотойбди. Хүн архи уухаяа болибол, ажал олоод лэ байха. Айл бүлэ байгуулаха, зөөри зөөшэтэй болохоёо тэгүүлхэ.

ҮДЭРЭЙ ШУНАЛ ГҮ? ҮБШЭН ГҮ?

диилдээ, бээнь нулараад, архи уужал байха.

Гэбэшье хүн өөрынгөө ухаагаар архиһаа гарахамни гээд шийдэхэ ёһотой. Тиигээгүй һаа, тэрэ аргада орохогүй.

- Буряадууд олоор хандадаг гү?

ородог, бүри саашань архидалгаяа үргэлжэлүүлбэл, буруу тээшээ ябадаг – хара тамхи, наркотик хэрэглэдэг.

Хүн бүхэнэй зосоо бээе аршалха, хамгаалха амитанай абари зан бии. Эгээл тиимэһээ архивнша хүн архида шунахайрааб гэжэ үнэнөө хэээдэшье хэлэхэгүй. «Би архивншан бэшэб! Намда эмнэлгэ хэрэггүй. Бэрхшээлээ би өөрөө шийдэхэб!» - гээд, архивншад арсадаг. Теэд бодото байдалаа хэээ нэгэтэ бүрин түгэс сэгнэхэ хэрэгтэй, нэн түрүүн өөр соогоо. Өөрөө хэээдэшье нюутдахагүй ха юмши.

- Үнэнөө хэлээ гэе. Тиигээд архиһаа гарашаха аал?

- Үгы. Ганса хүсэл эндэ хүсэд бэшэ. Архивншан нэн түрүүн бээ дээрээ харюусалга абаха, эдэбхи үүсхэл, оролдолог гаргаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй бээын элүүрэй асуудал, гэр бүлын бэрхшээл, ами наһанайнь асуудал шийдэхэдэнэ бшуу. Олонхи зон шэдитэ эмээр тарихыемнай гуйдаг, юрэ хэбтээд лэ эдэгшэхээр.

Хүн гэшээ оршон дэлхэйе өөрынхээрээ сэгнэдэг онсо харасатай. Ажабайдалда, мүн архидашые баһал өөрын онсо хандаса хүн бүхэндэ байдаг. Архиһаа юундэ гарахамниб гэнэн тодо ойлгосотой хүн аргада бэлээр диилдэдэг.

- Архивншан болохогүй хүн гэжэ байха гү?

- Уг гарбал эндэ угаа ехэ удхатай. Дүтын зон уудаг хаань, архивншан болохонь түргэн байдаг.

Гадна хүнэй үгэдэ бэлээр ородог, өөрын хараа бодолгүй зон байдаг. Тэдэн баһал бэлээр архивншан болодог. Өөрын зорилготой шанга зон архиһаа хүртэбэшье, хэмһээ үлүү уухагүй. Теэд хүн бүхэн онсо ондоо ха юм. Тиимэһээ манай ажалда архивншан бүхэндэ тусхай хандаса хэрэгтэй болодог.

Татьяна СЕНГЕЕВА, психолог.

- Танай ханамжаар, үни саһаа уламжалаатай архи уулгание усаджа болоно гү?

- Ямарханшые гүрэндэ тодо зорилготойгоор эмхитэй һайн ажал ябуулбал, дүнгүүд байха. Илангаяа манай Россия дээрэһээ алибаа нэгэн эмхи зургаанда даабари даалгагдадаг ёһо бии. Тэрэ тон буруу. Ори ганса эмхи олониитын дэмжэлтэгүй һайн дүнгүүды яагаад туйлахаб даа? Гол хүсэн – хүн гээд гүрэмнай ойлгоногүй. Гүрэн түрэ хүгжэлтын тааруу зохид байдал түхээржэ үгэхэ шадалтай. Бэшэ юумэн хүнһөө дулдыдана. Жэшэнь, гэр бүлэдэ

Ольга АЛЕКСАНДРОВА, психолог.

- Хүнэй архи уухада, гэртэһинь тон ехээр зободог гээд мэдэнэбди. Энэ яагаад элирнэб?

- Жэшэнь, эрэ нүхэрэйнгөө архидажа эхилхэдэ, наһанайнь хани байдалаа хамаг зонһоо нюухаяа оролдодог. Нүхэрэйнгөө орондоо ажалынь хэхэ, үри хүүгэдэйнгөө түлөө харюусалга ганса өөр дээрээ ашаха. Тииһээр байтараа, ходо һанаата боложо зобохо. Архи ууһанайнь гол шалтаган намһаа эхитэй гээд, бээ зэмэлхэ. Али гэбэл, нүхэрэйнгөө хойноһоо шанга шалгалта хэдэг, алхам бүхэниинь хүтэлбэрилдэг, хашхардаг, ухаа заадаг. Ажаглахадамни, олонхи ушарта эхнэрнүүд эрэ нүхэрөө наркологическа диспансер руу түлхин һагад асаржа оруулна. Тиихэ хэрэггүй. Хүн өөрынгөө ухаагаар буруугаа ойлгохо ёһотой.

Архи уудаг гэртэһинтэй үхибүүд үнэн байдалаа хэлэхээ эшэдэг. Тиимэһээ олон үггүй, өөр соогоо «хорошодог». Һайн байдалтай аилайда хүн бүхэндэ анхарал хандуулагдадаг һаа, архи уудаг дундтай гэр бүлэдэ гол анхарал ганса архивншан руу шэглүүлээтэй байдаг. Ямар ааша зан гаргаһаа ааб гэжэ гэртэһинь ходо хүлээнги зогсодог.

Иимэ хүндэ ажабайдалтай аилай ууган үхибүүн архида ороһон эсэгынгээ гү, али эхынгээ үүргэ өөр дээрээ абадаг. Тиимэһээ дүүнэрэйнгээ түлөө хамагай ехээр һанаата болодог. Нургуулидаа онсо һайнаар һурадаг. Томо болоходоо, хамагай ехээр ажал хэдэг, журамтай бэрхэ мэргэжэлтэн болодог. Гадар талаһаа өөртөө найдаһан шанга хүн хэбэртэй байбашые, дотороо бээе доогуур сэгнэдэг, олон ушарнуудта маргадаг.

эхэ эсэгэ хоёр бээ бээ ойлгожо шадаагүй хаань, талын зон яагаад туһалхаб.

Бидэ юрэ урданайхяараа бэрхшээлгүй хэбэр үзүүлээд ябанабди. Архившадые тоонгүй үнгэрнэбди. Тэдэнтэй нүхэсбэл, туһаламжа үзүүлбэл, баһал архивншан гүүлэхэбди. Теэд хүн бүхэнэймнай ойрын түрэлхи нэгэн архивншан байха. Бээ бээдэе туһаламжа үзүүлхээ оролдохо хэрэгтэй. Гадна засаг түрэ хүн зондоо этигэхэ ёһотой.

Эдэ хууданууды Сарюна ЭРДЫНЕЕВА бэлдэбэ. Авторай фото-зурагууд.

Лариса САНСАРОВА, психолог.

- Хүнэй бээдэ архивн нүлөө тухай хөөржэ үгыт.

- Хүнэй бээдэ архивн нүлөө аргагүй ехэ. Хүнэй бээе бүхыдэн нэрбэдэг - дотор талаһаа добтолго хэнэ ха юм. Хото соо ороһон хорото зүйлнүүды усаджадаг үүргэтэй эльгэн хамагай ехээр хохидодог гээд мэдэнэбди.

Психологиин эрдэмтэй талаар харабал, хүн урид уухатайгаа сасуу хүюутэй болодог. Дахинаа тэрэ мэдэрлээ дабтахын тулада, уужал байбалнь, тэрэ заншалынь үбшэн болодог. Бээн үшөө архи нэхэжэ, эрижэ эхилдэг. Архивншанай ухаан бодолынь манарха, эсэстэе хүн шанараа алдаха. Журамын эбдэрээд, урид бүхы һанал бодолынь эзэлжэ байһан ажалаа хаяха, харилсадаг зонтоёо холбоогоо таһалха. Хахадаа хубааж уудаг зоноо дахаха. Ая аашань, абари дүгын хубилха. Иимэ ушарта гэр лэнь, дүтын зон зобоно.

Бэрхшээлнүүдэе мартаһын тулада, хүн архи ууна. Теэд иимэ аргаар юуншые шийдэхэгдэхгүй. Дээрэ дээрэһээ бэрхшээлнүүд нэмэгдэжэл байха. Хэмһээ үлүү архи ууһан хүн зүрилдөөн руу зүдхэдэг, уршагта ябадалнууды бээрдэг. Нүүлдэнэ тон шахардуу байдалда

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2009 оной апрелин 27- майн 1

Апрелин 27-до Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын Правительствын гэшүүдтэй, гүйсэдхэхэ засагай зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө.

Түсэблэлгын зүблөөндэ Буряадай Президент Вячеслав Наговицын Москва болон Рязань хото албанай хэрэгээр ябажа ерэн дунгүд тухай мэдээсэ, тэршэлэн Россин Федерацийн регионуудай байгша оной январь, февраль, март харануудай социальнo-экономическа хүгжэлтын дүнгүүдэ согсолоо.

Энэл үдэр Буряадай Президент Вячеслав Наговицын хүдэлмэрилгын хэдэн уулзалганууды үнгэргөө: 2030 он хүртээрхи Буряад Республикын түшишын-элшэхүсэнэй комплексн хараа шэглэлээр; «2008-2010 онуудай болон 2017 он хүртээрхи Буряад Республикын социальнo-экономическа хүгжэлтын программа тухай» Буряад Республикын Хуулине 2008 он хүртээр гүйсэдхэлгэ тухай тоосоо баталалгаар. «Буряад Республикын захиргаанай-территориальна байгууламжа тухай» Буряад Республикын хуулинуудта хубилалтанууды оруулха асуудалаар зүблөө үнгэргөө.

Апрелин 28-да Буряадай Президент Правительствын зүблөө, «Илалта» гээн эмхидхэлэй хорооной болон республикын Ветерануудай соведэй пленумэй хамтын зүблөө, республикын аймагуудай болон хото городуудай өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаануудай толгойлогшонортой суглаа үнгэргөө.

Апрелин 29-дэ Вячеслав Наговицын Арadaй Хуралай ээлжээтэ юһэдэхэ сессин зүблөөндэ хабаадажа, депутатуудта хандаһан Эльгээлтэ-бэшгээ элидхэбэ. Энэл үдэр тэргээр ябадаг инвалидуудай байшан гэртэ нимэзоние оруулха болон түшишын талаар социальна дэмжэлгэ үзүүлэлгы тоолон тодорхойлох тухай хэлсэһэн зүблөө үнгэргөө.

Апрелин 30-да Буряадай Президент Дээдэ экономическа соведэй зүблөө үнгэргөө. Арadaй Хуралай сессидэ хабаадаа, «Бүхэ барилдаан» гээн турнир нээлгын баяр ёһолодо хабаадалсаа.

Майн 1-дэ Вячеслав Наговицын Хабарай болон ажалай һайндэртэ зоруулагдан митингдэ хабаадаа.

Правительствын Түрүүлэгшын Нэгдэхэ орлогшо Иннокентий Матвеевич Егоров Арadaй Хуралай сессидэ, Президентын дэргэдэхэ Дээдэ экономическа соведэй зүблөөндэ хабаадаа. Тэршэлэн Кабанскын, Зэдын, Захааминай, Хойто-Байгалай аймагуудай толгойлогшонортой суглаа үнгэргэжэ, Президентын эдэ аймагуудаар ябажа ерэн дунгүдээр ямар хойшолуулашагүй туһаламжа үзүүлгэдэхэб гэжэ мэдээсэ.

Иннокентий Матвеевич Егоровой залан хүтэлбэрилдэг министерствэнүүд болон албан зургаануудта финансын министртын коллегийн үргэдхэгдэмэл зүблөөн үнгэргэгдэжэ, 2008 ондо республикын хамтадахадаһан бюджетды гүйсэдхэлгын дүнгүүд болон 2009 оной зорилгонууд хэлсэгдэ. Буряадай Президентын 2010-2012 онуудай Бюджетнэ эльгээлтын түлэб бэлдэгдэ, тэршэлэн республикада мүнгэнэй эрьсэ ямар байдалтайб гэжэ дүнгүүдын зүбшгдөө.

Экономическа хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Евгеньевич Чепик инвестиционн ажал ябуулгын талаар Залан хүтэлбэрлгын совет үнгэргөө. Тийхэдэ Хойто-Байгалай аймагай дэбисхэртэ аяншалга-амаралгын ажал ябуулгы хөгжөөхэ, хубин хамнабарин ажахьнуудаар болон инвестиционн проектнүүдээр олзын хэрэг эмхидхэхэ, Байгалай экономическа хуралдаанда бэлдэхэ асуудалнууды хэлсэһэн зүблөөнүүд үнгэргэгдөө. Республикын муниципальна байгуулануудай дэбисхэртэ ветеринарно-санитарна объектнүүдэй байдалаар малай энизоотическа үбшэнүүдхэ һэргылхэ асуудалнууды шиндхэлсэдэг комиссин зүблөөндэ тэрэ хабаадаа. Гадна Президентын дэргэдэ муниципальна байгуулануудай толгойлогшонортой үнгэргэгдэһэн зүблөөндэ, Дээдын эконо-

номическа соведгэ, Арadaй Хуралай сессидэ хабаадалсаа.

Инфраструктурыс хүгжөөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Андреевич Фоменко ой тайгын түймэрнүүдхэ һэргылхэ асуудалаар бүхэроссин хэмжээндэ үнгэргэгдэһэн селекторнэ зүблөөндэ хабаадаа, Северобайкальск хотын болон Хойто-Байгалай аймагай толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар Байгал-Амарай түмэр замы барижа эхилхээр 35 жэлэй ойдо бэлдэхэ асуудал зүбшэн хэлсэ.

Апрелин 28-да А.А.Фоменко оперативна штабай зүблөө үнгэргэжэ, Захааминай, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Бэшүүрэй, Хэжэнгын аймагуудаар гал түймэрнөө һэргылхэ хүдэлмэри хэр ябуулагданаб гэжэ зүбшэбэ.

Апрелин 29-дэ А.А.Фоменко Арadaй Хуралай сессидэ хабаадаа, Улаан-Үдэдэ болон аймагуудта эмхи гурымтай, аригсэбэр болгохо талаар оперативна штабай зүблөө үнгэргөө. «Улаан-Үдэ-Турунтаево-Хурамхаан» гээн автомобиллин харгыс һэльбэн шэнэлхэ тухай, намар-үбэлэй хаһада үнгэргэгдэхэ хэмжээ ябуулануудай түсэб зүбшэн хэлсэ. Энэһнхэ гадна Таксимо һууриннай хургуулине ашаглалгада тушааха, Баян-Гол тосхоной һандаржа байһан хургуулине хааха асуудалнууды зүбшэн хэлсэһэн суглаанууды тэрэ үнгэргөө. Апрелин 30-да А.А.Фоменко Дээдын экономическа соведэй, кадрнууды бүрилдүүлгээр Правительствын комиссин зүблөөндэ хабаадалсаа.

Социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров апрелин 27-до түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө, 2009 оной зунай элүүржүүлгын хаһада бэлдэлгээр селекторнэ зүблөөндэ хабаадалсаа.

Апрелин 28-да Б.Г.Бальжиров Россин Федерацийн Президентын Хиналтын управленин видео-конференцидэ хабаадажа, элүүрыс хамгаалгын болон социальна хангалгын эмхи зургаануудта ажаһуудаг һаһажал зоной, инвалидуудай, хүүгэдэй хуулта ашаг туһыс, эрхэнүүды хангаха асуудал зүбшэбэ.

Апрелин 29-дэ Баир Гвибалович дүрэ буялдалгын барилдаагаар Россин түрүү һуури эзэллгын мурьсөө үнгэргэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэрилгын бүлэгэй зүблөө үнгэргөө. Тэршэлэн Арadaй Хуралай сессидэ хабаадаа.

Апрелин 30-да Б.Г.Бальжиров «Хүдөө тосхоной социальна шэнэ байдал, соёлой-һуралсалай оршон» гээн темээр үнгэргэгдэһэн семинарта хабаадаа.

Россин Федерацийн Президентын дэргэдэхэ Буряад Республикын Бүрин эрхэтэ түлөөлэггэтэ эмхи Сергей Владимирович Лысцевэй ударидалга дор Буряад ороной аяншалгын һалбарид инвесторнүүды шэглүүлхэ, бага олзын хэрэг эрхилгэдэ түмгөөртүһалха, «Улаан-Үдэ-Турунтаево-Хурамхаан» гээн харгын участогта 2009 ондо харгын хүдэлмэринүүды дүүргэхэ программа бэлдүүлхэ, республикыс зайн талаар хангаха, Байгал шадар бүхы Россин багшанарай амарха байшан бариха, республикын спортивна объектнүүдтэ мүнгэ һомолхо асуудалнуудаар хүдэлмэри ябуулаа.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - Президентын болон Правительствын Захиргаанай хүтэлбэрлэгшэ Петр Лукич Носков Правительствын зүблөөндэ, Арadaй Хуралай сессидэ, Майн 1-дэ зоруулагдан хэмжээ ябуулануудта хабаадаа. Политическэ партиянуудай, нийтын нэгдэлнүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзажа хөөрлөдөө. Президентын болон Правительствын Захиргаанай бүридлэгнүүдэй хүтэлбэрлэгшэдтэй зүблөө үнгэргөө.

П.Л.Носковой толгойлог бүридлэгнүүдтэ Президентын болон Правительствын хүдэлмэринэ олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилхо хүдэлмэри ябуулагдана.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арadaй Хуралай түсэблэлэн хэмжээ ябууланууд 2009 оной майн 4-һөө 8 хүртээр

1. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

- Зүблэхэ зүйл: 1. Буряад Республикын Арadaй Хуралай хороонуудай 2009 оной апрелин 27-һөө 30 хүртээр дүүргэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлгэ: хороонуудай түрүүлэгшээр) 04.05 11.00 Бага танхим 2. Буряад Республикын Арadaй Хуралай 2009 оной апрелин 27-һөө 30 хүртээр бэслүүлһэн хэмжээ ябууланууд тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлгэ: А.Ф.Гусятинский) 3. Буряад Республикын Арadaй Хуралай хиналтын документнүүды гүйсэдхэлгын ябаса тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлгэ: А.Ф.Гусятинский) 4. Буряад Республикын хуулинууды федеральна хуули ёһонуудтай зохицдуулгын хойноһоо хинаха тухай (элидхэлгэ: А.Ф.Гусятинский) 5. Буряад Республикын Арadaй Хуралай 2009 оной майн 4-һөө 8 хүртээр түсэблэлэн хэмжээ ябууланууд тухай (элидхэлгэ: А.Ф.Гусятинский) 6. Хуули ёһоной управленин 2009 оной апрелин 27-һөө 30 хүртээр ажыл ябуулга мэри тухай мэдээсэл (элидхэлгэ: А.И.Ускова) 7. Мэдээсэлэй-шэнжэлэлгын управленин 2009 оной апрелин 27-һөө 30 хүртээр хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлгэ: Э.Б.Намдакова) 8. Буряад Республикын Арadaй Хуралай 2009 оной апрелин 27-һөө 30 хүртээр ажыл ябуулга тухай республикын олоңдо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилгодоһон материалнуудай шэнжэлэлтэ тухай (элидхэлгэ: К.А.Соболев)

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫ ЭРХИЛЭГШЫН - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫ САГ ЗУУРА ДҮҮРГЭГШЭ В.Г.ТАРХОВОЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЛГЫН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

- Зүблэхэ зүйл: 1. Буряад Республикын Арadaй Хуралай 2009 оной майн 4-һөө 8 хүртээр түсэблэлэн хэмжээ ябууланууд тухай 04.05 13.30 Бага танхим 2. Буряад Республикын Арadaй Хуралда хиналтын документнүүды гүйсэдхэлгын байдал тухай 3. Элсэб асуудалнууд БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА Буряад Республикын Арadaй Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (Түрүүлэгшэ Ц.Д.Э.Доржисв) Зүблэхэ зүйл: «2008 ондо Буряад Республикада муниципальна байгуулануудай бюджетүүды гүйсэдхэлгын талаада талаһаа шалгаһан дүнгүүд тухай» гэһэн темээр «дүхэрин-нэрээ» бэлдэлгэ тухай 05.05 10.00 каб.235

Буряад Республикын Арadaй Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нутагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (Түрүүлэгшэ А.С.Скобырская)

- Зүблэхэ зүйл: «Буряад Республикын Арadaй Хуралай Регламентда хубилгалнууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай 06.05 15.00 каб.323 Зүблэхэ зүйл: «Буряад Республикын Арadaй Хуралай депутаттуудта һуаһагдай үгэһэн захиинууд тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай 07.05 14.00 каб.323 Зүблэхэ зүйл: Буряад Республикын Арadaй Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.С.Корсеной дэргэдэ үнэргэгдэхэ түсэблэлгын зүблөөн 08.05 10.00 каб.326

Буряад Республикын Арadaй Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэгсэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (Түрүүлэгшэ В.А.Павлов)

- Зүблэхэ зүйл: «Газарай хуули ёһонууды бэслүүлгын ябаса тухай» гэһэн темээр хүдөө ажальн зорилготой газарай эрьсын хубилан «дүхэрин-нэрээ» бэлдэхэ тухай 05.05 10.00 каб.119 Зүблэхэ зүйл: «Захиргаанай хуули эбдлэгнүүд тухай Россин Федерацийн кодексдо хубилгалнууды оруулха тухай» федеральна хуулин түлэб тухай 06.05 10.00 каб.119

Зүблэхэ зүйл: «Таряашанай (фермерэй) ажаль тухай» Федеральна Хуулин 23-дахы статьяда (таряашанай (фермерэй) ажальнууды дахин бүридхэлдэ абалтын болзорьонь һунааха хубидань) хубилгалнууды оруулха тухай» 176701-5-дахы дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай - Гүрэнэй Дүүмийн депутаттууд оруулна 07.05 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арadaй Хуралай регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залушуудай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (Түрүүлэгшэ В.Р.Булдасв)

- Зүблэхэ зүйл: «Физическэ культура болон спорт тухай» Буряад Республикын Хуулин бэслүүлгын ябаса тухай» гэһэн темээр «дүхэрин-нэрээ» үнэргэгдэхэ бэлдэхэ тухай 04.05 15.00 каб.212 Зүблэхэ зүйл: «Залуу бүлэгүүды болон залуу мэргэжлгэдыс гэр байраар хангаха талаар Буряад Республикада абтажа байһан хэмжээнүүд тухай» гэһэн темээр «дүхэрин-нэрээ» үнэргэгдэхэ бэлдэхэ тухай 06.05 10.00 каб.212 Зүблэхэ зүйл: «Буряад Республикын гүрэнэй шагланууд тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай 07.05 14.00 каб.212

Буряад Республикын Арadaй Хуралай Социальна политикын талаар хороон (Түрүүлэгшэ А.Т.Стопичв)

- Зүблэхэ зүйл: «Захиргаанай хуули эбдлэгнүүд тухай Россин Федерацийн кодексдо хубилгалнууды оруулха тухай» (хоротой продукциян цулоһонөө хүүгдыс хамгаалалгаар уялануудаа дүүргэлтэй түрлэхид гү, али бусад хуулига эрхэтэй түлөөлөгшэдтэ захиргаанай талаһаа яга тохолгын хэмжээнүүдыс дэһэлүүлхэ тухай) 172035-5-дахы дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай 05.05 10.00 каб.218 Зүблэхэ зүйл: «Россин Федерацийн Ажалай кодексн 229-дахы статьяда хубилгалнууды оруулха тухай» 184533-5-дахы дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай 06.05 10.00

«Эм домой хэрэгсэлнүүд тухай» (автоаптекинүүдыс хэрэглэн хүдөө потагта эмдомой хэрэгсэлнүүдыс табиха зүбшөөл үгэхэ хубидань) Федеральна хуулин 32-дохы статьяда хубилгалнууды оруулха тухай» 171214-5-дахы дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай 10.30 каб.218

Зүблэхэ зүйл: «Россин Федерацийн субъектнүүдэй хуули зохиолгын (түлөөлөгшэд) болон гүйсэдхэхэ засагай зургаанууды эмхидхэлгын юрлхы ёһонууд тухай» Федеральна хуулида хубилгалтанууд болон нэмэлгүүдыс оруулха тухай» болон «Россин Федерацияда нутагай өөһэдэн хүтэлбэринэ эмхидхэлгын юрлхы ёһонууд тухай» Федеральна хуулинуудай абтаһангайль дашарамуулаг, Россин Федерацийн хуули ёһоной актнуудта хубилгалтанууды оруулха тухай» Федеральна хуулине бэслүүлгээр Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай зарим эрхэ түлөөлөгшэд тухай» 2004 оной декабрин 7-ой 899-III дугаарай Буряад Республикын Хуулине бэслүүлгын ябаса тухай» асуудалаар Буряад Республикын Арadaй Хуралай Советэй зүблөөндэ бэлдэхэ тухай 07.05 14.00 каб.218

Буряад Республикын Арadaй Хуралай Экономическа политикын, байгаагийн нөөснүүдыс хэрэгсэлгын болон оршон тойронхис хамгаалалгын талаар хороон (Түрүүлэгшэ В.Г.Ирильдесв)

- Зүблэхэ зүйл: «Буряад Республикын дэбисхэртэ модо аһалтын болон туһаан абалтын пунктнуудай ажал ябуулгыс эмхидхэхэ тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай 05.05 10.00 каб.209 Зүблэхэ зүйл: «Буряад Республикын социальнo-экономическа хүгжэлтын программаууд болон гэдлэни гүрэнэй талаһаа уриллаһан багсаамжалга тухай» Буряад Республикын Хуулине бэслүүлгын ябаса, Буряад Республикада гүрэнэй талаһаа уриллаһан багсаамжалгыс хүгжөөлгын хараа түсэбүүд 07.05 15.00 каб.203

ЛУЧШЕЕ ПОДВОРЬЕ ЕРАВНЫ

В лесу, в живописной местности Федоровка, расположен гурт семьи Мирошниковых. В личном подворье Александра Васильевича и Разии Абдрахмановны содержится 100 голов крупного рогатого скота, 25 лошадей и 11 овец.

**Снежана
СЕРЕБРЕННИКОВА**

Мирошниковы поженились в 1988 году. Александр Васильевич работал в СПК табунщиком. Дело свое любил, только вот перспектив особых не видел. А когда финансовое положение стало особенно тяжелым и не сулило никаких перемен к лучшему, он нашел спасение в личном подсобном хозяйстве и пять лет назад вместе с женой основал этот гурт. Здесь и дом, и хозяйственные постройки – все сделано своими руками, с любовью, мастерски.

Первый год, когда взяли землю в аренду и приступили к строительству, выдался самым нелегким, – вспоминает Разия Абдрахмановна. – Вокруг ничего не было, кроме старого ветхого гаража. Зимовал муж с племянниками буквально под открытым небом. Трудился с утра и до поздней ночи. Начинилось хозяйство с двух коров и двух телят, которых нам подарили родители. Затем постепенно начали расширяться, экспериментировать – и овину держали, и кроликов, и птицу, но все отступило на второй план, когда взялись за молочное животноводство и стали разводить симменталов. На полученный кредит покупали скот. Сегодня именно молочная продукция приносит основной доход. Творог и сметану сдаем в частный магазин.

С увеличением поголовья стали постепенно отстраиваться, – продолжает рассказ Александр Васильевич. – Возвели две базы легкого образца, для приема приплода есть специальные отапливаемые помещения. Кормами обеспечены, в прошлом году заготовили 2000 центнеров сена. Из техники у нас трактора Т-40 и МТЗ-50, две косилки, двое граблей, кун и подборщик. Конечно,

с таким поголовьем кормов требуется много. Но существуют проблемы с покосами, нужно хорошее поле.

На арендованных нами участках плохой травостой, горючего расходуется много, а результат особо не радует. Надеемся, к лету этот вопрос будет решен.

В планах у Александра Васильевича строительство дома для доярок, а сейчас в Ширинге индивидуальные предприниматели возводят свой магазин. На гурту нет перебоев с электричеством. Мирошников приобрел переносную электростанцию, работающую на солярке. Конечно, эта энергия обходится дорого. Посчитали, в месяц на топливо нужно четыре тысячи рублей. Но есть возможность смотреть телевизор, сепарировать молоко.

Чтобы содержать такое хозяйство, Мирошниковы работают некладая рук, не зная выходных и праздников, – отмечает Абида Цыдыпович Жамсуев, начальник отдела сельского хозяйства Еравнинского района. – Эти люди занимаются и заготовкой дров, и реализацией мяса. В прошлом году получили прибыль от молока в пределах 130 тысяч рублей. С поля они собрали 170 мешков картофеля. Вот у кого не мешало поучиться житейской мудрости и смекалке.

Глядя на вашу замечательную пару, понимаешь, если семья крепкая и руки заняты делом – не страшен никакой кризис, – сказал глава района Дамби Базарович Дамбаев, обращаясь к супругам. – Сегодня животноводство в Еравне успешно развивается. Благодаря инициативным и предприимчивым людям отрасль словно почувствовала второе дыхание. Вести подворье – теперь не только личное дело, но и государственное. И как бы не менялось время, подсобное хозяйство всегда будет кормить сельского жителя. Лишь бы было желание и умение трудиться.

А трудиться Мирошниковым есть ради кого. У них четверо детей и внучка. У старшего сына Сергея уже своя семья. Младшие дети живут в Ширинге с бабушкой Ефросиньей Терентьевной. Василий учится в 9 классе, и все свободное время проводит на гурту, помогая ухаживать за скотом. По его настоянию родители стали разводить овец. Наташа учится в 7 классе. Она принимает участие в различных школьных мероприятиях и добивается хороших результатов – среди недавних достижений сразу семь похвальных грамот за один день.

Даше недавно исполнилось три годика.
Фото Юрия ШАПЕЕВА.

Администрация МО "Мухоршибирский район" всерьез взялась за наведение порядка на местном транспорте. Так, в ответ на долгие и частые просьбы населения в селе Мухоршибирь открылся зал ожидания маршрутных автобусов.

Чтобы работа транспорта отвечала современным требованиям

Пресс-служба Президента и Правительства РБ

Это новое, полностью оборудованное помещение появилось в районе старого автовокзала. Здесь для желающих воспользоваться услугами "маршруток" ежедневно с 7 часов утра до 16 часов вечера работает диспетчерская служба, которая помогает ознакомиться со временем отправления и прибытия маршрутных микроавтобусов, а также с графиком работы каждого водителя. Введена здесь и некогда пользовавшаяся большим спросом услуга по предварительной продаже билетов до столицы Бурятии. Кстати, приобретение билета за 2-3 дня до отъезда не облагается комиссионным сбором.

Кроме вышеперечисленных услуг, для удобства жителей организована работа пассажирского такси. Его теперь можно вызвать через диспетчера автовокзала в любое время и совершить поездку как по районному центру, так и по всему району, а также перевезти багаж.

За небольшой отрезок времени со дня открытия зала ожидания от пассажиров уже поступило немало хвалебных отзывов за высокое качество предоставляемых услуг и дополнительных предложений. Поэтому организаторы этого дела из районной администрации решили расширить возможности нового автовокзала. Так, скоро в помещении заработают камеры хранения.

Мировой финансовый кризис пробудил к жизни и новые для этого аграрного района виды бизнеса. И здесь районная администрация не стоит в стороне и оказывает посильную помощь землякам. Например, недавно она помогла взять кредит предпринимателю Б.Ч. Гомбоеву из села Бар и открыть новый объект придорожного сервиса – закусочную "Жаргаланта". Вместе с отцом в строительстве нового здания принимали участие три его сына, а также местные строители. Сегодня рядом с мужем работают и его жена, и еще четыре женщины из этого же села. Все они – и повара, и кондитеры, и официантки – приветливо встречают многочисленных гостей, предлагая довольно интересные, а главное, вкусные блюда трех национальных кухонь: русской (блины, борщ), бурятской (буза, бухлер, шарбин) и узбекской (лагман, плов). Своим девизом работники "Жаргаланты" выбрали краткую, но емкую фразу "Сытно, вкусно, дешево и от души!", чему и стараются следовать с первых дней работы нового семейного предприятия. И свидетельством этому служат первые одобрительные записи в Книге отзывов и предложений.

Первый сводный отряд выехал на Камчатку

В его состав входит 80 молодых людей до 35 лет из разных районов республики, которые остались без работы или находятся в трудной жизненной ситуации.

Отряд будет работать на рыбоперерабатывающем комбинате до конца августа. Минимальная гарантированная зарплата будет составлять 15 тысяч рублей в месяц. Кандидаты для работы в составе трудового отряда отбирались органами по делам молодежи, а сам отряд формировался специалистами комитета по молодежной политике и воспитанию Министерства образования и науки республики Станиславом Соколовым и Жаргалом Балдановым.

Отряд будет работать на путине на предприятии компании "Лойд-Фиш" в селе Усть-Большерецк, – объявил Станислав Соколов.

КОРОТКО О ГЛАВНОМ

«Сибирьтелеком» проводит среди абонентов акцию «В лето без долгов».

По окончании акции, путем проведения лотереи будут определены победители, на лицевой счет которых поступит по 1000 рублей на оплату услуг связи. Чтобы стать участником акции необходимо до 1 июня погасить всю имеющуюся задолженность по состоянию на 31 мая 2009 года и внести аванс за июнь в размере не менее двух месячных оплат постоянных услуг местной телефонной связи.

Российский алкормынок ждут очередные реформы.

Федеральная служба по регулированию алкогольного рынка предложила правительству ряд мер, которые, как они надеются, помогут вытеснить с рынка нелегальных производителей. Среди этих мер, в частности, – отмена единой ставки акциза для спирта и алкогольной продукции и введение минимальных цен на водку, ниже которых продавать ее будет запрещено.

Магазины в Улан-Удэ объявили о традиционных скидках для ветеранов.

Так, 8 и 9 мая скидки до 15% ветераны смогут получить в 14 магазинах "Абсолют". Сеть магазинов "Николаевский" в праздники организует адресное обслуживание. Бонусные карты будет вручать "Либерти".

"Семья" проведет акцию, в рамках которой при покупке товара на любую сумму ветераны получают призы. Сеть магазинов "Стам" подготовит наборы продовольственных товаров.

Скидки до 20% на весь ассортимент установят непродовольственные магазины – ТД "Юбилейный", "Вестфалика" и "Фабрика обуви". Торговый центр "МаксиСмит" предоставит ветеранам и труженикам тыла дисконтные карты со скидкой 10%.

Праздничные скидки – 7%, 10-15% – и акции планируют провести магазины "Колорит", "Эльдорадо", "Техномир", "Бурятнефтепродукт" организует акцию "Помню, горжусь" с выдачей георгиевских ленточек, а также установит праздничные скидки на горюче – смазочные материалы.

Госдума РФ предложила внести в закон "О федеральном бюджете на 2009 год и на плановый период 2010 и 2011 годов" изменения.

О рекомендации российского правительства в числе антикризисных мер, направленных на расширение внутреннего спроса, при предоставлении субъектам РФ бюджетных кредитов (часть 1 ст. 14) учитывать реализацию приоритетного национального проекта "Образование" в части

обеспечения школьников молоком. Иными словами: предусмотреть федеральное финансирование для реализации этой программы в регионе.

Это, по мнению депутатов Госдумы, позволит реализовать программу во всех регионах РФ (в настоящее время программа работает только в 29 регионах) и увеличит объемы переработки молока, что в условиях кризиса благоприятно скажется на сельском хозяйстве.

У "Русской страховой компании" отозвали лицензию.

Росстрахнадзор 26 апреля отозвал лицензии пяти страховщиков и приостановил действие лицензии у двух компаний. В список компаний попала действующая на территории Бурятии "Русская страховая компания", у которой в начале года было приостановлено действие лицензии.

На реках Бурятии начался нерестовый период, до 5 июля лов рыбы – уголовно наказуемое преступление.

Штраф за один хвост колеблется от 25 до 400 рублей.

В Улан-Удэ действует круглосуточный телефон доверия по борьбе с правонарушениями в сфере потребительского рын-

ка. Обо всех случаях незаконной рыбалки можно сообщить по телефону: 21-20-33.

Бурятия занимает второе место в СФО по темпам роста промышленно-го производства.

В 2008 году, по сравнению с 2007 годом этот показатель составил 107,6%, на 5,5% больше аналогичного российского показателя. По этому показателю республика пропустила вперед Новосибирскую область, обогнав Иркутскую область и Забайкальский край. Вячеслав Наговицын отметил, что объем производства увеличился за счет деятельности предприятий сферы обрабатывающих производств, сферы производства и перераспределения электроэнергии, газа и воды.

В республике 72 убыточных предприятия.

Наибольшее количество – 23-предприятия ЖКХ и производства строительных материалов. 13- из числа отнесенных к министерству транспорта, 12 – к республиканскому агентству по развитию промышленности, предпринимательства и инновационных технологий. 11 убыточных предприятий относится к ведению Минсельхозпрод РБ – это компании, связанные с производством и переработкой сельского хозяйства.

СТАТЬ ПЕРЕВОДЧИКОМ ХОТЯТ МНОГИЕ

Л.ОЧИРОВА

На третий тур конкурса, где участники представляли материалы о Бурятии, Улан-Удэ, многие пришли в национальных костюмах. Выступления живо оценивались - по недоуменным переглядываниям слушателей, их одобрительным аплодисментам можно было без труда определить уровень докладчика. По словам исполнительного директора ТПП РБ Ольги Койновой, среди конкурсантов многие знают по нескольким языкам, проходили стажировку за рубежом. Одна из

причин возросшего интереса к конкурсу у учителей - введение стимулирующей части оплаты их труда, поощряющей участие в конкурсах.

Лучшим переводчиком с бурятского языка стала **Саяна Шойбонова**, кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков и общей лингвистики ВСГАКИ. В её активе - переводы с бурятского, монгольского, тувинского языков для учебных пособий «Музыка народов Северо-Восточной и Центральной Азии», «Оркестр бурятских народных инструментов» и

Нынче конкурс переводчиков «Лингво-2009» отличался как количеством участников - их было 55, так и числом номинаций - к английскому, немецкому, китайскому, монгольскому прибавились бурятский и эвенкийский языки.

перевод «Самоучителя игры на лимбе», написанного Ч.Гениновым и Г.Дадуевым. Ее музыкальное образование расширяет переводческие возможности.

Ей и другим победителям достался роскошный приз от компании АВВУУ - многофункциональный электронный словарь Лингво, крайне необходимый профессиональным переводчикам. Он содержит справочники грамматики, словари общей лексики и разговорники, озвученные носителями языка, всего представлено 11 языков. Также победители получили путеводители, альбомы об Улан-Удэ и Бурятии на английском и русском языках.

В этом году среди спонсоров - генконсульство Монголии в Улан-Удэ, русско-китайский фонд развития культуры и образования, ООО СТК «Азимут», ОАО «Бурятзолото», «Абсолют», «Стам».

В номинации «Будущий переводчик с бурятского языка» по-

бедителем стал студент НГИ БГУ **Эрдэм Цыренжапов**. Читатели знают его как лауреата конкурса «Лучшие люди Бурятии». Самый большой конкурс был среди студентов в номинации «Будущий переводчик английского языка», где лучшей неожиданно оказалась студентка педколледжа **Туяна Шултунова**, выпускница РНЛИ №1. Родом она из Тунки и ее презентация, а темой был Шумак, самая яркая. По монгольскому языку лучшей признаны **Джыит Цырендылыкова** из БГУ,

по эвенкийскому языку - **Наталья Мальчакитова**.

Лучший приз достался четверокурснице ВСГТУ **Наталье Долженко**, победительнице в номинации «Будущий переводчик китайского языка» - грант на обучение и стажировку в Пекине, с оплатой питания и проживания.

НА ФОТО Р.Н.БАЗАРОВА: Саяна Шойбонова; Туяна Шултунова; президент ТПП РБ Виктор Кукшинов вручает награду Эрдэму Цыренжапову.

В ИЮНЕ БУДЕТ
КОНКУРС
ЭКСКУРСОВОДОВ

Конкурс на лучшего организатора в сфере туризма готовятся объявить в июне в Улан-Удэ: его организатором выступает отдел развития туризма комитета по экономическому развитию администрации Улан-Удэ. На конкурсе будет 4 номинации: лучший туроператор, лучшее турагентство, лучший музей и лучший экскурсовод.

Восток-Телеинформ

Как отмечают туроператоры, дефицит хороших экскурсоводов - это одна из серьезных проблем развития туризма в Бурятии. Богатая традиция и преемственностью поколений советская школа экскурсоводов перестала существовать вместе с Советским Союзом и на смену ей ничего не пришло.

На участие в конкурсе туроператоры могут отправлять своих экскурсоводов, выпускники учебных заведений тоже могут представить свои кандидатуры. Такой конкурс в Бурятии объявляется уже третий год, и если сначала участие в нем принимали люди так называемого зрелого возраста, то в последние годы пошла и молодежь.

Отчетно-выборное собрание прошло в СПК «Дружба» Еравнинского района. Работа правления была оценена на «удовлетворительно», а В.В.Андреев вновь избран председателем сельхозкооператива.

ДРУЖБИНЦЫ ПОДВОДИЛИ ИТОГИ ЗА ПЯТИЛЕТКУ

УПРЯМАЯ СТАТИСТИКА

В своем отчете В.В.Андреев анализировал итоги деятельности хозяйства за пять лет. На фоне многих хозяйств республики, снижающих свое производство, сельхозкооператив не только наращивает объем выпускаемой продукции, но и умудряется получать в последние годы прибыль. Так, за 2008 год прибыль составила 2373 тыс. рублей. А это позволяет хозяйству рассчитывать на кредитные ресурсы, на участие в той или иной программе, позволяющей получать государственную поддержку как из федерального бюджета, так и из республиканского. В прошлом году объем господдержки из республиканского бюджета составил 1123 тыс. рублей, из федерального - 2101 тыс. рублей.

С возвращением В.В.Андреева в Можайку, как справедливо замечали выступающие, удалось остановить спад производства, началось увеличение поголовья сельскохозяйственных животных. Если в 2004 году в общественном стаде было 450 голов КРС, 2454 овец, 76 лошадей, то на 1 января 2008 года имеется 486 голов КРС, 3244 овец, 107 лошадей. Ведется целенаправленная работа по разведению племенных животных. С 2006 года СПК получает федеральную дотацию на ведение племенного овецводства. А это довольно ощутимая сумма. Об успехах сельхозкооператива в разведении племенных животных говорит и тот факт, что ежегодно хозяйство возвращается с межрегиональной выставки, проводимой в Забайкальском крае, с медалями того или иного достоинства.

Получена лицензия на разведение скота казахской белоголовой породы, и с этого года федеральная дотация будет поступать и по КРС.

Преуспели дружинцы и в заготовке древесины - не только для своих нужд, но и на прода-

жу. Построены два дома для ветерана и участника боевых действий, пиломатериалы пошли на строительство реабилитационного центра, Исингинской средней школы. Сельхозкооператив выигрывал тендеры на строительство и содержание дорог.

И все это результат добросовестного труда всех тружеников сельхозкооператива. Среди передовиков чабаны **Б.Х.С.Ринчинова, С.Б. Березовский, Д.Д.Цыренжапова, Б.Б.Ситников, скотники С.Ц. Дамбаев, Б.Банзатов, табунщик З.Ц. Цыренов, строители Б.Ш. Чимитов, В. Норбоев, И. Чимитов, механизаторы бригад Ц.Д.Ц. Цыдыпова, Р.Д.Д. Бодиева** и многие другие.

ГОВОРИЛИ
О НАБОЛЕВШЕМ

Проблем хватает. Больше всего тревожит низкая заработная плата. В СПК «Дружба» принято решение об увеличении заработной платы с 1 апреля 2009 года на 30%. Но даже это известие не особо порадовало сельхозкооператоров, сравнивающих свою зарплату с зарплатой бюджетников и специалистов, часто остающихся еще и в долгу перед хозяйством. Чабан С.Б. Березовский заметил, что надо самим заготавливать корма для животных, чтобы не оставаться в долгу. Его не устраивает то, что хозяйство получает солидную добавку на овецводство, но на заработной плате овецводов это не сказывается.

Тревожит кооператоров и высокая изношенность техники. Купленные по приоритетному национальному проекту трактора уже не спасают. Приходится ежедневно работать со сварочным агрегатом, чтобы своевременно завершить ту или иную сельскохозяйственную кампанию. Вызывает недовольство плохое ка-

В.В.Андреев

чество кормов, низкая отдача лугов. Радует, что построена дамба для полива, но необходима чистка по оросительным системам.

О том, как идут дела в целом по району, рассказал на собрании глава МО «Еравнинский район» **Д.Б. Дамбаев**, посоветовав труженикам переходить на более глубокую аренду. Дамбаев говорил об улучшении плодородия земель, о создании откормочников, о том, как подобные проблемы решаются в других хозяйствах района. Его твердое убеждение - еравнинские условия позволяют развивать животноводство. Он приветствует, когда много скота в личном подворье, как, например, в Исинге, где строят гурты подальше от сел и поближе к воде. Он пожелал плодотворной работы в юбилейный год для хозяйства.

Юрий ШАПЕЕВ,
Фото автора

«Повторные открытые торги по продаже имущества Государственного предприятия Республики Бурятия «Пассажирское автотранспортное предприятие» в форме аукциона с открытой формой подачи предложений по цене состоятся «08 июня 2009 года в 15-00 часов в здании диспетчерской-такалажной, расположенной по адресу: г. Улан-Удэ, ул. Шалапина, 5 «Д», офис № 1.

Организует и проводит торги конкурсный управляющий ГП РБ «ПАП» А.В. Вампилов.

На торги выставляются следующие имущество ГП РБ «ПАП»:
- **Лот №1 - диспетчерская такалажная (нежилое здание)**, общей площадью 61, 1 кв.м., инв. № 3497, литера «Б», условный номер 03-03-01/119/2007-298; **материальный склад (нежилое здание)**, общей площадью 377, 4 кв.м., инв.

№ 3497, литера В -В1, условный номер 03-03-01/119/2007-295; **профилакторий (лазовский бокс) (нежилое здание)**, общей площадью 1801, 3 кв.м., инв. № 3497, литера К-К1, условный номер 03-03-01/119/2007-301; **контрольно-пропускной пункт (нежилое здание)**, общей площадью 29, 6 кв.м., инв. № 3497, литера «А», условный номер 03-03-01/119/2007-297; **мастерские и трансформаторная подстанция (нежилое здание)**, общей площадью 1123, 9 кв.м., инв. № 3497, литера И-И5, условный номер 03-03-01/119/2007-296; **пост смазки деталей (нежилое здание)**, общей площадью 1015, 9 кв.м., инв. № 3497, литера Е, условный номер 03-03-01/119/2007-300; **главный корпус гаража, икарусный бокс и ТО-2, пункт мойки (нежилое здание)**, общей площадью 4755, 9 кв.м., инв. № 3497, литера Д-Д4, условный номер 03-03-01/119/2007-299, расположенные по

адресу: Республика Бурятия, г.Улан-Удэ, ул. Шалапина, д. 5 «Д».

Начальная цена Лота №1 составляет 9 263 359 (девять миллионов двести шестьдесят три тысячи триста пятьдесят пять) руб.

Шаг аукциона 5 (пять) % от начальной стоимости.

Победителем торгов признается участник, предложивший наиболее высокую цену за выставленный на продажу Лот.

Объявление победителей производится комиссией в день проведения торгов, что фиксируется в протоколе об итогах торгов, который подписывается Победителем выставленного на продажу Лота и всеми членами комиссии.

Победитель торгов обязан заключить с Продавцом договор купли - продажи в течение 10 дней и оплатить стоимость имущества, установленную по результатам торгов, не

позднее 30 дней со дня подведения итогов торгов.

Для участия в торгах претендент обязан оформить заявку, заключить договор о задатке и внести задаток в срок не позднее 17 ч. 2 июня 2009 г. в размере 3 (три) % от стоимости начальной цены Лота на расчетный счет ГП РБ «ПАП»: ИНН 0323015678, КПП 032301001, р/с 40602810100010000038, в Байкальском филиале ОАО «РУСЬ-БАНК» г. Улан-Удэ, к/с 3010181040000000714, БИК 048142714 или в кассу должника. Для участия в торгах претендент обязан ознакомиться с Порядком и условиями проведения торгов и расписаться в ознакомлении.

Ознакомление с условиями торгов, характеристиками объекта торгов, иной информацией по торгам и прием заявок проводится по адресу: 670002, Республика Бурятия, г.Улан-Удэ, ул. Лимонова, д.3, офис конкурсного управляющего А.В.

Вампилова, с 10-00 до 12-00. Заявки принимаются только в указанной форме, заявки, направленные по почте, электронной почте, не принимаются и не рассматриваются.

К заявке должны быть приложены следующие документы:

для юридических лиц: подтверждение оплаты задатка, заверенные копии устава, свидетельства о государственной регистрации, присвоении ОГРН, о постановке на налоговый учет, выписка из ЕГРЮЛ; решение органа управления юр.лица о приобретении имущества; документы, подтверждающие полномочия лица, подающего заявку.

для физических лиц: подтверждение оплаты задатка, копия паспорта, нотариально-заверенное согласие супруги(га) на приобретение имущества.

Дополнительная информация по тел. (301-2) 44-76-44.

Тайлган (тахиха, буулгажа хундэлхэ) - переводится как поклонение или коллективный молебен. Каждый шаманский обряд поклонения или тайлган посвящался конкретному божеству, группе эжинов, покровительствующих какой-либо одной стихии или явлению, скажем, духам воды.

Тайлган Буха-нойону

Баир ЦЫРЕНДОРЖИЕВ, председатель Межрегиональной общины шаманов «Тэнгэри», кандидат психологических наук

Таким образом, общественно-коллективные молебствия назывались у бурят «тайлган». Они устраивались всем обществом в масштабе села или селений одного рода. Главное их назначение - испрошение у богов благополучного года, хорошего урожая и травостоя, умножения скота, счастья в семьях, удаления бед, несчастий. Устраивались гайлаганы начиная с конца весны (мая) и кончая осенью (в октябре). Все они проходили в торжественной обстановке, считались праздниками, отмечаемыми всем населением в течение дня или нескольких дней. В систему семейно-индивидуальных обрядов входили всевозможные запреты и ритуально-символические действия, определявшие в какой-то мере характер поведения шаманистов в семье и обществе. Обязательными атрибутами обряда жертвоприношения были костер или тлеющие угли на железном предмете, богородская трава и пихтовая корка для очищения присутствующих. Из всех тайлганов самым значительным и популярным был Ехэ Тайлган - Большой Тайлган, на который собирались все жители какой-либо местности.

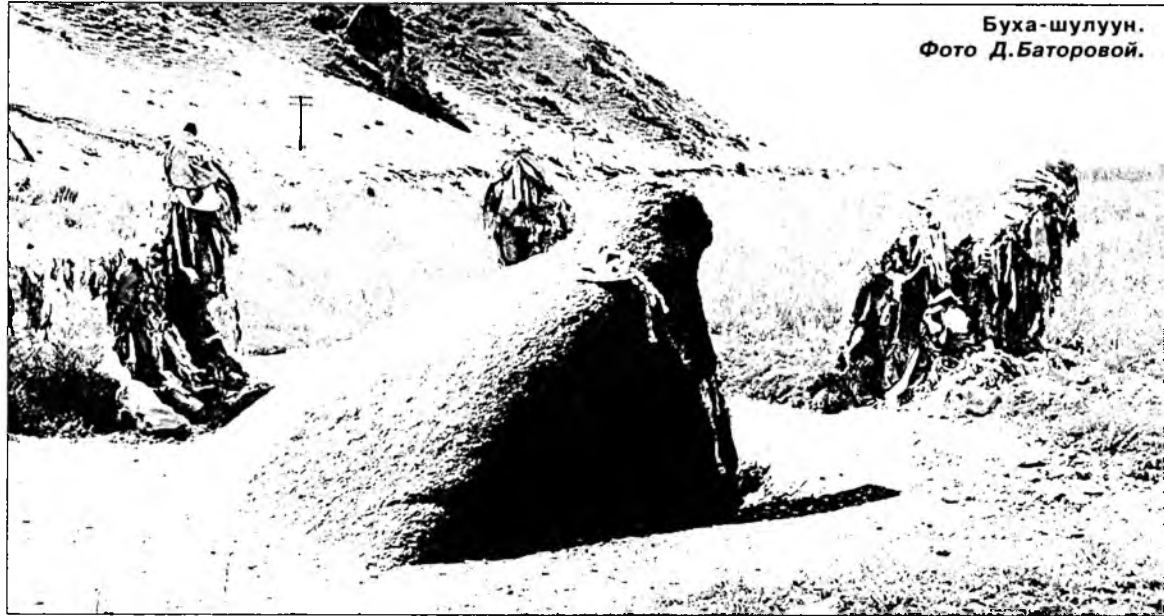
Шаманисты не имели специально построенных храмов. По шаманским традициям, обожествляя природу, люди стремились поддержать баланс в природе и своими действиями не навредить ей. Природа была единым Божественным Храмом, к которому относились бережно: нельзя было рубить деревья у источника, передвигать камни, под которыми жили муравьи, мять траву, убивать животных больше, чем нужно для пропитания и т.д.

Места, где боги и духи проявили себя или где они действуют, выделяли особо как святое пространство. В таких местах - «контактной зоне» между мирами - соорудили обоо, устанавливали столбы-сэргэ и привязывали на ветки деревьев ленты-залаа. Место объявляли священным и сюда приезжали специально для проведения обрядов. По обычаю, который особенно соблюдает местное население, нельзя пройти мимо такого места, не почтив духа-эжина - хозяина этого места, иначе не будет удачи. В XVII-XVIII вв. многие шаманские святыни в Бурятии были ламаизированы и на них стали проводиться буддийские обряды.

Буха-нойон является главным в пантеоне божеств «Арын 13 ноёд». Ему поклоняются бурят-монгольские племена хонгодоры, хоринцы, галгаты, баргуты, дагуры и дру-

гие. Поэтому во всех основных местностях, где живут буряты, везде есть священные места, связанные с поклонением Буха-нойону.

Например, на отрогах Тункинских гольцов близ села Торы находится культовое место Буха-нойон (Белый камень). Два острых высоких (по 5м) останца мрамора видны из многих мест. В настоящее время на одном останце находится буддист-

Буха-шулуун.
Фото Д.Баторовой.

кая кумирня. Скала эта издали напоминает фигуру лежащего быка с широко расставленными рогами. В прошлом буряты-шаманисты увидели в ней образ прародителя бурятского народа - царственного быка Буха-Нойон-Бабая, превратившегося в каменное изваяние, и местность эту назвали Буха-Нойонной нуури, т.е. место покоя Буха-Нойона.

Камень Буха-Шулуун (Бык-камень) - святыня Баргузинской долины, хозяин которой - дух камня. По древнему преданию, когда буряты расселялись по долине, они на зиму перегоняли скот в читинские земли. Один бык так полюбил долину, что не захотел уходить из нее. Трижды его насильно уводили, но каждый раз он возвращался обратно, пока не превратился в камень и не остался в этой долине навсегда. С тех пор местные жители поклоняются камню, считая, что в нем заключена сила, которая оберегает всех жителей долины.

Бык - один из мифологических прародителей-тотемов бурятского народа, символ могущества природы, объект шаманистского культа. О нем сложено множество легенд и народных сказаний.

В одной из них рассказывается о том, что бык пришел сюда через Сангаинский хребет. От него чудесным образом забеременела дочь Тайжихана и стала матерью предков бур-

Буха-шулуун.
Фото Д.Баторовой.

ятских племен - эхиритов и булагатов. В другой рассказывается о том, как встретились на Байкале два могучих быка - белый и пестрый и начали битву за право быть правителем этой земли. Битва длилась много дней. Но никто из них не мог победить. Тогда пестрый бык ушел в Баргузинскую долину, где превратился в камень Буха-шулуун, а белый ушел в Тункинскую долину, где превратился в белую скалу Буха-нойон, но оба они стали известными, обоим поклоняются люди.

В цикле преданий о Буха-Нойоне говорится о том, что он женился на дочери неба Будан-хатан-иби, от которой имел 9 сынов и дочь. Его сыны стали царями 9 разных гор. Согласно современным шаманским воззрениям, у Буха-Нойона было 90 сынов и внуков в ранге хатов - хозяев горных вершин Восточных Саян и других мест Прибайкалья.

Есть версия, что булагаты являются потомками племени чинос, которые в 13 веке были уведены Буха-нойоном в поход в Среднюю Азию, где, по тюркской традиции, их называли булагачинами. Булагаты возводят свою родословную к легендарному первопредку Буха-нойону, чьим сыном был Булагат, от которого произошло племя. В мифологии Буха-нойон представлен как тотемное существо - бык-предводитель рода булагат, а позднее всего бурят-

ского народа. Многие исследователи считают Буха-нойона реальной исторической личностью, вождем булагатов, военачальником, поставленным над ними монголами, который возглавил тумэн (10 тыс.) войск Чингис-хана в походе на запад. В середине-конце 14 века, по некоторым данным, в предгорьях Монгольского Алтая, близ Тянь-Шаня, они образовали ханство булагачи, позже разгромленное войсками Тимура. Неизвестно, вернулись ли булагачины в свои родные края или остались, но оставшаяся в Предбайкалье группа родов чинос стала называть себя булагатами. Потомки рода булагат проживают ныне в основном в Иркутской области.

Места, связанные с Буха-нойоном, есть и в Забайкалье, Монголии и Китае. Известен **Буха-Сагаан обоо** рядом с г. Борзя в Зайкальском крае, особо почитается у баргут Китая **Бухын-Мургэл обоо**. В Агинском Бурятском округе Удэн-сумэ (Храм ворот) на священной горе Алханае смотрит на остров Ольхон, этим самым поддерживается особая связь с божествами Ольхона. Одинокое шаманистами и буддистами Монголии почитается **Шаргайнойон Бурхан-Баабай**, один из главных местных божеств, посланный «высоколобым» отцом Тэнгэри на землю защищать людей. Песок Белой Горы **Бурхан Баабай** счита-

ется священным. Его берут с собой, носят в куличке, вешают над дверью. Считают, что эта земля оберегает дом от злых духов. Буддисты изображают его в виде всадника на белом коне, а шаманисты - с подчеркнутыми признаками пола и почитают его как покровителя рода, потомства.

Известны шаманские призывания, где упоминается имя Буха-нойон баабай, и места почитания Буха-нойон баабай - горы, носящие его имя (около сел Далахай Тункинско-го района и Санага Закаменского района).

По рассказам старожилых и из других источников, закаменская земля была сильна и известна своими шаманами. По истечении большого времени, с момента насаждения государством атеизма и преследования религии, многие местные святыни остаются до сих пор не востребованными. Если до 30-х годов прошлого века традиционно проводились Тайлганы и другие обряды, то на сегодня многое потеряно, забыто. На некоторых священных обрядах поклонения проводятся с помощью лам. Тем не менее, ради справедливости, надо отметить, что все обряды раньше проводились шаманами на бурятском или старобурятском языке и всё, что говорилось, было понятно Божеству или духам местности, чего не скажешь о буддийских мантрах, читаемых на тибетском языке. В силу этих и других причин, также по просьбе жителей района мы запланировали проведение Тайлгана. К этому событию мы готовимся очень серьезно. Поэтому мы надеемся на большое понимание у закаменцев. Суть этого события - испрошение у Богов благополучного года, хорошего урожая и травостоя, умножения скота, счастья в семьях, удаления бед и несчастий.

29 мая с 11 часов в местности Булгаустуй (рядом с с.Шара-Азарга Закаменского района), где проходит тропа Буха-нойона, впервые за последние 80 лет проводится тайлган. В дальнейшем МРОШ «Тэнгэри» может оказать помощь в проведении тайлганов и в других селах Закаменского района. Приглашаются все желающие.

Семь чудес Бурятии

Уважаемые жители республики! Активнее участвуйте в голосовании! Свои пожелания можете отправлять по почтовому адресу: 670034, г.Улан-Удэ, ул.Революции 1905 г., 11а, с пометкой «Семь чудес Бурятии», или по электронному адресу: minpriroda@list.ru, страница «Голосование».

БИЧУРСКИЙ РАЙОН
Крепостное сооружение в урочище Кокуцел

Это уникальное природное явление, похожее на крепостное сооружение, находится в 30 километрах от Бичуры, в урочище Кокуцел. Расположено оно на границе между орехо-промысловыми участками и ориентировано с севера на юг, на юго-восточном склоне горы

Каменная баба

Это тоже своего рода загадка. Может, когда-то в далеком прошлом, когда ещё существовало язычество, люди поклонялись какому-то своему богу. А может, это природа просто так потрудились и создала своего рода произведение искусства. Есть ещё одно интересное место - в верховьях Бичурки есть ключ Монаха, там находится Келья.

Заншалта ёһоороо спортын зунай хаһа манай «Буряад үнэн» гэһэн Хэблэлэй байшанай шанда хүртэхын тула мурьсөөндэ эхилбэ. Энэ удаа тус мурьсөөн аяр 63-дахияа үнгэртэгдэбэ. 63 жэлэй хугасаа соо манай сониной эмхидхэн мурьсөөн хэдэн үе тамиршадые бэлдэн, хорин гаргаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Анха түрүүн тэрэ холын 1947 ондо манай сониной хүтэлбэрлэгшэ энэ мурьсөөниие эмхидхэхэдэ, гансал спортын талаар дүнгүүдые харуулхын, дээшлүүлхын тула гэһэн хараа бодол урдаа табяа бэшэ, харин дайнай дүлэнэй хаял сарагдаад байһан үеын хүнүүдэй хүндэ байдалые нэгэ багаханшье хаа найжаруулха, хүн зоной урма зориг дээшлүүлхэ, хүнүүд хоорондын харилсаа холбоо, нүхэсэл бэхижүүлхэ гэһэн зорилго табиһан байна.

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай шанда хүртэхын түлөө эстафетэ

ЗАЛИТАЙ БАЙГАА ЗАНШАЛТА МУРЫСӨӨМНЭЙ

Үнэхөөрөөшье, жэлхээ жэлдэ тус эстафетын үнгэртэгдэхэ үедэ ямар бэ даа нэгэ, хүнэй хэлэхээр бэшэ зохид байдал тогтодог. Булта зон хүхюүтэйнууд, шог зугаа, энеэдэнэй соностохонь аяр холо дуулдаатай байдаг. Энэшье удаа тон тиимэ байдал тогтоод байгаа.

Гүрэн түрэн байдалда ямаршье хүндэ хэсүү байдал тогтоошье хаа, манай сониной шанда хүртэхын тула эмхидхэгдэн эстафетэ

нэгэшье удаа болуулагдаагүй, үнгэртэгдэнгүй үлөөгүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Манай элитэ гүйгөөшэд болохо СССР-эй, Европын, дэлхэйн болон Олимпын нааданууд юрэдөөл, хабаадахаа бэшэ бусад гүрэнэй гүйгөөшэдэй дунда гээгдээгүй, харин тэдэнхээ үлүү байһанаа гэршэлхэн Татьяна Позднякова, Наталья Соломинская, Надежда Мироманова,

Павел Яковлев болон бусад тамиршад эгээл эндэһээ түрүүшынгээ алхамуудые хэһэн юм. Эдэнэй хажуугаар юрын ажалшад, мэргэжэлтэд, оюутад болон хурагшад энэ мурьсөөндэ дуратай хабаадаг байһан. Хэдэн арбаад жэлэй туршада суута хоригшо, хүндэтэй багша Надежда Васильевна Никифорова хурагшадаа дахуулан ерэгшэ гээшэб. Өөрөө Надежда Васильевна энэ мурьсөөнэй түрүүшын үдэрһөө хабаадажа эхилхэн юм. Үшөөшье олон жэл соо тус мурьсөөндэмнай хабаадажа байһандаа, хүндэтэ Надежда Васильевна.

Энэ удаа мурьсөөнэй талмай дээрэ 105 команда, хамта дээрэ 1050 тамиршад гараа. Энэ тоонууд урда жэлэйхинүүдтэ орходоо, бага шэнгээр үзэгдэбэшье, омогорхоомор байна. Мурьсөөнэй нээлгын үедэ республикын бэеын тамирай болон спортын талаар агентствын хүтэлбэрлэгшэ Владислав Матвеевич Бумбошкин, манай Хэблэлэй байшанай генеральна директорэй нэгэдэхи орлогшо Туяна Владимировна Самбялова хоёр хабаадагшадай болон харагшадай урда халуун үгэнүүдые хэлэжэ амаршалба.

Энэ удаа эрдэм ухаанай эхин мэргэжэлтэ халбарини оюутадэй бүлгэмүүдэй хабаадаггүйн харамтай. Эдэнэй хабаадалга мурьсөөндэмнай үшөө ехэ эршэ оруулха байгаа гэжэ хэлэлтэй. Тиимэшье хаа, мурьсөөнэй эршэ тон ехэ байгаа. Харагшадай, илангаяа хоригшодой ханаагаа зобохонь, хоолойноо үбдэтэр

хашхаралдахань энээнэй гэршэ болоно.

Эрдэм ухаанай үшөө нэгэ халбаринь боложо эмхидхэгдэн дворовые инструкторы гэһэн албанай командануудай дунда 47-дохи кварталайхид эрхимлэжэ гараа. Юһэн жэлэй хургуулинуудай дунда 38-дахи хургуулин хүбүүд ба 23-дахи хургуулин басагад эрхимүүдэй тоодо ороо.

42-дохи хургуулин басагадай команда ба 65-дахи хургуулин хүбүүд дунда хургуулинуудай дунда хүндэлэлэй түрүүшын шанда хүртэһэн байна.

Мүн тиихэдэ энэ бүлэг соо Сосновый Бор хууринай 5-дахи хургуулин хүбүүдэй командын түрүүшынхисэ шангай хуурида хүртэһыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Дээдэ хургуулинуудай дунда заншалта ёһоороо ВСГТУ болон БГУ-гай команданууд тон шанга ана-мана мурьсөө харуулаа. Хүбүүдэйшье болон басагадуудай дунда энэ үдэр ВСГТУ-гайхид

азатай байшоо. Прибор-бүтээлгын нэгэдэлэй эхэнэрнүүдэй ба Буряадай инкассацийн хүтэлбэрлгын эршүүлэй команданууд үйлэдбэрлхы ажыхнуудай бүлгэмүүдэй дунда түрүүлжэ гараа. Бүхы илагшад ба шангай хуури эзэлэгшэд манай Хэблэлэй байшанай тогтоохон шангуудта, грамота болон кубогуудта хүртөө.

Иигээд «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшанай шанда хүртэхын түлөө үнгэртэгдэн 63-дахи заншалта эстафетэ түүхын хууданда оробо. Тус мурьсөө үнгэртэгдэмнай туһа хүргэхэ эмхи зургаануудта, спонсорнуудта үнэн зүрхэнһөө баярые хүргэнбди. Ерхэ жэлдэ дахин үнгэртэгдэхэ эстафетэдэмнай үшөө олоороо хабаадахыетнай бултыетнай уринабди.

Лопсон ГЕРГЕНОВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.

У АНЗАМЫ ШАРАПОВОЙ – «СЕРЕБРО» РОССИИ

Юная бурятская шахматистка Анзама Шаропова стала серебряной призеркой первенства России, которое состоялось в Даг-мысе в пяти возрастных группах. Всего нашу республику представляли пятеро юных шахматистов.

Анзама Шаропова играла в возрастной группе до 14 лет. Перед пятым туром Анзама набрала стопроцентное количество очков. Она раз за разом обыграла Александру Костылеву, Екатерину Усову, Яну Хафизову, Марию Северину. После этого бурятская шахматистка дважды

споткнулась на мастере ФИДЕ Ирине Бараевой и Александре Макаренко. Три победы на финише над Лидией Сысойкиной, мастером ФИДЕ Мариной Бараевой и Майей Терещичкиной позволили Анзаме подняться на вторую ступеньку пьедестала. Всего в ее группе на старт вышли 48 участников. Напомним, что

Анзама не раз принимала участие в соревнованиях подобного уровня, раз пять выступала в разных возрастных группах. Нынешнее «серебро» - самый большой успех «упрямой шахматистки» (так тренеры характеризуют Анзаму). Бурятская спортсменка отстала на одно очко от победительницы турнира, мастера ФИДЕ Дианы Самигулиной.

В возрастной группе до 12 лет Сурэна Самданова набрала 6 очков и расположилась на 10 мес-

те. В группе до 18 лет Александра Михеева взяла только 4 очка. В возрастной группе до 14 лет Жамсаран Цыдыпов и Самдан Самданов заняли 11-12 места, на их счету по 6,5 очка. Такое же количество очков набрал и Денис Шагдуров в группе до 10 лет, но он занял только 15 место.

Теперь Анзама будет готовиться к первенству Европы.

Борис БАЛДАНОВ.
Фото автора.

Шахматы

2009 год - год Молодежи

ИДЕАЛЬНОЙ СЕМЬИ НЕ БЫВАЕТ...

Недавно в свет вышла книга психолога, директора психолого-педагогического центра «Формула успеха» Татьяны Сенгеевой «Молодая семья». Это одна из первых работ по проблемам семьи автора, в скором будущем увидят свет ещё две книги по теме.

В методическом пособии раскрываются особенности развития современной молодой семьи. Рассматриваются добрачные отношения молодых людей с учётом русской и бурятской культур. Автор исследуются особенности современной семьи. Акцентируется внимание на пренатальном этапе развития ребёнка. Практическая часть книги представлена в виде тренингов. Автор надеется, что читатели - молодые родители могут совместно ответить на вопросы книги и тем самым договориться о стратегии совместной семейной жизни. Книга адресована молодым читателям, которые собираются вступить в брак или недавно создавшим семью.

Хочется привести некоторые главы из этой замечательной книги.

ДОБРАЧНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Молодые люди, несомненно, имеют свои представления о брачном союзе. Готовясь к вступлению в брак, они обсуждают друг с другом и близкими людьми жизненные цели семьи. И специалисты считают, как и подтверждают статистические данные, что на крепость брака влияют добрачные отношения, их «качественность».

«Качественность» - это своеобразный критерий отношений, позволяющий выяснить взгляды партнёров на брак, на рождение детей, их воспитание, на роли, обязанности и ответственность супругов. В некоторых странах период подготовки к семейной жизни официально называется периодом помолвки. Он даёт возможность познакомиться ближе не только молодым, но их родственникам, друзьям. Совсем не обязательно, что помолвка долж-

на заканчиваться вступлением в брак. Её расторжение - свидетельство о разных взглядах на перспективу семейных отношений. В России молодые люди переживают добрачные отношения - период ухаживания, при котором выясняются взгляды на совместную жизнь. Только после этого начинается подготовка к торжественной части - церемонии свадебного бракосочетания. Добрачные отношения в форме гражданского брака дают молодому времени для принятия более серьёзной подготовки к официальному браку, рождению детей.

Период «жениховства», «свадовства» у разных народов имеет свои вариации, но смысл был один: общество принимает молодых в роли жениха и невесты. Узнать о различиях в традициях, обычаях, взглядах на роли супругов, их обязанности в воспитании детей лучше до создания официальной семьи.

В бурятской культуре известен опыт обмена кушаками между дальними родственниками, друзьями. Дети будущих родственников встречались на разных праздниках, общались, интересовались друг у друга: какой у кого характер, способности.

В советское время подходы к планированию семьи были абсолютно другими, выбору партнёра в семейной жизни государство особенно содействовало. Было главное - юридически закрепить, зафиксировав брак в ЗАГСе.

У многих современных людей, вступающих в брак, «интересное положение» невесты является основным мотивом для узаконения отношений.

СЕМЬЯ

Быть терпимыми в браке означает: не жертвовать собственной жизнью во имя счастья другого, не надевать оковы на другого, не ожидать счастья за счёт усилий другого. Понимание другого человека предполагает умение слышать других, принимать их позиции. И совсем не стоит посвящать свою жизнь на то, чтобы других заставляли думать и поступать так,

как ты этого желаешь. Мудрее договориться с другим человеком, сохраняя собственный взгляд и оставляя право выбора за ним.

Когда молодожены трудности первых семейных лет принимают как должное и временное условие с некоторыми трудностями во взаимоотношениях, период адапта-

Любить - это не значит смотреть друг на друга, любить - значит вместе смотреть в одном направлении.

Антуан де Сент-Экзюпери.

ции друг к другу проходит с большим пониманием и не приводит к раннему разводному процессу. Проявляя разумную терпимость к позиции второго, взаимным потребностям не очень просто, но возможно. Если принимать, и любить супруга - супругу таким, какой он (она) есть, - с достоинством и недостатками, не пытаюсь менять их. Развитие позитивных взаимоотношений возможно только лишь при условии собственного изменения отношений к родному человеку, и при избавлении от собственных недостатков, сохраняя разумную автономность, самостоятельность, некую личностную тайну.

При этом, обязательно сохраняя индивидуальный взгляд на мир и не оказывая давления на взгляды близкого человека.

Специалисты различают три вида совместности: социальную

(духовную), психологическую, сексуальную.

Феноменом, противоположным совместности, является несовместность людей, когда их потребности не находят удовлетворения во взаимодействии.

Выделяют два вида неудовлетворённости брачными отношениями: осознанная и плохо осознаваемая неудовлетворённость. В случае осознанной удовлетворённости обычно наблюдается открытое признание супругом того, что семейные отношения его не удовлетворяют. Второй вид неудовлетворённости проявляется косвенным путём - через монотонность, скуку, бесцельность жизни, отсутствием радости, ностальгическими воспоминаниями о временах до брака.

К негативным факторам, которые могут разрушить брак, относят:

- 1) перегрузки и физическое истощение. Молодые супружеские пары начинают браться за всё сразу: учиться, работать.
- 2) злоупотребление кредитом и ссоры по поводу денежных трат.
- 3) эгоистичность, про которую говорилось выше. В мире существуют две группы людей: дающие и берущие. Брак между двумя дающими будет счастливым.
- 4) вмешательство родителей.
- 5) нереальные ожидания.
- 6) пьянство и наркотики.
- 7) ревность, низкая самооценка.
- 8) другие пристрастия.

Участники конфликта должны согласовать представления о сложившейся ситуации и выработать определённую стратегию поведения.

Полагается, что их действия носят пошаговый характер.

Шаг №1: определение основной темы. На этом этапе необходимо чётко уяснить, в чём, собственно, суть проблемы, приведённой к конфликту. Иными словами определить основную, базовую его причину. При этом очень важно, чтобы противники хорошо осознали своеобразие видения проблемы: как собственного, так и оппонента, именующиеся здесь сход-

ства и различия.

Шаг №2: определение вторичных причин конфликта. Но даже адекватное осознание основной причины, вызывающей конфликт не гарантирует нам в дальнейшем полное отсутствие межличностных отношений. Их могут стимулировать те или иные элементы нашего поведения - своего рода вторичные признаки конфликта. Обычно они служат поводом для его возникновения, затеяя часто истинную причину.

Шаг №3: поиск возможных путей разрешения конфликта. Он может быть выражен, вопросами: а) что я смог бы сделать, чтоб разрешить конфликт? Б) что мог бы сделать мой партнёр? В) каковы наши общие цели, во имя которых необходимо найти выход их конфликта?

Шаг №4: совместное решение о выходе из конфликта. На этом этапе речь идёт о выборе способа разрешения конфликта. Стороны вправе говорить о заключении между собой сделки, предполагающей разумные встречные уступки сторон.

Шаг №5: реализация намеченного совместного способа разрешения конфликта. Здесь важно, не вызывать необдуманным словом и поведением сомнений друг у друга относительно искренности выраженных ранее намерений разрешить конфликт.

Шаг №6: оценка эффективности усилий, предпринятых для разрешения конфликта. На её основании проблема считается либо разрешённой, либо делается вывод о необходимости дальнейшей работы над ней, вновь повторяя иногда всю описанную выше последовательность шагов.

Подготовила
Янжама КИМ.

Информация:

Бесплатные групповые консультации по проблемам семьи проводятся в каждую субботу в здании Республиканского института кадров управления и образования с 14.00 часов. Также можно договориться об индивидуальной консультации по телефону 620118.

СПОРТИВНА ХАТАРНУУДАЙ ИЛАГШАД ТОДОРБО

Сэдхэл хүдэлгэмэ румба, йаанаар хатардаг фокстрот, чаоча-ча ба балда хатардаг хатарнуудые эдэ үдэрнүүдтэ КСК-гай зал соо хараха аргатай байгаа. Эндэ «Жемчужина Байкала» гэһэн регион хоорондын спортивна хатарнуудай мүрысөөн үнгэрөө.

Тус конкурс манай хотодо 17-дохиёо үнгэржэ, Сибирин хотонууднаа эгээл эрхим хатаршадые суглуулаа. Мүнөө жэл Омск, Новосибирск, Красноярск, Иркутск, Усть-Ильинск, Ангарск, Братск гэхэ мэтэ хотонууднаа хабаадагшад ерээ юм.

Сэдхэл хүдэлгэмэ румба гэхэн хатарые хатархын тула тон ехэ бэе ойлгосолго хэрэгтэй. Румба - латиноамериканска хатарнуудай шухала ха-

тар болоно. Харин удаанаар хатардаг фокстрот эгээл хүндэ гэжэ тоологдог. Энээнне хатарха шадалтай хүнүүд ехэ дүй дүршэлтэй байха ёстой.

«Нэн түрүүн хатаршад хатарта дуратай байха ёстой. Хүндэ шэнги ямаршы хатарта өөрын зан абари бий юм. Бидэнэр тус конкурсын илагшад болоошые хаа, саашаа хүгжэхэ гэжэ зорилго урдаа табинабди», - гэжэ Михаил Жилкин Марина Назарова хоёр хэлэнэ.

Бүхы хабаадагшадта өөрын дуратай хатарнууд бий. Улаан-Удын Оксана Савельевагай эгээл дуратай хатар - латина юм. «Энэ хатар намда юундэ найшаагданаб гэхэдэ, энээнне гүйсэдхэхэдөө, хатаршад үндэр найхан мэдэрэл харагшадтаа харуулхаяа

оролдохо ёһотой», - гэжэ Оксана Савельева хэлэнэ.

Мүрысөөн хэдэн наһанай бүлэгөөр үнгэрөө. Спортивна хатарнуудта дуратайшуул хоёр үдэр соо КСК-гай зал соо ержэ, гоёхон номернуудые хараа.

«Түрүүшын үдэр 82 паранууд хабаадаа. Хоёрдохи үдэр - зуугаад. 30 номинацинуудаар илагшад байгаа. Манай буряад хатаршад иимэ хэмжээнэй мүрысөөндэ хабаадалсахадаа, ехэ дүй дүршэлтэй болоно, ехэ хургуули гарана. Тиигээд манай олон спортсменүүд илагшадтай тоодо ороо юм», - гэжэ «Вдохновение» гэхэн ансамблин хүтэлбэрлэгшэ В.Ф. Мангутханова хэлэнэ.

Эржена БАТОРОВА.

Авторай фото.

«ХУРСААР ЯЛАРЫШ, МИНИИ ОДОН!» Соёлой һонин

С.Д.Базарсадаева

Б.Цырендинова

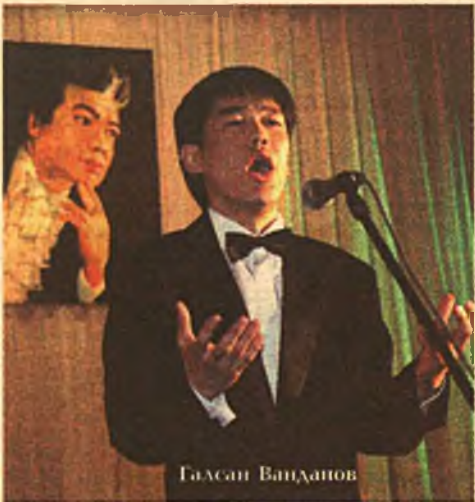
Саян Базарсадаев

СССР-эй арадай артист, дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат, Агын Буряадай автономито тойрогой хүндэтэ эрхэтэн Ким Базарсадаевай дурасхаалда зорюулагдан «Хурсаар яларыш, минии одон!» гэнэн үдэшэ Буряадай гүрэнэй филармониин байшан соо болобо. Улаан-Үдэ хотын захиргаанай Соёлой хэлтэс, Буряадай гүрэнэй оперо ба баледэй академическэ театр, К.И.Базарсадаевай нэрэмжэтэ Соёлой жаса дурасхаалай энэ үдэшые үнгэргөө.

Ким Базарсадаев хадаа «Хоридохи зуун жэлэй алтан хоолой мүн» гэжэ Россин хүгжэмэй соёлой түүхэдэ оронхой. Ким Иванович дэлхэйн гайхамшагта бас хоолойтоной нэгэнинь мүн гэжэ элитэ мэдээжэ режиссёр И.М.Туманов нэрлэһэн юм. Базарсадаев шэнги дуушад үсөөхэн лэ гэжэ мүнөө үсын искусствын элитэ ехэ ажал ябуулагша Р.М.Тихомиров хэлэһэн гэдэг.

«Тэрэнэй юрэ бусын үзэсхэлэн найхан, ухаан заяанда орошогүй эршэ дэлсэтэй, хүсэн түгэс бас хоолойн бүхы түбинүүд дээгүүр зэдэлхэн юм. Тэрэ ходоодо дуулахые хүсэжэ ябадаг байгаа. Энэ хадаа тэрэнэй ажаябадал байһан гэшээ...» - гэжэ суута дуушан, Гүрэнэй Дүүмын депутат Иосиф Кобзон унаган нүхэр тухайгаа дурсаһан байдаг.

Гуша гаран жэлэй туршада театрта хүдэлхэ үедөө Ким Базарсадаев бас бүдүүн хоолойтоной гүйсэдхэдэг 30-һаа дээш гол партинуудта наадаһан, дуулаһан байха юм. А.Даргомьскиин «Лусууд эхэнэртэ» Тээрмэшэнэй, А.Бородинай «Игорь тайжада» Галицкийн, П.Чайковскийн «Евгений Онегиндэ» Греминэй, М.Мусоргскийн «Борис Годуновто» хаан Борисай, Ш.Гуногой

Галсан Ванданов

«Фаустда» Мефистофелин, М.Фроловой «Энхэ-Булад баатарта» Буумал хаанай, мүн бэшэшые рольнууде гүйсэдхэжэ, харагшадые баясуудга байһан ха юм даа. Тэрэ Рахманиновай, Чайковскийн, Римский-Корсаковой, Глинкын, Булаховай романснууде, Моцартын, Бетховеной, Россинийн зохёолнууде гоё найханаар дууладаг байгаа. Элдэб үе сагай, элдэб үндэһэ яһанай авторнуудай 300 гаран зохёолнууде репертуарта оруулдаг нэн. Ород, буряад, монгол, украин болон бусад арадуудай дуунууд, классическа зохёолнууд ба мүнөөнэй романснууде адди тэгшээр хүнхинүүдэг бэлэй.

Буряадай арадай артистка Эржена Жамбалова дурасхаалай концертые хүтэлхэдөө, суута дуушан, ниитын эдэбхитэй ажал ябуулагша Ким Иванович Базарсадаев гайхамшагта дуушан байханаа гадна, түрэл театрайнгаа директорээр хүдэлхэн, Буряадай хүгжэмэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ, Бүхэроссин соёлой жасын президиумэй гэшүүн байһан гэшээ гэжэ намтарайнь хуудаһануудта тогтоходоо тэмдэглээ.

Удаань алдарту дуушанай наһанайнь нүхэр – Соёлой жасын президент, врач-фониатр, республикын габыята врач Серафима Даниловна Базарсадаева үгэ хэлэхэдэ, «Ким Ивановичай Соёлой жасын ажал ябуулага тухай. Ага нууриндахи хүүгэдэй искусствын хургуулида К.И.Базарсадаевай нэрын үгтэһэн тухай, СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаевай нэрэмжэтэ дуушадай уласхоорондын хоёрдохи конкурс 2010 ондо Улаан-Үдэдэ үнгэргэхэ тухай» дэлгэрэнгыгээр хөөрөб. «Тиин мүнөө Хабарай болон ажалай найндэрэй урдахана манай эсэгын дурасхаалай концерт эмхидхэжэ байһан Улаан-Үдын соёлой захиргаанда, түрэл оперно театрайнь коллективтэ, артистнуудта баяр баясхалан хүргэнэбди» гэжэ Серафима Даниловна мэдүүлбэ.

Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай симфоническа оркестрдирижернууд – Россин искусствын габыята ажал ябуулагша Валерий Галсановай, Саян Манжигеевэй хүтэлбэри дор наадажа, дуушадые дэмжэбэ. Ороной арадай артистын түрүүшын конкурсын лауреадууд болоһон залуу дуушад Бадма Гомбожапов Намхайн Мүнх-Зула хоёр концертын эхиндэ бэлиг шадабария харуулба. Хоёрдохи шанда хүртэһэн Б.Гомбожапов М.Глинкын «Руслан ба Людмила» гэжэ опероһоо Фарлафай орёо хүшэр роңдые, Цырен-Дулма Дондокова Сергей Манжигеев хоёрой «Дэлхэй минии альган дээрэ» гэжэ дууе нэгэн амыар дуулажа, сугларгашад халуун альга ташалгаар үдэшэгдөө. Буряадай габыята

артист Н.Мүнх-Зула С.Рахманиновай «Алеко» гэжэ опероһоо Алены ариие уянгата найханаар гүйсэдхэбэ. Республикын габыята артистка Бэлигма Ринчинова Б.Цырендиашиев Ц.Ж.Жимбиев хоёрой «Галхан» гэжэ дууе ямар ирагуу найханаар, уянгата зөөлхэнөөр дууланаб даа.

Концерт бүхэндэ залуу шэнэ нэрнүүд тодордог. Энэшые удаада Улаан-Үдын хүгжэмэй училищи дүүргэдэ, бүхы наһаараа Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай хоорой дуушанаар хүдэлхэн, Хэжэнгын аймагай Могоохон нютагта тоонтотой республикын габыята артист Баатар Вандановай хүбүүн – Зүүн Сибирийн гүрэнэй соёлой ба искусствын академиин 3-дахи курсы оюуган Галсан Ванданов (багшань профессор Вячеслав Бальжинимаев) композитор Сергей Манжигеевэй «Эхэ орондоо» гэжэ дууе яһала найнаар гүйсэдхэжэ, сугларгашадта найшаагдаа. Баритон хоолойтой залуу хүбүүн тайзан дээрэ түрүүшынхые гарабашые, айһан тээлмэрдэһэнэй хэбэр үзүүлбэгүй, диск найнтай. хургуулия дүүргэжэ гараад, оперно театрта хүдэлхээр орожо, угаа залуулан, эсэгынгээ хэрэгые үргэлжэлүүлжэ ябахыень Галсанда хүсэл даа.

Буряадай габыята артистка Эржена Базарсадаева Дж.Вердин «Дон Карлос» опероһоо Эбелин ариие дуулаба. Ленинградай сэрэгэй округой Улаан тугта ансамблин дуушан, Буряад Республикын габыята артист Саян Базарсадаев эсэгынгээ дууладаг байһан «Гори, гори, моя звезда», «Озера» гэжэ ород арадай дуунууде шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, уяйнгаа алдар нэрые үргэлжэлүүлжэ ябаһанаа гэршэлбэ.

Манай Буряад орон тенор хоолойтой бэлигтэй бэрхэ олон дуушадтай гэшээ. СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев Россин габыята артист Болот Бороев хоёр саһаа урид наһа бараһхай. Россин арадай артист Вячеслав Бальжинимаев, Россин габыята артистнууд Дамба Занданов, Баатар Будаев гурбан италян композиторнууд Канио, Капуа гэгшэдэй «О, моё солнце», «Влюбленный солдат» гэжэ дуунууде омог дорюунаар, согзалигтайгаар аяла ниилүүлэн дуулажа, концертнаада шэмэглэһэн байгаа.

Республикын габыята артистка Марина Коробенкова, Буряадай арадай артистка Виктория Базарова, Россин габыята артистнууд Валентина Цыдыпова, Сурена Дашицыренова, СССР-эй арадай артистка Галина Шойдабаева гэгшэд концертдэ хабаадаба. Ким Базарсадаевай залиршагүй хурса одон маанадай замые гэрэлтүүлжэ байг лэ гэжэ дурасхаалай концертдэ хабаадагшад аха нүхэрэйнгөө нангин дурасхаалые ёһолон хүндэлбэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо Ц.Б.Батуев, Арадай Хуралай депутат, ВСГАКИ-гай ректор Р.И.Пшеничникова, Россин Буддын шажантанай Заншалта Сангхын дид-хамба, Буряад Республикын Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ М.Р.Чойбонов гэгшэд тайзанда гаража үгэ хэлэхэдэ, суута дуушанай наһанай нүхэрые, үхибүүдыень халуунаар амаршалаад, хадагуудые, дурасхаалай бэлэгүүдые барюулһан байна.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ,
журналист.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ ФОТО-ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: алдарту дуушанай дурасхаалай концертын үе.

Мэдээжэ залуу дуушан Мэдэгма Доржиева «Үшөө халуунаар» гэнэн шэнэ альбом гаргаа. «Метро» гэнэн үдэшын клуб соо хаяхана альбомтой танилсалга үнгэргөө.

Мэдэгма ДОРЖИЕВАГАЙ «Халуун» шэнэ альбом

Эндэ мэдээжэ политикууд, бизнесменүүд, соёлой хүдэлмэрилэгшэд ба Мэдэгмагай дуунуудта дуратайшуул сугларжа, буряад эстрадын залуу дуушадые шагнаа. Энэ үдэшэ «Метро» соо нээрээшые «халуун» байжа, олоной һонирхол татаа юм.

Шэнэ альбом соо ороһон «Үшөө халуунаар» гэнэн һүр жабхаланта огсом хүгжэмтэй дуугаараа Мэдэгма үдэшээ ирээбэ. Тэрэнэй һүүлээр «Басаганай дуун» гэнэн өөрөө зохоһон дуугаараа сугларгашадые баярлуулба.

«Арьяа баала» гэнэн дуутай мэдээжэ дуушанай хуби заяан нягта холбоотой юм. Хэдэн жэлэй урда тээ «Сагаан харын одод» гэнэн конкурсдо энэ дуу дуулажа, илагша болоһон намтартай. Энэ үдэшэ харагшад энэ дууень баһал халуунаар утгаба. Тэрэнэй һүүлээр Мэдэгма олондо мэдээжэ «Дангинамни», «Адуушанай дуун», «Бадмахан сээгэ яагаараад» гэнэн дуунууде дуулаба. Жанна Фрискегэй дууе буряад болгон дуулажа, халуун альга ташалгада хүртэбэ. Энэ гоёхон дууниинь сугларгашадта тон ехээр найшаагдаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Үшөө тиихэдэ энэ үдэшэ шанга найхан хоолойтой Бадма-Ханда Аюшеева урданай дуунууде мүнөө үсын маягта оруулжа ханхинуулаа. Буряад эстрадын залуу дуушад Жаргал Бадмаев, Яков Сыгчев ехэ зохидоор дуран тухай дуунууде дуулаба. Мэдэгма Доржиевагай хүгжэмэй студийн шаби Александр Самажапов огсо дорюунаар дуу ханхинуулжа, халуун альга ташалгаар үдэшэбэ.

Буряад арад зон талаан бэлигтэй хүнүүдээр баян юм. Эдэнэй нэгэн мэдээжэ модельер Мила Шаропова. Энэ үдэшэ Мэдэгмаада бэлэг болгон тэрэ шэнэ гоё хубсаһанууде харуулаа. «Краса Бурятии» гэнэн конкурсын сэбэр басагад эндэ туһалаа юм.

Энэ үдэшэ харагшадта, мүрысөөнүүдтэ шүүһэн хүнүүдтэ шэнэ альбомоо бэлэг болгон Мэдэгма барюулба.

«Үшөө халуунаар» гэнэн альбом соо 10 дуунууд оронхой. Алагуй, Лариса Санжиева, Нар-Оюу болон бусад дуунуудайнь авторнууд болоо.

Ехэ хүсэл зорилготой, дуулаха бэлиг талаантай, бэрхэ дуушанда үшөө ехэ амжалта хүсэл даа!

Эржена БАТОРОВА.

Буряад Республикын Хуулинууд

(Үргэлжлэл. Эхинийн апрелийн 23-най, 30-най дугаарнуудта).

Федеральна тусхай программанууд	811	08	01	100 00 00	000	570 000.0	0.0
"Россин соёл" (2006 - 2010 онууд) тусхай зорилгото федеральна программанууд	811	08	01	100 02 00	000	180 000.0	0.0
Бюджетэй хүрэнг оруулга	811	08	01	100 02 00	003	180 000.0	0.0
тэрэ тоодо федеральна бюджетэй мүнгэн	811	08	01	100 02 00	003	180 000.0	0.0
Федеральна тусхай программа «Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр»	811	08	01	100 46 00	000	390 000.0	0.0
Федеральна тусхай программа «Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр», «Владивосток хотын Азин-Номгон далай шадарай газарта уласхоорондын харилсаанай түб гээд хүгжэлгэ» гэхэн хубиһаа бэшэндэнь	811	08	01	100 46 02	000	390 000.0	0.0
Бюджетэй хүрэнг оруулга	811	08	01	100 46 02	003	390 000.0	0.0
тэрэ тоодо федеральна бюджетэй мүнгэн	811	08	01	100 46 02	003	350 000.0	0.0
Тусхай программануудта оруулагдаагүй шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга	811	08	01	102 00 00	000	68 900.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга (муниципальна байгууламжануудай зөөрини шэнэ барилгануудта)	811	08	01	102 01 00	000	68 900.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга	811	08	01	102 01 01	000	68 900.0	0.0
Бюджетэй хомололгонууд	811	08	01	102 01 01	003	68 900.0	0.0
Хүүрне хамгаалга, бэсын тамир ба спорт	811	09	00	000 00 00	000	1 737 919.2	0.0
Эмилгын туһа хүргэлгэ	811	09	01	000 00 00	000	674 484.0	0.0
Тусхай зорилгото программанууд	811	09	01	100 00 00	000	665 800.0	0.0
Федеральна тусхай программа «Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр»	811	09	01	100 46 00	000	665 800.0	0.0
Федеральна тусхай программа «Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр», «Владивосток хотын Азин-Номгон далай шадарай газарта уласхоорондын харилсаанай түб гээд хүгжэлгэ» гэхэн хубиһаа бэшэндэнь	811	09	01	100 46 02	000	665 800.0	0.0
Бюджетэй хүрэнг оруулга	811	09	01	100 46 02	003	665 800.0	0.0
Федеральна бюджетэй мүнгэн	811	09	01	100 46 02	003	571 000.0	0.0
Тусхай программануудта оруулагдаагүй шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга	811	09	01	102 00 00	000	8 684.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга (муниципальна байгууламжануудай зөөрини шэнэ барилгануудта)	811	09	01	102 01 00	000	8 684.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга	811	09	01	102 01 01	000	8 684.0	0.0
Бюджетэй хомололго	811	09	01	102 01 01	003	8 684.0	0.0
Бэсын тамирай соёл ба спорт	811	09	08	000 00 00	000	1 063 435.2	0.0
Федеральна тусхай программанууд	811	09	08	100 00 00	000	898 540.0	0.0
Федеральна тусхай программа «Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр»	811	09	08	100 46 00	000	898 540.0	0.0

Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр	811	09	08	100 46 02	000	898 540.0	0.0
Бюджетэй хомололгонууд	811	09	08	100 46 02	003	898 540.0	0.0
тэрэ тоодо федеральна бюджетэй	811	09	08	100 46 02	003	898 540.0	0.0
Нютагай тусхай программанууд	811	09	08	522 00 00	000	164 895.2	0.0
«2008 - 2010 онуудта Буряад Республикада бэсын тамир, спорт ба спортын-элүүржүүлн аяншалга хүгжөөлгэ»	811	09	08	522 22 00	000	164 895.2	0.0
Бюджетэй хомололгонууд	811	09	08	522 22 00	003	164 895.2	0.0
Социальна политика	811	10	00	000 00 00	000	20 000.0	0.0
Социальна политикин талаар бусад асуудалнууд	811	10	06	000 00 00	000	20 000.0	0.0
Тусхай программануудта оруулагдаагүй шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга	811	10	06	102 00 00	000	20 000.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга (муниципальна байгууламжануудай зөөрини шэнэ барилгануудта)	811	10	06	102 01 00	000	20 000.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгануудта бюджетэй хүрэнг оруулга	811	10	06	102 01 01	000	20 000.0	0.0
Бюджетэй хомололго	811	10	06	102 01 01	003	20 000.0	0.0
Бюджетүүд хоорондын нэмэлтэ мүнгэн	811	11	00	000 00 00	000	1 662 742.5	0.0
Россин Федерацийн можонуудай ба муниципальна байгууламжануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ (бюджетүүд хоорондын мүнгэн)	811	11	02	000 00 00	000	1 632 882.5	0.0
Олон квартиратай гэрнүүдэй эхэ заһабарини ба усалай гэрнүүдхэ эрхэтэдые нүүлгэхэ талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 00 00	000	412 505.0	0.0
Бюджетэй мүнгөөр олон квартиратай гэрнүүдэй эхэ заһабарини ба усалай гэрнүүдхэ эрхэтэдые нүүлгэхэ талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 01 00	000	356 255.0	0.0
Олон квартиратай гэрнүүдэй эхэ заһабарини талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 01 01	000	221 598.0	0.0
Суг хомололгын жаса	811	11	02	098 01 01	010	221 598.0	0.0
«Гэр байрын-коммунальна ажахы шэнэдхэлгын жаса» гүрэнэй бүлгэмһөө ороһон мүнгэнэй тоосоогоор усалай гэр байрын жасаһаа эрхэтэдые нүүлгэхэ талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 01 02	000	134 657.0	0.0
Суг хомололгын жаса	811	11	02	098 01 02	010	134 657.0	0.0
Бюджетэй мүнгөөр олон квартиратай гэрнүүдэй эхэ заһабарини ба усалай гэрнүүдхэ эрхэтэдые нүүлгэхэ талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 02 00	000	56 250.0	0.0
Олон квартиратай гэрнүүдэй эхэ заһабарини талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 02 01	000	35 000.0	0.0
Суг хомололгын жаса	811	11	02	098 02 01	010	35 000.0	0.0
Усалай гэр байрын жасаһаа эрхэтэдые нүүлгэхэ талаар хэмжээнүүдые хангалга	811	11	02	098 02 02	000	21 250.0	0.0
Суг хомололгын жаса	811	11	02	098 02 02	010	21 250.0	0.0
Федеральна тусхай программанууд	811	11	02	100 00 00	000	600 600.0	0.0
Федеральна тусхай программа «Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр»	811	11	02	100 46 00	000	583 800.0	0.0
Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ 2013 он хүртэр	811	11	02	100 46 02	000	583 800.0	0.0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрини шэнэ барилгын объектүүдтэ суг хомололго (муниципальна байгууламжануудай шэнэ барилгын объектүүд)	811	11	02	100 46 02	020	583 800.0	0.0

тэр тоодо федеральна бюджетдээ	811	11	02	100 46 02	020	506 100,0	0,0	Нютагай түсэблэлгын документнүүдые бэлдэлгэдэ муниципальна байгууламжануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	811	11	02	521 01 12	000	36 272,3	0,0
Тусхай зорилгото программануудта оруулагдаагүй шэнэ барилгануудта бюджетдэй хүрэнгэ оруулга	811	11	02	100 58 00	000	16 800,0	0,0	Суг номололгын жаса	811	11	02	521 01 12	010	36 272,3	0,0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта бюджетдэй хүрэнгэ оруулга (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	100 58 00	020	16 800,0	0,0	Олон квартиратай гэрнүүдэй ехэ заһабарилгада "Загарайн аймаг" муниципальна байгууламжын бюджеттэ тэдхэмжэнүүд	811	11	02	521 01 13	000	70,3	0,0
тэр тоодо федеральна бюджетдээ	811	11	02	100 58 00	020	16 800,0	0,0	Суг номололгын жаса	811	11	02	521 01 13	010	70,3	0,0
Тусхай зорилгото программануудта оруулагдаагүй шэнэ барилгануудта бюджетдэй хүрэнгэ оруулга	811	11	02	102 00 00	000	232 940,0	0,0	Усалай гэр байрын жасаһаа эрхэтэдые зөөлгэдэ "Загарайн аймаг" муниципальна байгууламжын бюджеттэ тэдхэмжэнүүд	811	11	02	521 01 14	000	388,5	0,0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта бюджетдэй хүрэнгэ оруулга (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	102 01 00	000	232 940,0	0,0	Суг номололгын жаса	811	11	02	521 01 14	010	388,5	0,0
Муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта номололго	811	11	02	102 01 02	000	232 940,0	0,0	Нютагай тусхай программанууд	811	11	02	522 00 00	000	97 052,3	0,0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта суг номололго (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	102 01 02	020	232 940,0	0,0	«2003 – 2010 онуудта Буряад Республикын "Гэр байра"	811	11	02	522 14 00	000	40 947,5	0,0
тэр тоодо федеральна бюджетдээ	811	11	02	102 01 02	020	56 000,0	0,0	"Буряад Республикада гэр байра бариха зорилгоор коммунальна байгуулгаар газарай участогуудые хангалга" хуби программа	811	11	02	522 14 02	000	30 947,5	0,0
«2003 – 2010 онуудта "Гэр байра" федеральна программа	811	11	02	104 00 00	000	131 148,0	0,0	Суг номололгын жаса	811	11	02	522 14 02	010	3 509,5	0,0
"Буряад Республикын коммунальна байгуулгын объектнүүдые шэнэдхэлгэ" хуби программа	811	11	02	104 03 00	000	58 222,0	0,0	Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта суг номололго (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	522 14 02	020	27 438,0	0,0
Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта суг номололго (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	104 03 00	020	58 222,0	0,0	Программын хуби «Коммунальна ажахын объектнүүдые шэнэдхэлгэ»	811	11	02	522 14 04	000	10 000,0	0,0
тэр тоодо федеральна бюджетдээ	811	11	02	104 03 00	020	30 122,0	0,0	Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта суг номололго (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	522 14 04	020	10 000,0	0,0
Пуужа болохогүй гэжэ тоологдохон ба (али) сээр хуушархан (70%-һээ ехэ) гэр байрын жасаһаа эрхэтэдые нүүлгэлгэ	811	11	02	104 04 00	000	72 926,0	0,0	«2008 – 2010 онуудта Буряад Республикада бэсын тамир, спорт ба спортын-элүүржүүлгын аяншалгын объектнүүдые барилга»	811	11	02	522 22 00	000	56 104,8	0,0
Суг номололгын жаса	811	11	02	104 04 00	010	72 926,0	0,0	Россин Федерацийн можонуудай гүрэнэй зөөрин шэнэ барилгануудта суг номололго (муниципальна байгууламжануудай зөөрин шэнэ барилгануудта)	811	11	02	522 22 00	020	56 104,8	0,0
тэр тоодо федеральна бюджетдээ	811	11	02	104 04 00	010	43 726,0	0,0	Бюджетүүд хоорондын бусад нэмэлтэ мүнгэн	811	11	04	000 00 00	000	29 860,0	0,0
Бюджет хоорондын мүнгэн	811	11	02	521 00 00	000	158 637,2	0,0	Бусаалтагүй ба түлөөһгүй мүнгэ оруулга	811	11	04	520 00 00	000	8 860,0	0,0
Нютагай удха шанартай асуудалнуудаар нютагай өөһэдын хүтэлбэрин зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлүүлгэдэ бин болоһон гаршын уялгануудые суг номололгодо муниципальна байгууламжануудта тэдхэмжэ	811	11	02	521 01 00	000	158 637,2	0,0	Шахтернуудай хото тосхонуудта нютагай хүгжэлтын ба ажалаар хангалгын программануудые бэлүүлгэ	811	11	04	520 01 00	000	8 860,0	0,0
Захаамнай аймагай зондо ба бюджетдэй эмхи зургаануудта зайн гал үгэхэ хубида мазудай сэн хүсэлдүүлгэдэ тэдхэмжэ	811	11	02	521 01 05	000	55 703,8	0,0	Шахтернуудай хото тосхонуудта нютагай хүгжэлтын ба ажалаар хангалгын программануудые бэлүүлгэдэ Сэлэнгын аймагай бюджеттэ тэдхэмжэ	811	11	04	520 01 00	000	8 860,0	0,0
Суг номололгын жаса	811	11	02	521 01 05	010	55 703,8	0,0	Бюджетүүд хоорондын нэмэлтэ мүнгэн	811	11	04	520 01 00	017	8 860,0	0,0
Саг зуурын (нөөсын) гэрнүүдтэ хуулита ёһоор һуудаг коммунальна туһа хангамжа үзүүлхэдэ алдагдаһан олзо оршо хүсэлдүүлгэдэ ба гэр дулаалгатай холбоотой нэмэлтэ гаршануудые хүсэлдүүлгэдэ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	811	11	02	521 01 07	000	66 202,3	0,0	Нютагай тусхай программанууд	811	11	04	522 00 00	000	21 000,0	0,0
Суг номололгын жаса	811	11	02	521 01 07	010	66 202,3	0,0	«2008 – 2010 онуудта ба 2019 он болотор Буряад Республикада коммунальна байгуулга шэнэдхэлгэ»	811	11	04	522 19 00	000	21 000,0	0,0
								Бюджет хоорондын мүнгэн	811	11	04	522 19 00	017	21 000,0	0,0
								Буряад Республикын Экономикын министерство	812	00	00	000 00 00	000	99 951,3	0,0
								Гүрэнэй юрэнхы асуудалнууд	812	01	00	000 00 00	000	80 651,3	0,0
								Гүрэнэй юрэнхы бусад асуудалнууд	812	01	14	000 00 00	000	80 651,3	0,0
								Тогтоогдохон үүргэ соо ударидал ба хүтэлбэри	812	01	14	001 00 00	000	19 848,0	0,0

Гүрэнэй зургаануудай захиргаанай шэнэдхэлгын хэмжээнүүд	812	01	14	001 13 00	000	19 848,0	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	812	01	14	001 13 00	012	19 848,0	0,0
Россин Федерациин можонуудай гүрэнэй засагай зургаануудай ба нютагай өөһэдын хүтэлбэрин зургаануудай тогтоогдохон үүргэ соо ударидал ба хүтэлбэри	812	01	14	002 00 00	000	59 590,6	0,0
Түб албан газар	812	01	14	002 04 00	000	55 623,7	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	812	01	14	002 04 00	012	55 623,7	0,0
Албанай мэдэлэй эмхи зургаануудай ажал хангалга	812	01	14	002 99 00	000	3 966,9	0,0
Бюджетэй эмхи зургаануудай үүргэсэ дүүргэлгэ	812	01	14	002 99 00	001	3 966,9	0,0
Гүрэнэй юрэнхы хүтэлбэритэй холбоотой үүргэнүүдые бэлүүлгэ	812	01	14	092 00 00	000	122,7	0,0
Гүрэнэй бусад уялгануудые дүүргэлгэ	812	01	14	092 03 00	000	122,7	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	812	01	14	092 03 00	012	122,7	0,0
Сүүдэй зургаануудай шиндхэбэрин саархануудаар гарша	812	01	14	092 03 00	012	122,7	0,0
Нютагай ба муниципальна мүнгэн сан шэнэдхэлгэ	812	01	14	518 00 00	000	1 090,0	0,0
Нютагай мүнгэн сан шэнэдхэлгэ	812	01	14	518 01 00	000	1 090,0	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	812	01	14	518 01 00	012	1 090,0	0,0
Улас түрын экономика	812	04	00	000 00 00	000	19 300,0	0,0
Экономикин талаар шууд хэрэглэлэй ба эрдэмэй шэнжэлэлгэнүүд	812	04	11	000 00 00	000	16 300,0	0,0
Шууд хэрэглэлэй эрдэм шэнжэлгэнүүд ба хүдэлмэринүүд	812	04	11	081 00 00	000	16 300,0	0,0
Гүрэнэй хэлсээнүүдээр эрдэм шэнжэлгын ба туршалгын-үзүлгын директорой хүдэлмэри бэлүүлгэ	812	04	11	081 69 00	000	16 300,0	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	812	04	11	081 69 00	012	16 300,0	0,0
Үндэһэн экономикын талаар бусад асуудалнууд	812	04	12	000 00 00	000	3 000,0	0,0
Нютагуудай тухай программанууд	812	04	12	522 00 00	000	3 000,0	0,0
«2008 – 2012 онуудта жэжэ олзын хэрэг эрхилгэ гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ ба хүгжөөлгэ»	812	04	12	522 09 00	000	3 000,0	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	812	04	12	522 09 00	012	3 000,0	0,0
Буряад Республикын Социальна хамгаалгын министерство	813	00	00	000 00 00	000	4 425 900,6	15 246,2
Гүрэнэй юрэнхы асуудалнууд	813	01	00	000 00 00	000	4 135,0	0,0
Гүрэнэй юрэнхы бусад асуудалнууд	813	01	14	000 00 00	000	4 135,0	0,0
Нютаг можын ба муниципальна мүнгэн сан шэнэдхэлгэ	813	01	14	518 00 00	000	4 135,0	0,0
Нютаг можын сан шэнэдхэлгэ	813	01	14	518 01 00	000	4 135,0	0,0
Гүрэнэй зургаануудай үүргэ дүүргэлгэ	813	01	14	518 01 00	012	4 135,0	0,0
Социальна политика	813	10	00	000 00 00	000	4 405 141,9	15 246,2
Пенсийн хангалга	813	10	01	000 00 00	000	155 361,6	0,0
Пенсидэ нэмэлтэ, пенсийн нэмэлтэ хангалга	813	10	01	491 00 00	000	155 361,6	0,0
Россин Федерациин можонуудай гүрэнэй алба хаагдай ба муниципальна алба хаагдай пенсидэ нэмэлтэ түлбэри	813	10	01	491 01 00	000	150 837,6	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	01	491 01 00	005	150 837,6	0,0
Наһатай боложо доодо захын хэмжээнэй пенсидэ абадаг пенсионернүүдэй пенсидэ нютагай нэмэлтэ мүнгэн, ба пенсидэ нютагай бусад түлбэринүүд	813	10	01	491 02 00	000	4 524,0	0,0

Социальна түлбэринүүд	813	10	01	491 02 00	005	4 524,0	0,0
Социальна хангалга	813	10	02	000 00 00	000	942 691,0	15 246,2
Наһажаал зондо ба эрэмдэгтэйшүүлдэ гэр-интернадууд	813	10	02	501 00 00	000	343 162,5	2 220,5
Албанай мэдэлэй эмхи зургаануудай ажал хангалга	813	10	02	501 99 00	000	343 162,5	2 220,5
Бюджетнэ халбарин эмхи зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	813	10	02	501 99 00	001	343 162,5	2 220,5
Эрэмдэгтэйшүүлье нургалгын эмхи зургаанууд	813	10	02	502 00 00	000	1 413,0	0,0
Албанай мэдэлэй эмхи зургаануудай ажал ябуулга хангалга	813	10	02	502 99 00	000	1 413,0	0,0
Бюджетнэ халбарин эмхи зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэдэ	813	10	02	502 99 00	001	1 413,0	0,0
Социальна хангалгын эмхи зургаанууд	813	10	02	507 00 00	000	598 115,5	13 025,7
Албанай мэдэлэй эмхи зургаануудай ажал ябуулга хангалга	813	10	02	507 99 00	000	598 115,5	13 025,7
Социальна хангалгын гүрэнэй эмхи зургаанууд	813	10	02	507 99 01	000	232 604,4	0,0
Бюджетнэ халбарин эмхи зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэ	813	10	02	507 99 01	001	232 604,4	0,0
Социальна хангалгын бусад эмхи зургаанууд	813	10	02	507 99 02	000	365 511,1	13 025,7
Бюджетнэ халбарин эмхи зургаануудай үүргэнүүдые дүүргэлгэдэ	813	10	02	507 99 02	001	365 511,1	13 025,7
Зоние социальна талаһаа хангалга	813	10	03	000 00 00	000	3 180 354,0	0,0
Социальна туһаламжа	813	10	03	505 00 00	000	3 178 804,0	0,0
Ядаруу байдалда ороһон эрхэтэдтэ зөөрини туһа хүргэлгэ	813	10	03	505 00 01	000	2 138,2	0,0
Социальна түлбэри	813	10	03	505 00 01	005	2 138,2	0,0
Россин Федерациин можонуудай ба нютагай бюджетүүдэй мүнгэнэй тоосоогоор хүнгэлтэ абадаггүй пенсионернүүдтэ хүнгэлтэ үзүүлгэ	813	10	03	505 00 02	000	1 213,6	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	03	505 00 02	005	1 213,6	0,0
1993 оной январин 15-най № 4301-1 "Советскэ Союзай Геройнуудай, Россин Федерациин Геройнуудай болон Алдар солын орденной бүтэн кавалернуудай зэргэ тухай" Россин Федерациин Хуули	813	10	03	505 08 00	000	20,2	0,0
Советскэ Союзай Геройнуудай, Россин Федерациин Геройнуудай болон Алдар солын орденной бүтэн кавалернуудай социальна дэмжэлгэ	813	10	03	505 08 02	000	20,2	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	03	505 08 02	005	20,2	0,0
Сэрэгтэ татагдаһан алба хаагшын жэрмэһэн эхэнэртэ нэгэ дахин түлэгдэдэг тэдхэмжэ, мүн баһа сэрэгтэ тадагдаһан сэрэгшын хүүгэдтэ һара бүрин тэдхэмжэ	813	10	03	505 19 05	000	13 777,5	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	03	505 19 05	005	13 777,5	0,0
Россин Федерациин можонуудай ба нютагай бюджетүүдэй мүнгэнэй тоосоогоор хүдөөлүүлхэ талаар лаб хангалтатай туһа хангамжын талаар хүдөөлүүлгэдэ ба гарша хүсэлдүүлгэдэ социальна тэдхэмжэ түлэлгэ	813	10	03	505 22 05	000	10 327,4	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	03	505 22 05	005	10 327,4	0,0
«СССР-эй хүндэтэ донор», «Россин хүндэтэ донор» гэхэн тэмдэгээр шагнагдаһан нюурнуудые социальна талаһаа дэмжэлгын хэмжээнүүдые хангалгада тэдхэмжэ	813	10	03	505 29 01	000	10 610,6	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	03	505 29 01	005	10 610,6	0,0
Хүүгэдэй һара бүрин тэдхэмжэ	813	10	03	505 30 00	000	194 476,2	0,0
Социальна түлбэринүүд	813	10	03	505 30 00	005	194 476,2	0,0

Хүүгэдэй нара бүрин тэдхэмжэ	813	10	03	505 30 00	000	194 476,2	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 30 00	005	194 476,2	0,0
Ажалай ветеранууды ба араталын ажалшадые социальна талаһаа дэмжэлгын хэмжээнүүды хангалга	813	10	03	505 31 00	000	809 108,5	0,0
Ажалай ветеранууды социальна талаһаа дэмжэлгын хэмжээнүүды хангалга	813	10	03	505 31 01	000	660 608,2	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 31 01	005	660 608,2	0,0
Араталын ажалшадые социальна талаһаа дэмжэлгын хэмжээнүүды хангалга	813	10	03	505 31 02	000	148 500,3	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 31 02	005	148 500,3	0,0
Дайнай эрэмдэгтэйшүүлэ ба дайн байлдаанай эрэмдэгтэйшүүлэ. Эсэгийн дайнда хабаадагшадые, дайн байлдаанай ветеранууды, 1941 оной июнин 22-һоо 1945 оной сентябрин 3 болотор сэрэгэй алба хэгшэды, "Ленинградый блокадын ажаһуугша" гэһэн тэмдэгээр шагнуулагдаһан эрхэтэды. Эсэгийн дайнай үедэ сэрэгэй газарнуудта ажаллаһан нюурнууды, наһа бараһан дайнай эрэмдэгтэйшүүлэй бүлын гэшүүды. Эсэгийн дайнай хабаадагшадые, дайн байлдаанай ветеранууды, эрэмдэгтэйшүүлэ ба эрэмдэгтэй хүүгэдтэй бүлэнүүды гэр байраар хангалга	813	10	03	505 34 00	000	39 572,0	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 34 00	005	39 572,0	0,0
Вакцина табиолһанай удаа үбшэлһэн эрхэтэдтэ гүрэнэй нэгэ удаагай тэдхэмжэ ба нара бүрин мүнгэн хүсэлдүүлгэ түлэхэ талаар эрхэ түлөөлгэнүүды бэлүүлгэдэ бюджетүүдтэ тусхай тэдхэмжэ	813	10	03	505 44 01	000	45,0	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 44 01	005	45,0	0,0
Транспортна хэрэгсэлнүүдэй эздэй эрхэтэнэй харюусалгын гарша уридшалан даалгын хэлсэнүүдэй талаар эрэмдэгтэйшүүлдэ гарша хүсэлдүүлгын түлбэри бэлүүлхэ талаар эрхэ түлөөлгэнүүды бэлүүлгэдэ бюджетүүдтэ тусхай тэдхэмжэ	813	10	03	505 45 00	000	148,6	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 45 00	005	148,6	0,0
Зарим бүлэг эрхэтэдтэ гэр байрын-коммунальна туһа хангамжын түлбэридэ тусхай тэдхэмжэ	813	10	03	505 46 00	000	1 038 925,9	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 46 00	005	1 038 925,9	0,0
Гэмынь сагааруулагдаһан нюурнуудта ба политическэ харшалалтаһаа хохидоһон гэжэ мэдэрэгдэһэн нюурнууды социальна талаһаа хамгаалха хэмжээнүүды үзүүлгэдэ тэдхэмжэ	813	10	03	505 47 00	000	56 066,0	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 47 00	005	56 066,0	0,0
Зарим бүлэг эрхэтэдтэ гэр байрын-коммунальна туһа хангамжын түлбэридэ тусхай тэдхэмжэ	813	10	03	505 48 00	000	626 293,9	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 48 00	005	626 293,9	0,0
Россин Федерациин 1991 оной октябрин 18-най года № 1761-1 дугаарай «Политическэ харшалалтаһаа хохидогшодой эрхэ нэргээхэ тухай» хуули	813	10	03	505 49 00	000	40,0	0,0
Гэмынь сагааруулагдаһан нюурнуудта нэгэ удаа үгтэдэг мүнгэн	813	10	03	505 49 01	000	40,0	0,0

Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 49 01	005	40,0	0,0
"Буряад Республикын дэбисхэрт дээрэ ажаһуудаг ба сэрэгэй зүрилдөөтэ газарта даабари дүүргэһэн эрхэтэды социальна талаһаа хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууд	813	10	03	505 99 01	000	2 851,0	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 99 01	005	2 851,0	0,0
"Буряад Республикын дэбисхэртэ хүдөө нютагуудта ажаһуудаг, ажалшанай тосхонуудта (хотын түхэлэй тосхонуудта) байдаг, ажалладаг мэргэжэлтэдтэ коммунальна туһа хангамжа түлбэрин талаар социальна дэмжэлгын хэмжээнүүды үзүүлгэтэй гарша хүсэлдүүлгын хэмжээ, нүхэсэл ба гурим тогтоохо тухай" Буряад Республикын Хуулин ёһоор хүдөө нютагуудта ажаһуудаг, ажалшанай тосхонуудта (хотын түхэлэй тосхонуудта) байдаг, ажалладаг мэргэжэлтэдтэ коммунальна туһа хангамжа түлбэрин талаар социальна дэмжэлгын хэмжээнүүды хангалга	813	10	03	505 99 02	000	269 803,1	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 99 02	005	269 803,1	0,0
"Буряад Республикада олон хүүгэдтэй бүлэнүүды социальна талаһаа дэмжэлгын хэмжээнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулин ёһоор олон хүүгэдтэй бүлэнүүды социальна талаһаа дэмжэлгын хэмжээнүүды хангалга	813	10	03	505 99 03	000	83 404,8	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 99 03	005	83 404,8	0,0
"Афганистанда дайн байлдаанда наһа бараһан гү, али хураггүй болоһон сэрэгшэдэй түрэлхиды ба бэлбэһэн эхэнэрнүүдтэ социальна дэмжэлгын нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулин ёһоор Афганистанда дайн байлдаанда наһа бараһан гү, али хураггүй болоһон сэрэгшэдэй түрэлхиды ба бэлбэһэн эхэнэрнүүдтэ социальна дэмжэлгын нэмэлтэ хэмжээнүүды хангалга	813	10	03	505 99 04	000	195,5	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 99 04	005	195,5	0,0
"Буряад Республикын дэбисхэртэ ветерануудай, эрэмдэгтэйшүүлэй ба эрэмдэгтэй хүүгэдтэй бүлэнүүдэй гэр байрын нүхэсэл найжаруулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулин ёһоор ветерануудай, эрэмдэгтэйшүүлэй ба эрэмдэгтэй хүүгэдтэй бүлэнүүдэй гэр байрын нүхэсэл найжаруулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүды	813	10	03	505 99 05	000	19 786,0	0,0
Социальна түлбэрнүүд	813	10	03	505 99 05	005	19 786,0	0,0
Нютагай тусхай программанууд	813	10	03	522 00 00	000	1 550,0	0,0
«Буряад Республикын гэр бүлэнүүд ба хүүгэд 2008 – 2010 онуудта»	813	10	03	522 15 00	000	1 550,0	0,0
«Эрэмдэгтэй хүүгэд»	813	10	03	522 15 02	000	1 550,0	0,0
Социальна политикын талаар хэмжээнүүд	813	10	03	522 15 02	068	1 550,0	0,0
Социальна политикын талаар бусад асуудалнууд	813	10	04	000 00 00	000	38 598,9	0,0

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Монголия
1972 г.

АВТОР ТУХАЙ

Хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, түүхэ, хэлэ, соёл болбосорол, зоной ажабайдал тухай 23 ном гаргуулхан, 200 гаран эрдэмтэ статья толилуулхан Дашанима Галданович Дамдинов мүнөө 85 наһанайнгаа үндэр орёл дээрэ гаранхайше хаа, үнэтэ ажалаа үрэтэйгөөр үргэлжэлүүлхэн зандаа. Илангаяа Ононой хамнигадай аман зохёол, хэлэ, түүхэ, шажан мүргэлэйн онсо шэнжые шэнжэлэн элирүүлхэн үрэ түгэс эрдэмтэн мүн.

Зүүн зүгэй ёһо заншалнуудые шэнжэлгэдэ залитай ульхатай ябалсаһан энэ хүмнай 1925 ондо Совет Армиин албанда татагдаһан, сэрэгшын бүхы һуралсал гараһан байна.

Харин 1945 ондо милитарис Японие бута сохилгондо Хайлаар шадар хабаадалсажа, совет сэрэгэй жагсалда ябагаар 1500 километр гэшхэлжэ гараһан, дайсадые даралсаһан гэшэ. «Манжуурай элһэ махаха гэшэ үйлын зоболон бэлэй даа, халуун гэшэнь – 30 градусһаа дээшэ, ундаа харяаха уһан үгы, харанхыһаа харанхы болотор элһэ махаа һэмди. Тийбэшье Эхэ оронойнгоо урда уялгаа дүүргэһэндээ сэдхэлни хэзээдэшье ханамжатай байдаг», – гэжэ Д.Г.Дамдинов хөөрөө бэлэй.

Мүнөө үнинэй сэрэгшын Буряадай гайхамшаг хүбүүн Агваан Доржиев тухай тэмдэглэлыень толилоё.

С отцом Дамдин Балдановым
во время службы,
1944 г.

Мнение исследователя

Сопки у Онона,
Будто тени предков моих –
Куданей.

Волна Онона
Нежна, будто
Матери моей лагошь.

Бурлит Онон весной –
Слышу в шуме волн
Предков моих голоса.

Птицей полечу к Онону –
Испить воды
Глоток чистойший.

хальбин, бодонгут, батанай, сагаан - тюрков-туметов, восходящим к хамниганским поколениям. В родословной самого Агвана Доржиева, написанной в начале XX века, обнаруживается без подробности подразделения самих хоринцев: в 1739 г. некто Ухин переселился на южный

В своей книге «Вераования ононских хамниган» доктор филологических наук вниманию читателей опубликовал два письма цанит-хамбо Агвана Доржиева Председателю ЦИК Союза ССР тов.М.И.Калинину в 1934 году. Суть этих писем заключалась в том, что ученый буддист, полномочный Представитель Тибета в России Агван Доржиев, просил приостановить акты вандализма против дацанов, уничтожение лам. Он ставил вопрос о том, чтобы в крайнем случае, имущество дацанов было сдано в антирелигиозные и другие музеи, ценнейшие тибетские книги, ламаистские атрибуты были сохранены. С этой целью цанит-хамбо Агван Доржиев дважды в 1934 году обращался к пред-

КТО ОНИ,
 ПРЕДКИ ВЫДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО И ДЕЯТЕЛЯ?
 К 155-летию цанит-хамбо Агвана ДОРЖИЕВА

душу всякого, кому дороги интересы науки, и просить Вас дать решительное распоряжение местным органам, чтобы при всех случаях закрытия дацанов, книжные богатства были бы сохранены от расхищения и уничтожения

Встреча ветеранов войны,
2005 г.

менами числились дагур-монголы и хамниганы с.р.Онон.

В Прибайкалье все бурятские племена устроились, обжили новые места жительства и занимались охотой, ры-

С сыном Чингисом,
внуком Аладаром

седателю ЦИК Союза ССР М.И. Калинину.

А.Доржиев в первом своем заявлении особо остановился на вопросе об удовлетворении просьб верующих буддистов Бурят - Монгольской АССР, Калмыцкой автономной области о предоставлении им права отдавать своих детей (мальчиков) с раннего возраста для обучения буддийским учениям.

Во втором заявлении Агван Доржиев пишет: «В некоторых местах Бурят-Монгольской АССР во время закрытия дацанов и конфискации имущества отдельных лам, у которых также бываюи значительные собрания ценных текстов, местными властями допускается варварское уничтожение этих, единственных в своем роде, литературных памятников, которые без разбора сжигаются, бросаются в воду, употребляются в качестве папиросной бумаги и т.д.

Позволю себе обратить ваше внимание на указанные выше факты, больно затрагивающие

и могли бы поступить в распоряжение АН СССР».

Приведя в пример вышеперечисленные письма, невольно задумываешься об истоках незаурядной личности, о его родословной. Каковы генетические связи, их предыстория, кто они, предки Агвана Доржиева? Мне кажется, этот вопрос интересует не только ученых исследователей, но и всех, кто преклоняется перед масштабом его личности. Своей активной общественно - политической деятельностью по теории и философии буддизма - одной из трех мировых религий, являлся незаурядным, заслуженно мировым лидером культурологических и социально - философских нравочений буддизма. Он исследовал исторические и современные процессы становления, распространения и возрождения как традиционного для Центральной и Восточной Азии мировоззренческого учения. Мы, его потомки XXI века, должны показать во всем величии историческую

личность цанит - хамбы Агвана Доржиева в духовном пространстве XXI века.

Цанит - хамбо Агван Доржиев проводил свою великую миссию духовно - философского развития современного человечества еще XX в. Бурятская общественность должна извлечь из архивов и хранилищ личный фонд Агвана Доржиева к 155-летию его рождения и 95-летию буддийского дацана в Санкт - Петербурге.

Далее рассмотрим родословную Агвана Доржиева, касательно родоплеменных отношений монголо-язычных хамниган, хори - туматов и эхиритцев. По моим исследованиям, он отчасти являлся потомком одноглазого хамнигана (скорее всего исторической личности Дову-Сохура из предков Чингисхана из «Сокровенного сказания монголов») с реки Онон, одного из ведущих племен Киданьской империи, затем числящегося у эхиритского поколения (Кырминской долины) и позже мигрировавшего к хоринскому племени или хоринским бурятам.

В связи с падением Киданьской империи в XI в. н. э. бурятские племена, кроме племени ононских хамниган с бассейна р.Онон, мигрировали на север до Прибайкалья, в том числе - хори - туматы, эхириты, булагаты, хонгодоры, ашебагаты, харануты и др., а также ойраты и баргуты. До миграции в Прибайкалье бурятские племена находились в ведении Киданьской империи монголоязычных, в составе которой находились тюркоязычные народности, где ведущими пле-

В кругу семьи. 1990 г.

разведением скотоводства, особенно коневодства.

Из всех бурятских легенд, преданий в шаманских камланиях в Прибайкалье не забывалась и нашла отражение маньчжурская и киданьская былая история бурят, как, например: «Хамниган ехэ баабаймнай, урианхай ехэ ийбиимнай» - «Наш предок хамниган, наша прародительница урианхай». Кроме того, сохранилось устное предание среди эхиритцев-кырминцев: наше происхождение связано с одноглазым хамниганом, об этом говорится в «Сокровенном сказании монголов».

Если посмотреть на родословную Агвана Доржиева, то имеем по восходящей и нисходящей линиям имена хоринских бурят из тибетских и буддийских слов и терминов.

Собственноручно написанная Агваном Доржиевым родословная показывает, что она относится к позднему хоринскому нагатаевцам (по Ц.Б.Цыдендамбаеву), состоявшим из харгана, худаи,

берег Байкала в местности Цаган Хүлэсэн на Кударе... Позднее, в 1811 году, Ухиновы вошли в состав отока галзутов одиннадцати хоринских родов, возглавляемого тайшой Галсаном Мадаевым... Они откочевали на правый берег реки Хара-Шибирь притока Курбы (Тубчинов «К вопросу о родословной Агвана Доржиева»).

В тексте родословной, написанной самим А.Доржиевым, сказано: «... Ухиновы (предки его) вошли в состав отока галзутов (исконно хоринских). Ниже указывается на нагатаевцев, т.е. поздних хори-туматов в составе тюркских родов (урианхай, улят, хара и шара намят, долот, хатакин, хачин и др.)

Родословная Агвана Доржиева: Бори (Буртэ)-Шоно, Хорёодой, Буйтуй, Баглу, Дүрбэ, Ухин, Хуяг, Юролта, Доржи, Агван (1853-1938).

Дашанима ДАМДИНОВ,
 доктор
 филологических наук,
 ветеран войны и труда.

ПРОГРАММА ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Понедельник, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06:30 Х/ф «Малыш-каратист»
07:00 11.00, 13.00 Новости
07:10 Х/ф «Малыш-каратист»
08:50 Армейский магазин
09:20 «Мои друзья Тигруля и Винни»
10:10 «Клуб Микки-Мауса»
11:10 Умницы и умники
11:30 «Непутевые заметки»
12:20 «Пока все дома»
12:30 Фазенда
13:10 Живой мир. «Галапагосы: Рожденные огнем»
14:10 Х/ф «Гарфилд»
15:30 «Жизнь после нас»
17:00 Х/ф «Знак судьбы»
19:00 «Евровидение». За минуту до старта
20:00 «Две звезды»
22:00 «Время». Информационно-аналитическая программа
23:00 «Две звезды». Продолжение
00:00 Звезды Евровидения в России. Церемония открытия конкурса «Евровидение-2009»
01:40 Х/ф «Сокровища нации»
04:00 Х/ф «Любовь и долг»
05:30 «Детективы»

РОССИЯ

06:30 Х/ф «Чистое небо»
08:25 «Смехопанорама»
08:55 Сам себе режиссер
09:45 Утренняя почта
10:20 М/ф «Янтарный замок»
10:40 М/ф «Астерикс и викинги»
12:00 15.00, 21.00 Вести
12:10 Вести-Бурятия. Неделя в городе
12:50 «Городок». Дайджест
13:20 «Сто к одному»

Вторник, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06:00 «Доброе утро»
10:00 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10:05 Малахов +
11:20 Модный приговор
12:20 Контрольная закупка
13:20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14:20 «Детективы»
15:00 Другие новости
15:20 Понять. Простить
16:20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16:50 «Давай поженимся!»
18:00 Федеральный судья
19:20 «След»
20:10 «Пусть говорят»
21:00 Т/с «Жаркий лед»
22:00 «Время»
22:30 Т/с «Охота на Берию»
23:30 «Смелые люди»
00:20 Ночные новости
00:30 «Чужие»
01:10 Х/ф «Человек, который упал на Землю»
03:30 «Прожекторевроживн»
04:00 Конкурс «Евровидение-2009». Первый полуфинал

РОССИЯ

06:00 Доброе утро, Россия!
06:07 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 Вести-Бурятия. Утро
09:55 Мункэ зула
10:15 Улгур
10:25 «Сагай суурян»
10:50 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
11:50, 18.50 Вести. Дежурная часть
12:00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12:25 Вести-Бурятия
12:45 М/ф «Веселый огород»
12:55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
14:00 Т/с «Гонка за счастьем»
15:20 Вести-Бурятия
15:40 Т/с «Марш Турецкого»
16:35 Суд идет
17:30 «Кулагин и партнеры»
18:25 Вести-Бурятия
19:00 Т/с «Однажды будет любовь»
20:00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
21:30 Вести-Бурятия
21:50 Спокойной ночи, малыши!
22:00 Х/ф «Иван Грозный»
23:55 «Мой серебряный шар. Ирина Розанова»
00:50 Вести +
01:10 Х/ф «Вилла раздора, или Танец солнечного затмения»

КУЛЬТУРА

14.15 Парламентский час
15.10 Вести-Бурятия
15.20 Х/ф «Экипаж»
18.05 «Танцы со звездами». Сезон-2009
21.15 «Танцы со звездами». Результаты голосования

21.30 Специальный корреспондент
22.00 Большой юбилейный вечер Владимира Винокура. «60 лет, а я не верю»
01.50 Х/ф «Кобра»
03.25 Х/ф «Охотник»

КУЛЬТУРА

08.00 Канал «Евроњьюс»
11.00 Новости культуры
11.30 Х/ф «До свидания, мальчики!»
12.55 «Кто в доме хозяин»
13.25 М/ф «Приключения пингвиненка Лоло». «Последняя невеста Змея Горыныча». «Горе не беда»

15.15 Путешествия натуралиста
15.45 Международный фестиваль «Цирк Массимо»
16.50 Х/ф «Романс о влюбленных»
19.00 «Звезды оперной сцены. О. Бородин»
19.50 «Нам-20!». Юбилейный вечер театра «Школа современной пьесы»

21.00 Х/ф «Площадь Вашингтона»
22.55 Д/ф «Сальвадор Дали»
23.40 Д/ф «Версаль. Мечта короля»
01.15 «В гостях у Ширли Бэсси»
02.10 Д/ф «Картахена. Испанская крепость на Карибском море»
02.25 М/ф «Лев и 9 гиен»
02.40 Концерт Джо Завинула
03.40 Д/ф «Франц Кафка»

АРИГ УС

09.00 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
09.30 «Абитуриент-2009». Погода
09.50 Т/с «Остаться в живых»
10.45 Т/с «Саша плюс Маша»
11.00 Д/ф «Секрет удачи»
11.50 М/ф «Победоносный голос верующе-

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

07.30 Канал «Евроњьюс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.20 «В главной роли...»
11.50 Х/ф «Однолюб»
13.15 Д/ф «Вонфатий. Семь лет, которые не потрясли мир»

14.35 Academia
15.05 «Писатель Юрий Домбровский»
15.50 Спектакль «Ручка, ножка, огурчик...»

16.35 Дворцовые тайны. «Княжна Тараканова. Быль и легенды»
17.00 М/с «Звездный пес»
17.25 Т/с «Побег Арфула Доджера». «Лорд»

17.50 Д/ф «Гигантские выдры Перу»
18.20 Фабрика памяти: библиотеки мира. «Библиотека Конгресса США»

18.50 Д/ф «Микеланджело»
19.00, 03.35 Д/ф «Дорога святого Иакова: паломничество в Сантьяго де Компостела»

19.20 В.Репин и Н.Луганский в камерном ансамбле
20.00 Д/ф «Юрий Трутнев. Бомба ради мира»

20.55 Д/ф «4001-й литературный». «Поезд-призрак»
21.25, 02.40 Д/ф «Настоящая Ева»
22.20 Кто мы? «Судьба без почвы и почва без судьбы»

22.45 Д/ф «Фивы. Сердце Египта»
23.05 Д/ф «Виктор Шкловский и Роман Якобсон. Жизнь как роман»

23.45 «Апокриф»
00.55 Спектакль «Бесы»
02.15 А.Шнитке. «Гоголь-сюита»
03.50 Д/ф «Смерть Марата». Жак Луи Давид»

АРИГ УС

08.00 Смех без правил. Погода
09.00 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода

09.30 М/ф «Абитуриент-2009». Погода
09.40 Наши песни
09.55 Убойная лига. Погода
10.00 «Убойной ночи»
11.00 Т/с «Счастливы вместе»
11.30 М/с «Дикая семейка Торнберри»
12.00 М/ф «Крутые бобры»
12.30 М/с «Эй, Арнольд!»
13.00 М/с «Губка Боб Квадратные штаны»

14.00 «Детки подросли»
14.30 Т/с «Счастливы вместе»
15.00 «Победоносный голос верующе-

15.30 «Дом-2. Live»
16.55 Х/ф «Последний из могикан»
19.00 «Восточный экспресс». Погода
19.20 «Абитуриент-2009»
19.30 Т/с «Универ»
20.00 «Восточный экспресс». Погода

13.00 Т/с «Остаться в живых»
20.00 Женская лига. Погода
20.20 «Абитуриент-2009»
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 «Битва экстрасенсов»
22.00 «Дом-2. Город любви»
23.00 Комеди-клуб. Погода
00.00 «Женская лига»
00.30 Смех без правил
01.25 Убойной ночи
02.10 Секс с А.Чеховой

ТИВИКОМ

06.00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода

06.00 «Вовочка-4»
06.25 «Туристы»
07.15 «Дорогая передача»
07.40 Х/ф «Антибумер»
09.05 Х/ф «Особенности подледного лова»

10.30 Х/ф «Кукушка»
12.25 Х/ф «Ворошиловский стрелок»
14.20 Х/ф «Блокост»
16.00 Х/ф «Жмурки»
18.00 Х/ф «Реальный папа»
19.55 «Уникальный народ» концерт Михаила Задорнова

22.00 «Фантастические истории»: «Секреты океана. Чудовище из бездны»

23.00 «В час пик подробности»
23.30 «Дальние родственники»
00.00 «Голые и смешные»
00.30 «Мировой бокс с мужским характером. «Арсенальное» представляет: восходящие звезды

01.00 Х/ф «Проект: «А 2»»
03.00 «Голые и смешные»
03.30 Х/ф «Опасный сеанс»
04.55 Д/ф «Тайны египетских пирамид»

05.35 Ночной музыкальный канал

СТС - БАЙКАЛ

18.50, 20.05, 21.55, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды

06.00 Х/ф «Садовый король»
08.00 М/ф «Трое на острове»
08.20 М/с «Смешарики»
16.00 Истории в деталях

09.00 М/с «Том и Джерри»
09.10 Х/ф «Дети шпионов-2». «Остров несбывшихся надежд»

11.00 6 кадров
16.30 6 кадров
21.00 Х/ф «Дети шпионов-3». «В трех измерениях»

22.30 6 кадров
23.00 «Даешь, молодежь!»
23.30 Х/ф «Сайлент-хилл»
01.50 Х/ф «Отточенное лезвие»
02.30 Профилактика

20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 Т/с «Счастливы вместе»
21.30 Т/с «Универ»
22.00 «Дом-2. Город любви»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 Х/ф «Новый парень моей мамы»

ТИВИКОМ

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода

06.00 «Вовочка-4»
06.30 «Дальние родственники»
06.40 «Звонкий ужин»
08.30 «Солдаты-5»
09.30, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24»

10.00 «В час пик»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 Д/ф «Остров на Экваторе»

13.00 «Звонкий ужин»
14.40 Х/ф «Выжить»
17.00 Т/с «Участок»

18.00 «В час пик»
19.30 «Новости дня»
20.00 Т/с «Участок»
21.00 «Солдаты-5»
22.00 «Чрезвычайные истории»: «Взрывы газа. Необъявленный террор»

23.00 «Новости дня»
00.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
00.30 «Нереальная политика» с Тиной Канделаки и Андреем Колесниковым

00.55 «Спецназ»
02.00 Х/ф «Предел терпения»
03.20 «Новости дня»
03.50 «Чрезвычайные истории»: «Взрывы газа. Необъявленный террор»

04.40 Д/ф «Первобытные охотники»
05.30 Ночной музыкальный канал

СТС - БАЙКАЛ

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды

06.00 М/с «Люди икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.30 Т/с «Папины дочки»
08.00 «Ранетки»
09.00, 13.30, 18.30 Истории в деталях

09.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
12.00 Т/с «Комиссар Рекс»
13.00 Х/ф «Дом кувирком»
14.00 М/с «Новые приключения человека-паука»

14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц»
15.00 М/с «Черный плащ»
15.30 Т/с «Ханна Монтана»
16.00 Галилео
17.00 Т/с «Папины дочки»
17.30 Т/с «Кадетство»

НТВ

06.40 М/ф «Инопланетянин»
08.30 Сказки Баженова
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 «Дикий мир»
09.50 «Quattroruote». Программа про автомобили

10.25 Едим дома
11.20 Х/ф «Вторая ошибка сапера»
13.00 Дачный ответ
14.25 Х/ф «Добровольцы»
16.05 Своя игра
17.20 Т/с «Закон и порядок»
20.25 Х/ф «Про любовь»
22.15 Х/ф «Немножко беременна»
00.50 Главная дорога
01.25 «Quattroruote». Программа про автомобили

02.00 Х/ф «Империя солнца»
04.55 Т/с «Закон и порядок»
06.10 Т/с «Все включено»

11.40 Х/ф «Двойной удар»
13.55 «В нашу гавань заходили корабли...»
14.55 «Личные вещи» с Андреем Максимовым
15.45 «К доске» со Светланой Крюковой

16.30 «Встречи на Моховой» с Андреем Ургантом
17.20 Х/ф «Двенадцать стульев»
20.30 Сейчас
20.50 Х/ф «Золотой теленок»
00.05 Х/ф «Месть ниндзя»
01.55 «Пять о футболе»
02.55 Х/ф «Самая красивая жена»
05.00 Х/ф «Брат Солнце, сестра Луна»
07.00 Д/с «Международный терроризм»

5 КАНАЛ

08.00 Д/ф «Последние короли»

09.00 Д/с «Билет в приключение»
09.30 М/с «Попай-моряк»
10.00 «Боб Моран» мультсериал
10.25 М/с «Ангус и Черил»
10.30 Клуб знаменитых хулиганов
11.15 М/ф «Паровозик из Ромашково». «В стране невыученных уроков»

11.40 Х/ф «Двойной удар»
13.55 «В нашу гавань заходили корабли...»
14.55 «Личные вещи» с Андреем Максимовым

15.45 «К доске» со Светланой Крюковой
16.30 «Встречи на Моховой» с Андреем Ургантом

17.20 Х/ф «Двенадцать стульев»
20.30 Сейчас
20.50 Х/ф «Золотой теленок»
00.05 Х/ф «Месть ниндзя»
01.55 «Пять о футболе»
02.55 Х/ф «Самая красивая жена»
05.00 Х/ф «Брат Солнце, сестра Луна»
07.00 Д/с «Международный терроризм»

По благословлению главы буддистов России Пандито Хамбо Ламы XXIV Дамбы Аюшеева. Такой человек даёт благословление только при полной уверенности в благородной миссии и реальных результатах работы.

Я, доктор Николай Кимович Бадурев, приглашаю Вас пройти мой авторский курс «ТРЕЗВЕИ! - ТЭЛЭРЫШ!». Мнение о том, что алкоголизм якобы неизлечимая болезнь, является заблуждением. Правда в том, что от алкоголизма можно избавиться с гарантией за 15 ежедневных, очных занятий и 6 месяцев заочной работы моего курса, хотя сохраняется возможность употребить алкоголь. Гарантирую результат полным возвратом денег по договору.

Научно доказано, что первооснова алкоголизма находится в нашем сознании и подсознании. Попробуйте справиться с алкоголизмом с помощью химических веществ, это всё равно, что пытаться сбить самолет торпедой. Только избавившись от первоосновы можно победить алкоголизм, а разрушить первооснову алкоголизма, находясь в подсознании, можно только нашим методом. Так как прочие методы эффективно воздействовать на подсознание не могут. Хотите серьезный результат - пользуйтесь серьезным методом!

Очисти! Твоя вина в развитии у тебя алкоголизма отсутствует. Ты жертва особого социального колдовства. Самостоятельно избавиться от алкогольных морков, к сожалению, невозможно. Освобождение от алкогольного наваждения по моему курсу спасёт тебя с гарантией.

При алкоголизме речь идёт о жизни и смерти, в таких серьёзных делах пользуйтесь услугами лучших специалистов, с наилучшими результатами. Наиболее известная моя работа по отрезвлению жителей села Мыла Закамского района Бурятии. Так же за 5 лет я спас от алкоголизма сотни людей, в основном из нашей республики и соседних регионов. Я могу предоставить около ста письменных обращений моих бывших слушателей, к тем, кто придет на мой курс, с адресами и телефонами, а так же видеозаписи десятков наиболее смелых и сильных духом соратников, презревших ложный стыд. Их отзывы о моём курсе, они размещены в интернете на www.BADUEV.RU с их фотографиями, телефонами и адресами.

Начало занятий с 16 мая. Запись по тел.: 64-50-34, 8914-846-5555.

Кризис... - время трезветь! Успех и благосостояние принадлежат трезвым!

АМАРШАЛГА

Нархан тужын хүбөө
Ягаан тэрэнгээр халбараа.
Эрхүү мурэнэй эрьсэр
Эртын ургы задараа.

Майхан номин огторгойтой,
Май харада түрбэлтэй,
Пайхан сэбэр шарайтай
Марина табин табатай.

Элүүр энхэ хаһые,
Энэ наһанай угые,
Элбэг жаргалаа эдлэхые
Энхэргэн манай юрөөл!

Ийбин, гэр бүлын түрэлхид,
үетэн хани нүхэд.

СТЦ КАЧЕСТВО, ГАРАНТИЯ И ДОСТУПНАЯ ЦЕНА

ЖЕРДЕВА, 10 В.

ТЕЛ.: 643-044

КУПИ СЕБЕ ТЕПЛО И УЮТ

ВЫГОДНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ ДЛЯ РАЙОННЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ

Среда, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10.05 Малахов +
11.20 Модный приговор
12.20 Контрольная закупка
13.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 «Давай поженемся!»
18.00 Федеральный судья
19.20 «След»
20.10 «Пусть говорят»
21.00 Т/с «Жаркий лед»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Охота на Берию»
23.30 «Человек и закон»
00.40 Ночные новости
Х/ф «Эрин Брокович»
Х/ф «Смертельно опасные герои»
05.00 Т/с «Спасение»

РОССИЯ

06.00 Доброе утро, Россия!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 Вести-Бурятия. Утро
Х/ф «Великолепный князь. Григорий Потемкин»
10.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
11.50, 18.50 Вести. Дежурная часть
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести Вести-Бурятия
12.25 М/ф «Умка»
12.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
14.00 Т/с «Гонка за счастьем»
15.20 Вести-Бурятия
15.40 Т/с «Марш Турецкого»
16.35 Суд идет
17.30 «Кулагин и партнеры»

18.25 Вести-Бурятия
19.00 Т/с «Однажды будет любовь»
20.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Х/ф «Иван Грозный»
23.55 «Исторические хроники». «1975. Элем Климов»
00.50 Вести +
01.10 Х/ф «Любовь»
03.10 Горячая десятка. до 04.03

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Еврорьюс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.20 «В главной роли...»
11.50 Х/ф «Все наоборот»
13.00 Д/ф «Старый город Страсбурга»
13.15 Д/ф «Ближний»
13.45 «Апокриф»
14.25 Век русского музея
14.55 Х/ф «Семья Ивановых»
16.35 Петербург: время и место. «Мир за хрустальную кровать»
17.00 М/с «Звездный пес»
17.25 Т/с «Побег Артула Доджера». «Капитан Молния»
17.50 Д/ф «Индийские носороги у подножия Гималаев»
18.20 Фабрика памяти: Библиотеки мира. «Национальная библиотека Китая»
18.50 Д/ф «Эмилий Ленц»
19.00 Д/ф «Олинда. Город монастырей»
19.20 Авторский вечер А.Эшпая
20.00 Д/ф «Властины Кольца. История создания синхрофазотрона»
20.55 Д/ф «4001-й литературный». «Товарный против литературного»
21.25, 02.55 Д/ф «Настоящая Ева»
22.20 Власть факта
23.05 Д/ф «В. Шкловский и Р. Якобсон. Жизнь как роман»
23.45 Цвет времени. Альманах по истории искусств
00.50 Спектакль «Бесы»

АРИГ УС

02.00 Д/ф «Энди Уорхол»
03.50 Д/ф «Никколо Макиавелли»
07.00 «Восточный экспресс». Погода
07.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
08.00 «Такси»
08.30 «Абитуриент-2009». Погода
08.45 М/ф
09.00 «Восточный экспресс». Погода
09.30 «Убойная лига»
10.30 Убойной ночи
11.00 «Женская лига»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.00 М/с «Дикая семейка Торнберри»
12.30 М/ф «Крутые бобры»
13.00 М/с «Эй, Арнольд!»
13.30 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
14.00 «Детки подросли»
14.30 Т/с «Счастливы вместе»
15.00 «Победоносный голос верующего»
15.30 «Дом-2. Live»
17.05 Х/ф «Новый парень моей мамы»
19.00 «Восточный экспресс». Погода
19.20 «Абитуриент-2009»
19.30 Т/с «Универ»
20.00 «Восточный экспресс». Погода
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 Т/с «Счастливы вместе»
21.30 Т/с «Универ»
22.00 «Дом-2. Город любви»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 Х/ф «Что может быть хуже?»
06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
06.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
06.30, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-5»
09.30 «Новости дня»

ТИВИКОМ

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
06.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
06.30, 12.30, 16.30, 19.00, 23.30 «24»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-5»
09.30 «Новости дня»

10.00 «В час пик»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Новости дня»
13.00 «Званый ужин»
14.00 Х/ф «Тюрьма в раю»
16.00 «Пять историй»: «Кино-история. «Сердца трех»
17.00 Т/с «Участок»
18.00 «В час пик»
19.30 «Новости дня»
20.00 Т/с «Участок»
21.00 «Солдаты-5»
22.00 «Детективные истории»: «Бомбилы»
23.00 «Новости дня»
00.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
00.30 Х/ф «Ганнибал»
03.15 «Тайны вашей судьбы. Эзо ТВ»
05.15 Д/ф «Остров на Экваторе»

СТС - БАЙКАЛ

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды
06.00 М/с «Люди икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.30 Т/с «Папины дочки»
08.00 «Ранетки»
09.00, 13.30, 18.30, 00.30 Истории в деталях
09.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 «Любовь - не то, что кажется...»
11.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
12.00 Т/с «Комиссар Рекс»
13.00 Х/ф «Дом кувырком»
14.00 М/с «Новые приключения чело-века-паука»
14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебницы»
15.00 М/с «Черный плащ»
15.30 Т/с «Ханна Монтана»
16.00 Галилео
17.00 Т/с «Папины дочки»
17.30 Т/с «Кадетство»
19.00 Т/с «Папины дочки»
20.00 «Ранетки»
21.00 «Любовь - не то, что кажется...»
22.00 Х/ф «Внезапная смерть»
00.00 Песня дня

НТВ

07.00 «Сегодня утром»
10.00 «Кулинарный поединок»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «Сегодня»
11.25 Особо опасен!
12.00 Т/с «Кровавый круг»
13.00 Суд присяжных
14.35 Т/с «Возвращение Мухтара»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Адвокат»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Захватчики»
22.15 Т/с «Версия»
00.20 Х/ф «Пятница»
02.05 Суд присяжных
03.10 Х/ф «Саранча»
05.30 Особо опасен!
06.15 Т/с «Все включено»
08.00 «Утро на Пятом»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 Сейчас
11.40 Д/ф «Царство белых медведей»
12.55 Д/ф «Холодная война. Суперкрепость по-русски»
13.45 Х/ф «Золотой теленок»
14.45 «Золотой теленок». Продолжение
17.50 Т/с «Мир природы. Скрытые хищники»
18.55 Экстренный вызов 112
19.00 Д/ф «Пожар в гостинице «Россия»
20.00 Экстренный вызов 112
21.05 Д/с «Проект «Земля»
22.00 Открытая студия
23.00 Экстренный вызов 112
00.00 «Сейчас о спорте»
00.15 Д/ф «Красная нефть»
01.10 Х/ф «Большой переполюх»
03.00 Ночь//Слова//Курицы
03.30 Х/ф «Сто тысяч долларов под солнцем»
05.45 Х/ф «Заговор против Линкольна»
07.20 Д/с «Билет в приключение»

5 КАНАЛ

08.00 «Утро на Пятом»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 Сейчас
11.40 Д/ф «Царство белых медведей»
12.55 Д/ф «Холодная война. Суперкрепость по-русски»
13.45 Х/ф «Золотой теленок»
14.45 «Золотой теленок». Продолжение
17.50 Т/с «Мир природы. Скрытые хищники»
18.55 Экстренный вызов 112
19.00 Д/ф «Пожар в гостинице «Россия»
20.00 Экстренный вызов 112
21.05 Д/с «Проект «Земля»
22.00 Открытая студия
23.00 Экстренный вызов 112
00.00 «Сейчас о спорте»
00.15 Д/ф «Красная нефть»
01.10 Х/ф «Большой переполюх»
03.00 Ночь//Слова//Курицы
03.30 Х/ф «Сто тысяч долларов под солнцем»
05.45 Х/ф «Заговор против Линкольна»
07.20 Д/с «Билет в приключение»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Четверг, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10.05 Малахов +
11.20 Модный приговор
12.20 Контрольная закупка
13.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 «Давай поженемся!»
18.00 Федеральный судья
19.20 «След»
20.10 «Пусть говорят»
21.00 Т/с «Жаркий лед»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Охота на Берию»
23.30 «Игорь Кио. Жизнь без иллюзий»
00.20 Ночные новости
00.30 Документальный фильм
01.10 Х/ф «Джерри Магауйр»
03.30 «Прожекторевровиж»
04.00 Конкурс «Евровидение-2009». Второй полуфинал

РОССИЯ

06.00 Доброе утро, Россия!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 Вести-Бурятия. Утро
«Толи»
10.15 «Буряад орон»
10.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
11.50, 18.50 Вести. Дежурная часть
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести Вести-Бурятия
12.25 М/ф «Умка ищет друга»
12.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
14.00 Т/с «Гонка за счастьем»
15.20 Вести-Бурятия
16.35 Суд идет
17.30 «Кулагин и партнеры»

18.25 Вести-Бурятия
19.00 Т/с «Однажды будет любовь»
20.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Х/ф «Иван Грозный»
23.55 «Под куполом цирка. Смертельный номер»
00.50 Вести +
01.10 Х/ф «Самый главный босс»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Еврорьюс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.20 «В главной роли...»
11.50 Х/ф «Жили-были старик со старухой»
14.05 Д/ф «Загадка Циолковского. Как рождается знание?»
14.35 Письма из провинции. Солигалич
15.05 Х/ф «На подмостках сцены»
16.35 Отечество и судьба. Модзалевские
17.00 М/с «Звездный пес»
17.25 Т/с «Побег Артула Доджера». «Что-нибудь подвернется»
17.50 Д/ф «Акулотерапия»
18.20 Фабрика памяти: Библиотеки мира. «Александровская библиотека»
18.50 Д/ф «Гораций»
19.00 «Царская ложа»
19.45 Д/ф «Рем Хохлов. Последняя высота»
20.50 Д/ф «Жизнь и судьба театра Льва Долина»
21.45, 02.55 Д/ф «Эхнатон и Нефертити - цари-боги Египта»
22.35 Пьер Кюри. «На перекрестках судьбы»
23.15 Д/ф «Виллемстад. Маленький Амстердам на Карибах»
23.35 Культурная революция
00.50 Спектакль «Бесы»
02.10 Д/ф «Головная боль господина Люмьера»
03.50 Д/ф «Джеффри Чосер»

АРИГ УС

07.00 «Восточный экспресс». Погода
07.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
08.00 «Такси»
08.30 «Абитуриент-2009». Погода
08.45 М/ф
09.00 «Восточный экспресс». Погода
09.30 «Убойная лига»
11.00 «Женская лига»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.00 М/с «Дикая семейка Торнберри»
12.30 М/ф «Приключения Джимми Нейтрона, мальчика-гения»
13.00 М/с «Эй, Арнольд!»
13.30 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
14.00 «Детки подросли»
14.30 Т/с «Счастливы вместе»
15.00 «Победоносный голос верующего»
15.30 «Дом-2. Live»
17.05 Х/ф «Что может быть хуже?»
19.00 «Восточный экспресс». Погода
19.20 «Абитуриент-2009»
19.30 Т/с «Универ»
20.00 «Восточный экспресс». Погода
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 Т/с «Счастливы вместе»
21.30 Т/с «Универ»
22.00 «Дом-2. Город любви»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 Х/ф «Убийство школьного президента»

ТИВИКОМ

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
06.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
06.30, 12.30, 16.30, 23.30 «24»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-5»
09.30 «Новости дня»
10.00 «В час пик»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым

12.00 «Новости дня»
13.00 «Званый ужин»
14.00 Х/ф «Узкая грань»
16.00 «Пять историй»: «Вымогатели»
17.00 Т/с «Участок»
18.00 «В час пик»
19.00 «Радар-спорт»
19.30 «Новости дня»
20.00 Т/с «Участок»
21.00 «Солдаты-5»
22.00 «Секретные истории»: «Они возвращаются»
23.00 «Новости дня»
00.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
00.30 Х/ф «Взвод»
02.35 «Новости дня»
03.00 «Тайны вашей судьбы. Эзо ТВ»
05.00 «Остров на Экваторе»
05.45 Ночной музыкальный канал

СТС - БАЙКАЛ

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды
06.00 М/с «Люди икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.30 Т/с «Папины дочки»
08.00 «Ранетки»
09.00, 13.30, 18.30, 00.30 Истории в деталях
09.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 «Любовь - не то, что кажется...»
11.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
12.00 Т/с «Комиссар Рекс»
13.00 Х/ф «Дом кувырком»
14.00 М/с «Новые приключения чело-века-паука»
14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебницы»
15.00 М/с «Черный плащ»
15.30 Т/с «Ханна Монтана»
16.00 Галилео
17.00 Т/с «Папины дочки»
17.30 Т/с «Кадетство»
19.00 Т/с «Папины дочки»
20.00 «Ранетки»
21.00 «Любовь - не то, что кажется...»
22.00 Х/ф «Патруль времени»
23.50 6 кадров
00.00 Песня дня

НТВ

07.00 «Сегодня утром»
10.00 «Повара и повара»
10.30 «Женский взгляд». Марина Зудина
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «Сегодня»
11.25 Русские не сдаются!
12.00 Т/с «Кровавый круг»
13.00 Суд присяжных
14.35 Т/с «Возвращение Мухтара»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Адвокат»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Захватчики»
22.15 Т/с «Версия»
00.20 Х/ф «Контракт со смертью»
02.50 Суд присяжных
03.50 Х/ф «Приманка»
06.10 Т/с «Все включено»
08.00 «Утро на Пятом»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 Сейчас
11.40 Д/ф «Кризис китов»
12.45 Д/ф «Пожар в гостинице «Россия»
13.35 Моя планета
15.35 Д/ф «Спартанцы»
16.35 Д/ф «Неизвестный Абель»
17.50 Т/с «Мир природы. Холод»
18.55 Экстренный вызов 112
19.00 Д/ф «Кузница для олигархов. Кооперативы»
20.00 Экстренный вызов 112
21.05 Д/с «Чудеса инженерии»
22.00 Открытая студия
23.00 Экстренный вызов 112
00.00 «Сейчас о спорте»
00.15 Д/ф «Кино на полке»
01.10 Х/ф «Команчерос»
03.20 Ночь//Интеллект//Черниговская
03.50 Х/ф «Облава на палача»
05.50 Х/ф «Хэлпенинг»

5 КАНАЛ

08.00 «Утро на Пятом»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 Сейчас
11.40 Д/ф «Кризис китов»
12.45 Д/ф «Пожар в гостинице «Россия»
13.35 Моя планета
15.35 Д/ф «Спартанцы»
16.35 Д/ф «Неизвестный Абель»
17.50 Т/с «Мир природы. Холод»
18.55 Экстренный вызов 112
19.00 Д/ф «Кузница для олигархов. Кооперативы»
20.00 Экстренный вызов 112
21.05 Д/с «Чудеса инженерии»
22.00 Открытая студия
23.00 Экстренный вызов 112
00.00 «Сейчас о спорте»
00.15 Д/ф «Кино на полке»
01.10 Х/ф «Команчерос»
03.20 Ночь//Интеллект//Черниговская
03.50 Х/ф «Облава на палача»
05.50 Х/ф «Хэлпенинг»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Пятница, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10.05 Малахов +
11.20 Модный приговор
12.20 Контрольная закупка
13.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 «Давай поженемся!»
18.00 Федеральный судья
19.20 «След»
20.10 «Пусть говорят»
21.00 «Поле чудес»
22.00 «Время»

РОССИЯ

06.00 Доброе утро, Россия!
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.05, 09.30 Вести-Бурятия. Утро
Мусульмане
«Мой серебряный шар. Маргарита Володина»
11.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести Вести-Бурятия
12.25 М/ф «Ивашка из дворца пионеров»
12.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
14.00 Т/с «Гонка за счастьем»
15.20 Вести-Бурятия
15.40 Т/с «Марш Турецкого»
16.35 Суд идет

17.30 «Кулагин и партнеры»
18.25 Вести-Бурятия
18.50 Вести. Дежурная часть
19.00 Т/с «Однажды будет любовь»
20.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Х/ф «Иван Грозный»
23.50 Х/ф «Свои дети»
01.50 Х/ф «Крах»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Еврорьюс»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Д/с «Музей фотографии». «Музей электронной и электрической техники»
12.00 Х/ф «Сюзан Леннокс: ее падение и возвышение»
13.35 Д/ф «Головная боль господина Люмьера»
14.15 Культурная революция

15.10 Спектакль «Она бросает вызов»
16.35 «Петровский парадиз»
17.00 В музей - без поводка
17.15 М/ф «Картинки с выставки»
17.20 За семью печатями
17.50 Д/ф «Акулотерапия»
18.20 Библиотеки мира. «Национальная библиотека Франции и Информационная публичная библиотека Центра им. Ж. Помпиду»
18.50 Д/ф «Нострадамус»
19.00 Разночтения. Хроники литературной жизни
19.30 Камертон
20.00 «Смехоносталия»
20.55 З. Шарко. «Актриса на все времена»
21.35 Х/ф «Играйте, музыканты»
23.35 Линия жизни. В.Садовничий
00.50 Спектакль «Бесы»
02.05 Оркестр Каунта Бейси
02.55 «Сферы»
03.35 Д/ф «Масада. История выживания»

АРИГ УС

07.00 «Восточный экспресс». Погода
07.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
08.00 «Такси»
08.30 «Абитуриент-2009». Погода
08.45 М/ф
09.00 «Восточный экспресс». Погода
09.30 «Убойная лига»
10.30 Убойной ночи
11.00 «Женская лига»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.00 М/с «Дикая семейка Торнберри»
12.30 М/ф «Приключения Джимми Нейтрона, мальчика-гения»
13.00 М/с «Эй, Арнольд!»
13.30 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
14.00 «Детки подросли»
14.30 Т/с «Счастливы вместе»
15.00 «Победоносный голос верующего»
15.30 «Дом-2. Live»

17.10 Х/ф «Убийство школьного президента»
19.00 «Восточный экспресс». Погода
19.20 «Абитуриент-2009»
19.30 Т/с «Универ»
20.00 «Восточный экспресс». Погода
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 «Интуиция»
22.00 «Дом-2. Город любви»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Comedy Woman»
00.30 Атака клоунов
Тивиком
06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
06.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
06.30 «Радар-спорт»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-5»
09.30 «Новости дня»
10.00 «В час пик»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Новости дня»

12.30, 16.30, 23.30 «24»
13.00 «Званый ужин»
14.00 Х/ф «Взвод»
16.00 «Пять историй»: «Смертельный полустанок»
17.00 Т/с «Участок»
18.00 «В час пик»
19.00 «Во саду ли в огороде»
19.30 «Новости дня»
20.00 Т/с «Участок»
21.00 «Солдаты-5»
22.00 «Военная тайна»
23.00 «Новости дня»
00.00 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
00.30 «Церемония: вручения национальной премии в области боевых искусств «Золотой пояс»
00.55 «Сеанс для взрослых»
02.35 «Голые и смешные»
03.00 «Тайны вашей судьбы. Эзо ТВ»
05.05 Т/с «Терминатор: Битва за будущее»
05.50 Ночной музыкальный канал
СТС - «БАЙКАЛ»
05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 23.20, 00.05, 00.50,

01.50 Прогноз погоды
06.00 М/с «Люди икс»
06.55 М/с «Смешарики»
07.30 Т/с «Папины дочки»
08.00 «Ранетки»
09.00, 13.30, 18.30 Истории в деталях
09.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 «Любовь - не то, что кажется...»
11.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
12.00 Т/с «Комиссар Рекс»
13.00 Х/ф «Дом кувырко»
14.00 М/с «Новые приключения чело- века-паука»
14.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц»
15.00 М/с «Черный плащ»
15.30 Т/с «Ханна Монтана»
16.00 Галилео
17.00 Т/с «Папины дочки»
17.30 Т/с «Кадетство»
19.00 Т/с «Папины дочки»
20.00 «Ранетки»
21.00 Х/ф «АРМАГЕДДОН»
23.50 «Даешь, молодежь!»
00.20 Песня дня
00.50 Х/ф «Королевская милость»
02.55 Х/ф «Убийца в белом халате»
04.25 Т/с «Тайны Смолвиля»

05.10 Музыка на СТС
НТВ
07.00 «Сегодня утром»
10.00 Золотая утка
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
11.25 Шнур вокруг света
12.00 Т/с «Кровавый круг»
13.00 Суд присяжных
14.35 Т/с «Возвращение Мухтара»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Адвокат»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Захватчики»
22.15 Т/с «Версия»
00.15 Х/ф «Корольство»
02.25 Суд присяжных
03.25 Х/ф «Свидание на одну ночь»
05.30 Т/с «Все включено»
5 КАНАЛ
08.00 «Утро на Пятно»
11.30, 14.30, 17.30, 20.30, 23.30 Сейчас

11.40 Д/ф «Экстремальная Африка»
12.45 Д/ф «Кузница для олигархов. Кооперативы»
13.40 Моя планета
15.30 Д/ф «Жертва моды: убийство Джанни Версаче»
16.35 Д/ф «Семья разведчиков»
17.50 Т/с «Мир природы. Остров»
18.55 Экстренный вызов 112 - анонс
19.00 Д/ф «Во всем прошу винить «Битла»»
20.00 Экстренный вызов 112
21.05 Д/ф «Хищники планеты. Полярный медведь»
22.00 Открытая студия
23.00 Экстренный вызов 112
00.00 «Сейчас о спорте»
00.15 Х/ф «Мисс Марпл. Тело в библиотеке»
03.25 История рока: «Боб Марли». Предисловие Владимира Шахрина (группа «Чайф»)
04.40 Х/ф «Господа, я убил Эйнштейна»
06.20 Д/с «Лучшее из Голливуда вместе с Табом Хантером»
07.15 Д/с «Это реально? Животные-экстрасенсы»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 16

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.50 Х/ф «Хищники»
07.00, 11.00, 13.00 Новости
07.10 Х/ф «Хищники»
08.30 «Играй, гармонь любимая!»
09.10 «Новая школа императора». «Доброе утро, Микки!»
10.00 «Слово пастыря»
10.20 «Здоровье»
11.10 Смак
11.50 «Неизвестные дети известных родителей»
13.20 «Чудесное спасение на Гудзоне»
14.20 Х/ф «Анна и король»
17.10 «Минута славы». Лучшее
19.00 «Кто хочет стать миллионером?»
20.00 Х/ф «День радио»
22.00 «Время»
22.30 Х/ф «Воздушная тюрьма»
00.20 Х/ф «Эд из телевизора»
02.20 «Перед финалом: «Евровидение-2009»
03.20 «Прожекторперискитон»
04.00 Конкурс «Евровидение-2009». Финал
РОССИЯ
06.20 Х/ф «Разорванный круг»
07.50 Вся Россия
08.00 Сельский час
08.30 Диалоги о животных
09.00, 12.00, 15.00 Вести
09.10 Вести-Бурятия
09.20 «Военная программа»
09.45 Субботник
10.20 М/ф «Баранкин, будь человеком!»
10.45 Х/ф «Шла собака по роялю»
12.10 Вести-Бурятия. Дежурная часть
12.20 Мир связи
12.30 Родом из деревни
12.45 Родник тепла

13.20 Комната смеха
14.15 Сенат
15.20 Вести-Бурятия
15.30 Т/с «Гаишники»
19.35 Х/ф «Деревенский романс»
21.00 Вести в субботу. Разговор с Президентом России Дмитрием Медведевым
21.25 Х/ф «Деревенский романс»
23.50 Х/ф «Охота на пиранию»
02.20 Х/ф «Агент 007. Золотой глаз»
КУЛЬТУРА
07.30 Канал «Евроныс»
11.10 Библейский сюжет
11.40 Х/ф «Человек, которого я люблю»
13.15 «Кто в доме хозяин»
13.50 Х/ф «В тридевятом царстве...»
15.10 М/ф «Про Петрушку»
15.30 Путешествия натуралиста
15.55 Х/ф «Дунечка»
17.35 Д/ф «Порто - раздумья о строптивом городе»
17.55 «Романтика романса»
18.35, 02.55 Д/с «Дворцы Европы». «От Кракова до Варшавы. Дворцы Сигизмунда III»
19.30 Магия кино
20.10 Гала-концерт звезд балета Мариинского театра
21.20 Х/ф «Неоконченная пьеса для механического пианино»
23.00 Новости культуры
23.25 Х/ф «Нелюбимые»
00.55 Спектакль «Бесы»
02.15 Концерт О. Коулмана и П. Метини
АРИГ УС
08.00 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
08.30 «Жизнь, полная радости»
09.00 «Абитуриент-2009». Погода
09.25 Т/с «Саша плюс Маша»
10.00 «Лица»
10.30 «Мунгэн сэргэ». Погода

11.00 «Школа ремонта»
12.00 Д/ф «Звездные невесты»
13.00 «Уйти из дома»
14.00 Клуб бывших жен
15.00 Cosmopolitan. Видеоверсия
16.00 Comedy Woman
17.00 Большое кино по выходным: Амнезия
18.55 Убойная лига
20.00 Женская лига
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 «На ночь глядя» с А. Левантуевым
22.00 «Дом-2. Город любви». Погода
23.00 «Комеди-клуб». Погода
00.00 Наша Russia
00.30 Убойная лига
01.40 Убойной ночи
02.15 «Секс» с А. Чеховой
Тивиком
06.00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.10, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
06.00 «У нас все дома»
06.30 «Воин света»
07.15 «Новости дня»
07.45 «Во саду ли в огороде»
08.10 «Туристы»
09.00 «Реальный спорт»
09.15 «Проверено на себе»
10.05 «Я-путешественник»
10.30 «В час пик»
11.30 «В час пик. Подробности»
12.00 «Школьное ТВ»
12.30 «Новости дня»
13.00 «Военная тайна»
14.00 Т/с «Терминатор: Битва за будущее»
16.00 «Фантастические истории»: «Секреты океана. Чудовище из бездны»
17.00 «Чрезвычайные истории»
18.00 «В час пик»
18.30 «Репортерские истории»
19.00 «Неделя»
20.00 Х/ф «Параграф 78: Фильм пер- вый»

21.40 Х/ф «Параграф 78: Фильм второй»
00.00 «Голые и смешные»
00.30 «Сеанс для взрослых»
02.20 «Голые и смешные»
03.00 «Тайны вашей судьбы. Эзо ТВ»
05.00 Т/с «Терминатор: Битва за будущее»
05.40 «Ночной музыкальный канал»
СТС - «БАЙКАЛ»
05.55, 07.05, 08.05, 08.55, 10.05, 11.10, 17.10, 18.05, 19.10, 20.05, 21.50, 23.20, 00.55, 01.50 Прогноз погоды
06.00 Х/ф «Рекием по тяжелой лесе»
07.40 М/ф «Великан-згойст», «Куплю привидение», «Чудеса в решете»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30, 16.00 Истории в деталях
09.00 Детские шалости
10.45 Х/ф «Дракон. Рассказ о жизни Брюса Ли»
13.00 М/с «Утиные истории»
14.00 М/с «Король Лев. Тимон и Пумба»
15.00 М/с «Аладдин»
16.30 6 кадров
17.30 М/ф «МУРАВЕЙ АНТЦ»
19.00 «Папины дочки»
21.00 Х/ф «Действуй, сестра! Опять за свое»
23.00 Слава богу, ты пришел!
00.15 Х/ф «Наполеон динамит»
02.20 Х/ф «Ева-разрушительница»
03.55 Х/ф «Ярость Кэрри-2»
НТВ
06.20 Х/ф «Тарзан в опасности»
07.40 М/с «Приключения Гулливера»
08.30 Сказки Баженова
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 Лотерея «Золотой ключ»
09.45 «Без рецепта»
10.20 Смотр
11.20 Главная дорога

11.50 «Кулирный поединок»
13.00 Квартирный вопрос
14.20 Особоопасен!
15.05 «Кремлевские похороны». Алексей Ларионов»
16.05 Своя игра
17.25 «Роман Карцев. 70 лет». К юбилею любимого артиста
18.00 Т/с «Закон и порядок». Скандаль. Интриги. Расследования
20.50 «Русские сенсации». Информационный детектив
22.40 Ты не поверишь!
23.30 Х/ф «Моя большая греческая свадьба»
01.20 Х/ф «Первый удар»
03.00 Х/ф «Мечтатели»
05.00 Т/с «Закон и порядок»
06.00 Т/с «Все включено»
5 КАНАЛ
08.00 Д/с «Кладовщик»
08.55 Д/с «Билет в приключение»
09.25 М/с «Попай-моряк»
10.00 М/с «Ваусер»
10.25 М/с «Ангус и Черил»
10.30 М/ф «Вовка в тридевятом царстве». «Приключения барона Мюнхгаузена»
11.05 Х/ф «За водопадом»
12.45 Х/ф «Пираты кровавой реки»
14.25 «Прогресс» с Игорем Макалом» вым о науке
14.55 Культурный слой с Львом Лурье
15.30 Д/ф «Исторические хроники с Николаем Сванидзе»
16.20 Д/ф «10 негрят. 5 эпох советского детства»
17.15 Х/ф «Мисс Марпл. Тело в библиотеке»
20.30 Сейчас
20.50 Х/ф «Анискин: Деревенский детектив»
22.35 Х/ф «Розовая Пантера»
01.00 Х/ф «Погона»
03.35 Ночь//Театр//Циликин
04.05 Х/ф «Морис»
06.30 Х/ф «А плюс Поллукс»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Воскресенье, 17

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.10, 11.00, 13.00 Новости
07.20 Х/ф «Малыш-каратист-2»
09.20 «Мои друзья Тигруля и Винни». «Клуб Микки-Мауса»
10.10 Умницы и умники
11.10 «Непутевые заметки»
11.30 «Пока все дома»
12.20 Фазенда
13.10 Живой мир. «Галапагосы: Острова, которые изменили мир»
14.10 Х/ф «Голубая стрела»
16.00 «Люди-феномены»
17.00 Х/ф «Гарфилд 2»
18.30 «Светлана»
20.20 «Две звезды»
22.00 «Две звезды». Продолжение
23.00 Х/ф «Сицилийский клан»
02.20 Футбол. IX тур. ЦСКА - «Зенит»
Т/с «Спасение»
05.10 «Детективы»
РОССИЯ
06.55 Х/ф «Увольнение на берег»
08.25 «Смехопанорама»
08.55 Сам себе режиссер
09.45 Утренняя почта
10.20 М/ф «Брэк!». «Ежик в тумане»
10.40 М/ф «Город колдунов»
12.00, 15.00 Вести
12.10 Вести-Бурятия. Неделя в городе
12.50 «Городок». Дайджест
13.20 «Сто к одному»
14.15 Парламентский час
15.20 Вести-Бурятия
15.30 Вести. Дежурная часть
15.55 «Честный детектив»
16.30 «Смеяться разрешается»
18.05 «Танцы со звездами». Сезон-2009 г.
21.00 Вести недели
22.05 «Танцы со звездами». Итоги голосования
22.20 Специальный корреспондент
22.50 Х/ф «Сюрприз»
00.45 Х/ф «Опасный Бангкок»
02.35 Х/ф «Изгоняющий дьявола. Начало»

КУЛЬТУРА
07.30 Канал «Евроныс»
11.10 «Обыкновенный концерт»
11.40 Х/ф «На дне»
13.10 Легенды мирового кино. Жан Габен
13.40 «Музыкальный киоск»
14.00 М/ф «Три толстяка». «Маленькая колдунья»
15.00, 02.55 Д/ф «Шакалы из Африки»
15.55 «Что делать?»
16.40 Эпизоды. М. Азиян
17.20 «Прогулки по Бродвею»
17.50 Вокруг смеха. Нон-стоп Опера «Кармен»
21.20 Х/ф «Битва за Эрнани»
22.50 Д/ф «Кровь бога Солнца»
23.45 Х/ф «Франц + Полина»
01.50 Поэт Омара Портуондо
АРИГ УС
07.30 Измени свой мир. Погода
08.00 «Благая весть»
08.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
09.00 «Традиционная буддийская Сангха России представляет»
09.30 «С утра пораньше» с А. Левантуевым
10.00 Школа ремонта
12.00 Д/ф «Школьные войны»
13.00 «Мунгэн сэргэ»
13.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
14.00 «Смех без правил»
15.10 Х/ф «Амнезия»
17.00 Х/ф «Ванильное небо»
20.00 «Женская лига»
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 «Битва экстрасенсов»
22.00 «Дом-2. Город любви». Погода
23.00 «Комеди-клуб». Погода
00.00 «Женская лига»
00.30 Смех без правил
01.35 Убойной ночи
02.10 «Секс» с А. Чеховой
Тивиком
06.00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
06.00 «У нас все дома»
06.30 «Воин света»
06.55 «Туристы»
08.40 Х/ф «Сказ про Федота-стрельца»
10.30 «В час пик»
11.05 «Во саду ли в огороде»
11.30 «Шаги к успеху»
12.30 «24»
13.00 «Неделя»
14.00 «Репортерские истории»
14.30 «Частные истории»
15.30 «В час пик. Опасная еда»
16.30 Х/ф «Параграф 78: Фильм первый»
18.05 Х/ф «Параграф 78: Фильм второй»
20.00 Х/ф «Поле битвы - Земля»
22.00 «Объектив» итоговая программа
23.00 «Фантастические истории»: «Машина времени. Секретный эксперимент»
00.00 «Голые и смешные»
00.30 «Мировой бокс с мужским характером. «Арсенальное» представляет. восходящие звезды»
01.00 «Сеанс для взрослых»
02.45 «Голые и смешные»
03.15 Х/ф «Чуткий сон»
04.55 Д/ф «Воин света»
05.45 Ночной музыкальный канал
СТС - «БАЙКАЛ»
05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 09.10, 11.10; Прогноз погоды
06.00 Х/ф «Малыш, дождь должен пойти»
08.00 М/ф «Весенняя сказка»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30, 16.00 Истории в деталях
09.00 М/с «Том и Джерри»
09.15 Самый умный
11.00 Галилео
12.00 Смотрите это немедленно
13.00 Х/ф «Дом кувырко»
14.30 М/с «Том и Джерри»
15.00 М/с «Чип и Дейл спешат на помощь»
16.30 6 кадров
17.30 Т/с «Папины дочки»
20.00 6 кадров

21.00 Х/ф «Бар «Гадкий койот»»
22.50 «Даешь, молодежь!»
23.50 Х/ф «Будь круче»
02.00 Х/ф «Месье Кристи»
03.30 Х/ф «Воскресший из мертвых»
05.10 Музыка на СТС
НТВ
06.45 Х/ф «Первый удар»
08.05 М/с «Приключения Гулливера»
08.30 «Дикий мир»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «Сегодня»
09.20 Лотерея «Русское лото»
09.45 Их нравы
10.25 Едим дома
11.20 Спасатели
11.50 «Quattroquote». Программа про автомобили
12.25 Авиаторы
13.00 Дачный ответ
14.20 Х/ф «Из жизни начальника уголовного розыска»
16.05 Своя игра
17.20 Борьба за собственность
18.00 Т/с «Закон и порядок»
20.00 «Сегодня. Итоговая программа»
20.55 Чистосердечное признание
21.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю
22.00 «Главный герой» с Антоном Хрековым
23.05 Х/ф «Парк юрского периода-3»
00.45 «Quattroquote». Программа про автомобили
01.20 Х/ф «Заводной апельсин»

04.05 Т/с «Закон и порядок»
06.15 Т/с «Все включено»
5 КАНАЛ
08.00 Д/ф «Выжить на Эвересте»
09.00 Д/с «Билет в приключение»
10.00 «Боб Моран»
10.25 М/с «Ангус и Черил»
11.10 Клуб знаменитых хулиганов
11.30 М/ф «Про Фому и про Ерему». «Двоймовочка»
11.50 Х/ф «Анискин: Деревенский детектив»
13.35 «В нашу гавань заходили корабли...»
14.35 «Личные вещи» с Андреем Максимовым
15.25 «К доске» со Светланой Крючковой
16.10 «Встречи на Моховой» с Андреем Ургантом
17.00 Д/ф «Гении животного мира» - «Баба»
17.55 Х/ф «Розовая Пантера»
20.30 «Главное». Информационно-аналитическая программа
21.30 Х/ф «Побег из Алькатраса»
23.40 Х/ф «Пиратини. Летучие убийцы»
01.35 опять о футболе
02.35 Х/ф «Досье Одесса»
05.05 Х/ф «Мистер Питкин в тылу врага»
06.30 Д/ф «Лед Зепелин»
07.25 Д/с «Международный терроризм»

Хайрата аха ЦЫДЕНОВ Баяр Цыденовичэй
сaгһaa урид наһа бараһан ушараар башшанарай мэргэжэл дэригдүүлгын институтдай ахалагша багша Х.Г.Цыденовада нотагари хийдэг гүнзгий шаналай гашуудалаа мэдүүлэ.
Хайрата хубүүн БУДАЕВ Байр Гэсэровичэй
гэлгын аюулда орожо, Москва хотодо наһа бараһан ушараар Ивалгын аймагай Оронгын дунда хургуулгын директор Валентина Владимировна Будасвагай гэр бүлдэг туралхид болон дутынхидын гүнзгий шаналай гашуудалаа мэдүүлэ.
2009 оной майн 10-да Оронго тосхондо удэрэй И сагһaa худөө габингдаха.

Агуу Илалтын 64 жэлэй ойдо

НЮТАГАЙНГАА эхин хур-гуулине дүүргээд, Бадмаа хүбүүн гэр бүлнүүе байдалаар саашадаа хуралсалаа үргэлжлүүлхэ аргагүйдөө бэлэй. Тиигээд лэ нютагайнгаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 16 наһатайһаа эршүүлэй ажалда «гарта набартаараа» хамналсажа эхилээ хэн.

Халуун намарай шара набшын халуун соо жаткын хойноһоо табигдажа, таряанай боолто абьяастайгаар боодог байба. Жаткын хубяад гараһан ута голоомотой тэбэри тухай таряас боолто болгон, сүлсэлжа уядаг байгаа. Арбан боолто багсалда лэ, тэдэнэ суглуулжа, бухал болгон обоолхо хэрэгтэй. Үдэһын хэрюүнэй буужа, сэлмэг тэнгэрийн баруун-урда ялагар

Галсанов Гомбо-Жабтаяа, Сосорбармаев Цыден-Ешэ тээээ залинта дайнай забнарлал соо золгожо, «амиды мэндэ анхан нютагтаа уулзахамнай болтогой!» гэлдэнээр тараад, нютагтаа һүүлдэнэ ушарха золтой байгаади, - гэжэ Бадмаа Дамшасвич уяран дурсана.

Эдэ гурбан нютагаархидаймнай дайшалхы зам Эстони, Латви, Литвагаар үнгэржэ, Зүүн Пруссин бэхилэлгэнүүдыс хэтэ сохин, Польшоор Германи гараһан

АССР-эй Министрнүүдэй Советэй хангалгын түб баазын ахамад экономист-бухгалтераар ашатай үрэтэйгөөражаллажа, олондо мэдээжэ, хүндэтэй хүн ябаһан юм даа...

1942 оной август нарада нютагайнгаа хэдэн үстэнөөр фронт мордожо, 381-дэхи стрелково дивизин полкдо, хэлхээ холбоошодой ротодо дайшалхы замаа Великие Луки шадар эхилээ хэн. Саашадаа Калининска, Ленинградска, Прибалтийска

гээд альгыем шанга адхаа хэн. Удаань хажуудахи нүхэдтэм гараа харбайжа, - нютагайм хүбүүнтэй нүхэсэжэ ябаһандатнай баяртайб, албаяа һайн гарагты, - гэжэ хэн.

Удаань офицернүүдэй столоводо намайе дууджа, командирнай нютагай бидэ хоёрыс хүндэлөө хэн. Цыден-Ешэ Сосорбармаев тэрэ сагта Алас Дурнын сэрэгэй округой интенданска шалгалтаар манай частьда хүрэн байгаа. Хоол барижа һуухадаа, нютаг тухайгаа ехэдурдаа, һураа хэн. «Нютаг хүбүүн Цыреновыем харалсажа, хамналсажа, албынь һайн дүүргүүлш даа!» - гэжэ тараха дээрэ майор Сосорбармаев минии командирта захяа хэн.

Цыден-Ешэ Дугарович һүүлдэнэ Дунда Азийн сэрэгэй округто удаан алба хээд, полковник нэрэ зэргэтэйгээр амаралтада

ҮЛДЭРГЫН ХҮБҮҮДЭЙ
УУЛЗАЛГА

мүшэнэй гаража байхада, таряашан Бадмаа табиһан бухалнуудаа тооложо, хүлһөө сэлмэн, хүл хүнгэн ябагша хэн. Тэдэнэ 103 толгой хүрэтэр пэгшылдэгшэ бэлэй...

Бадмаа Дамшасвичтай, тэрэнэй нүхэр Цырегмаа Максаровнтай удаан хөөрэлдэжэ, урдын һонинуудыс дурсанади.

- 1939 оной сентябриин 19-дэ нютагай табан үүри үетэн, нэрлэбэл: Дагбын Цэдэн-Дамба, Борбойн Чимит, Цыренэй Дамба, Дамбын Цыден-Жаб гэгшэд Улаан Армийн албанда мордоо агша бэлэйди. Удаан суг ябаха аргагүй, сэрэгэй частьнуудаар тагсаада һэмди, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ. — Багаһаа хойшо шангаханаар ажал хэжэ, хэм соогоо хооллоод, саг соогоо амараад ябажа һураһан намда армийн албан хүнгэн хэн даа. 5-10 модоной санын урилдандашыс дивизин соогоо эрхилдэгшэ хэм.

Бадмаа Ширавов 1942 оной үбэл фронт шадарай хуралсалда эльгээгдээд, удаань Улаан тугта, Суворовой орденото 85-дахи артиллерийскэ бригадын бүридэлдэ хэлхээ холбооной взводой командирай туһалагшаар 1943 оной майн 1-дэ Брянск хотыс сүлөөлхэ дайнда ороо хэн. Тиигээд лэ Брянска, Прибалтийска фронтнуудаар, удаань Верховно Главнокомандованиин резервдэ абтаһан тула, тэрэ үсын шахардуу газарнуудта: Ленинградска, 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи Белорусска фронтнуудай дайн байлдаануудта эрэлхэгээр тэмсэжэ гараба.

Ленинградска фронтдээрэ Маннергеймэй бэхилэлгыс хэтэ сохиһон хатуу шанга тулалдаанай һэб гэнэн үедэ һанагдаагүй һонин ушар болоо хэн. Нэгэтэ сайр тогоогоо баринхай сайн уһанда гэжэ ябаа хэн хаб. Траншей соогуур холохон ошоходом, урдаһаам мүн лэ тогоо хэнжэлзүүлһэн сэрэгшэ ержэ, үнгэрхөө ябатараа: «Ши хаанахиби?» - гэжэ асууба. Олон казах, урдаһаам нэгэн ябаа юм аабза гэжэ тообошысгүйб. Абаһаар ородоор тоосолдободи:

- Улаан-Үдын бэшэ гүш?
- Тиймэ.
- Али Яруунаһаа гүш?
- Яруунаһаа.
- Үльдэргын бэшэ аалши?
- Үльдэргын...
- Ширавай Бадмаа ха юмши!..
- ???
- Хүхэшхэйн Цыден-Ешэ гээшэлби!
- Пүү! - гэлдэжэ, тогоонуудаа хоёр тээшэнэ

һэжэжэрхөөд, бахархалайнгаа ехэдэ багашуул мэтээр тэбэрилдэн, шэрхэгтэй, гашуун хасар, уралнуудаараа таалал-дашабади.

— Гомбоодоймнай баһа эндэл, дүтэ-дүтэ ябанади, - гэжэ мүн лэ ехээр намайгаа баясуулба.

- Иигэжэ нютагай нэгэ үсын унаган нүхэд

байха. 1946 оной майн 11-дэ Бадмаа Дамшасвич зүүн хүлдөө хүндэ шархатай, дайнай түлэг соо, 1943 ондо партиин зэргэдэ абтаһан биледтэй, Улаан Одоной орденотой. «Дайшалхы габыагай түлөө», «Кенигсбергыс абаһанай түлөө», «Германиис илаһанай түлөө» медальнуудыс яла-рууланхай, Берлинһээ Старая Русса гэжэ станциин дээгүүр түмэр замаар наярүүлжа, Эхэ ороноо бусаһан юм.

Бадмаа Дамшасвич Ширавов нютагаа ерһээр, механизатораар, таряан ажаллай бригадираар удаан ажаллаа. Цырегмаа нүхэрэйн һаалишан болоходо, колхозой правлени тэрэниис Хойморой һу һаалинш фермыс эрхилдэгшээр томилоо хэн.

Коммунист Ширавов энэшыс даал-гадаһан ажалдаа ханамжатайгаар хандажа, «Ажалай шэн габыагай түлөө» медалаар шагнагдаа. Цырегмаа нүхэртээ «В.И. Ленинэй түрһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн габыата ажалай түлөө» медальдашыс хүртөө юм.

Б. Д. Ширавовтанай бүлэ ехэ. Тэдэнэй 4 басаган, хоёр хүбүүд ажалай замда гаража, айл бүлэнэр болонхой. Бадмаа Дамшасвич Цырегмаа Максаровна хоёражалай ветеран Ханда Гомбоевна эжыгээ һайханаар үргэмжлөө, хуушанай үсын ажалша малша Ханда эжы ухаан сээжэ һонор зандаа, урда сагай нютаг нугынгаа байдал һуудал тухай зондоо хөөрөөжэ хужарлуулһаар, 103 наһандаа зуладал бүхэжэ залираа хэн даа...

— ...Наһанайнгаа амаралтада гараад, налайжа хэбтэхэшыс гээшэмнай хэндээ хэрэгтэй һэм даа. Дулаархада, малшанаар хүдэлдэг Цэдэб хүбүүнэйдээ ошожо хамналсадади. 38 жэлэй саана сэрэгэйнгээ хубсаһа тайлаһаар, нютагайнгаа үйлдэбрийн хүгжэлтэдэ яһалал хубитаяа оруулагдаа гээшэ. 40 жэлэй саана зүүн хүлэй асын дунда тогтошоһон һомоной түгдэрхэйһөө гэнтэ-гэнтэ яһамни ехээр яншажа, хүрөөтэ дайндаа шэбээлһэн һүүдэр мэтээр үзэгдэдэг. Иигээд лэ орондэлхэймнай аюул дайгүй, улад зомнай ажана тэнюун оршоо лэ гэжэ аргашысгүй хүсэгдэнэ гээшэ. Хүн бүхэмнай хэнэн ажалдаа шунасатай, журамтай, хамтын, хубиншыс зөөри зөөшэдэ гамтай байха ёһотой. Тиигэбэл хойто үсынхидэймнай ажабайдалда ашатай һайхан хургаал, жэшэ болохо зэргэтэй, - гэжэ Бадмаа Дамшасвич һанаһанаа хэлээ хэн.

ДАЙШАЛХЫ габыагай түлөө Улаан-Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II шатын орденуудтай, «Шэн зоригтой түлөө», мүн бусадшыс габыа солын медальнуудтай Гомбо-Жаб Галсанов Буряад ороноо бусаһаар, республикын финансын органуудта, удаань Буряадай

фронтнуудта ото түрүү зэргэдэ дайладалжа гараха хүшэр хубитай байгаа.

ЭНЭЭХЭН очеркымнай гурбадахи габыатан минии үсэлэ ахатан - Цыден-Ешэ Дугарович Сосорбармаев Калининска, 1-дэхи Прибалтийска фронтнууд дээрэ 1942 оной октябриин 3-һаа 1944 оной апрелин 8 хүрэтэр хэлхээ-холбоошодой отделенин командираар, 1944 оной сентябриин 30 болотор Ленинградска фронтдо отделенин командираар, 1944 оной октябриин 16-һаа 1945 оной майн 9 болотор 2-дохи Белорусска фронтын дайн байлдаануудта штабай командирай тушаал гүйсэдхэжэ, телефонно станциин начальник ябаа.

Цыден-Ешэ Сосорбармаев дайнай дүүрэхэдэ, Совет Армийн зэргэдэ үлэжэ, кадрова албаяа үргэлжлүүлээ хэн. Гэбэшыс дайнай дүүрэн зун, үбһэнэй үедэ, энэмнай 45 оной зун болоно, Бүтүүгэй Боомой үбһэшэдтэ ержэ, ехэ һонин уй-хай, хүхюүтэйшыс уулзалга болоо хэн. Тэрэ сагай юрын сэрэгшын самса дээрэ 3-4 орденотой, гурбан мүшэдтэй погонтой, хүнгэн хүдэлсэтэй, дуу шуутай хүн бэлэй. Үбһэшэдтэ отогһоо гурбан хүн хаһаг тэргээр Обоотынгоо үбэр гараагша һэмди. Армагтай тэргэ дээрэ үзэгдөөгүй шуран хүнгөөр гаража һууһынь мартадаггүйб.

Дайн сэрэгэй татамал шанга гурим журамтай залуу офицер Цыден-Ешэ Сосорбармаев Совет ороной сэрэгэй хэдэ хэдэн округуудта урагшатай алба хэһэн байна. Манай нютагай бэрхэ хүбүүдэй нэгэн Цыбик-Доржо Цыренов армийн албанһаа бусахадаа, Цыден-Ешэ Сосорбармаевтай уулзаһанаа хэлдэг хэн.

— 1964-65 онуудаар Хабаровскын частьда армида байгаа, — гээд, Цыбик-Доржо хөөрэнэ юм. — Нэгэтэ бидэ, гурбан хүбүүд, столовынгоо кухнида мэшээгһээ хартаабха арилгажа һуубади. Тиигэжэ байтарнай, манай командир үзэгдөөгүй сагаан халаад хэдэрэнхэй, үшөө нэгэ халаадтай үндэр хүниис дахуулаад, өөдэ һөөргөө хүндэлжэ ябаба. «Казах яһанай дарга ерээ юм ха», - гэлсэбэди. Удангүй тэдэнэр манда орожо ерээб. Тэрэ «казах» гээшэмнай гэнтэ уһан буряадаар:

- Хүбүүн, хаанахиби, - гэбэл даа. Би мэгдэндээ бодошобоб:
- Яруунын...
- Яруунын хаанахи...
- Үльдэргын.
- Үльдэргын хэнэй, хэн гээшэби?
- Цэрэнэй Абуугай Цыбик-Доржо гээшэб.
- Вот это да-аа! Хүхэшхэйн Цыден-Ешэ гээшэлби. Тиймэ нэрэ дуулаа хэн гүш?
- Мартаад байнаб...
- Нютаг хүүгээ бү марта, Цыден-Ешэ, -

гаранхай Алма-Ата хотодо ан-бунхан ажаһуудаг.

Урда Казахстанда албанда ябахадаа, мэргэжлээ дээшлүүлхэ хуралсалда, Ленинградтай сэрэгэй академидэ ябадаг байгаа. Тиихэдээ түрэлэй болохо, нэгэ бага дүүмэр Далайн Сэрэгэй уһан доогуурхи флодой эскадрин флагманска штурман, 1-дэхи рангын капитан, Далайн Сэрэгэй эрдэмэй кандидат Анатолий Нимбуевич Дашиевайдаа хүрэдэг, мүн лэ тэрэ үсэр Ленинград шадарай Пушкино хотодо аспирантурада хуралсажа байһан Цэдэб-Доржо Батуевич Цыреновтэй уулзадаг, харилсадаг байгаа. Цэдэб-Доржомнай дээрэ дурсагдаһан Цыбик-Доржо Цыреновэй ахань байгаа юм даа.

Цыден-Ешэ Дугарович ехэ һайндэр-нүүдтэ Алма-Атаһаа гэртэмнай хонходо жо амаршалжа байдаг гуримтай хэн. Өөрөөшыс айлшалжа, нютаг нугагаа эрьсэд ошодог байха.

НЭГЭТЭ ерэхэдэнэ, би республикын телевизенидэ ажаллажа байһанаа, Дарима Жамсоеватай «Буряад орон» дамжуулганды арбаад минутын эфиртэ гаргалсаа хүм. Гэбэшыс сэмсэгэр полковник Сосорбармаевнай баруун дайнай фронтнуудаар дайладалһанаа кадрова алба хэһэнэ, Алма-Атада ажаһуудагаа яаралтай хөөрөөд лэ, нютагайхидтаа мэндэ һайнаа хүргэхэһөө байтагай, аймаг нютагаашыс дурдангүй, сагаа баражархиһан юм даа! Энэмнай яһан бэрхэ, ямаршыс аймаг, нютагай хүн юм даа гэлдэнээр һууһан харагшадтаа дамжуулга ябуулжа һууһан Даримамнай: «Дамжуулгамнай дүүрэбэ. Дахин уулзатараа баяртай», - гээд лэ экранаа хаажархөө хэн даа.

Телестудийһаа гараад, Цыден-Ешэ үсэлээ дахуулжа, Гомбо-Жаб Галсановайда ошоһон зомди. Ехэшыс дулаан дурсалгатай уулзалга болоо хэн даа, Ханда-Жаб абгайтай.

64 жэлэй саана түрэн үдэн тоонто Үльдэргэһөө Эсэгын дайнай захиралтаар гаража ошоһон Цыден-Ешэ Сосорбармаев гүрэн түбингөө хаанашыс ябахадаа, эхэ нютагаа эльгэлэн дурсадаг юм даа. Хаража, ханажа һууһынь Обоотынгоо оройһоо, Бүтүү, Хүрэтээр буулгаһан кино-зурагуудыс эльгээһэн байгаа. Ехэ баясаһан харюу бэшгэ эльгээхэдэ: «60 гаран жэл соо хараагүй дайдаа хараба. Тэмээн хажуу, Боомни һонин байна. 1942 оной зун Магсарай Гарма-Жаб, Галсанов Гомбо-Жаб бидэ гурбан Боомой нугыс утаашань косилкаар сабшажа дүүргээд, үглөөдэрын фронт ябаа һэмди», - гээд дуулгаа хэн Цыден-Ешэ үсэлэ.

Б. ЖАНЧИПОВ.
Үльдэргэ - Улаан-Үдэ. 1987-2006.

Агуу Илалтын 64 жэлэй ойдо

Дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ тылдэ хүдэлжэ ябаһан залуу бэрээд басагад, эхэнэрнүүд, үхибүүд ажабайдалаа хүнгэдэхын тула, элдэб дуунуудыс сагайнгаа эрхээр тааруулжа зохёогоод дуулалдадаг байгаа. Дуунда дурагүй хүн үгы гэшэ ааб даа. Дуун гэшэ ажабайдалыс шэмэглэдэг, зүрхэ сэдхэлысманай баясуулдаг, эди шэдидэл дэбжээдэг. Дайнай үсын дуунай үгэнүүдэй гунигтайшыс наа, аялга хүгжэмынь найдал түрүүлһэн удхатай, шэхэнэй шэмэг, зүрхэнэй домог болон, омог хүхюун ябахыснь, хүсэ шадал, эрмэлзэл нэмэхэдэнь туһалдаг байгаа.

Дайнай үсын хатуу жэлнүүдтэ манай Енхор, Үбэр-Зөөхэй, Дэбээн нютагайхидай үдэр хүни илгангүй ажал хүдэлмэри хэжэ ябахыснь, Илалтын түлөө хүсэ шадалаа элсүүлхэдэнь нэмэри болодогынь мэдээжэ. Эхэнэрнүүд хани нүхэрөө дайнда үдэшэхэдөө, тэдээнээ зоригжуулан, үдэшэлгын, гуниг гашуудалаа тараалгын дуу зохёодог байгаа.

Эдэ дуунуудыс ажалай ветерануудһаа: Лубсанова Цындэ Эшиевна (1926 ондо түрэхэн), Очирова Цырен-Долгор Жадаевна, Балданова Бутыд-Цырен Раднаевна (1931 он), Буянтуева Дулма Гылыковна (1928 он), Ганжурова Тогочи Дамдиновна (1931 он) бэшэжэ абаабди.

- 1. Бороонь орожо болиношгүй дээ, Борохон шинельдэм хүндэл болон доо. Баталсам захюулад болиношгүй дээ, Бодолон зүрхэндэм хүндэл болон доо. Сасань орожо болиношгүй дээ, Солдат шинельдэм хүндэл болон доо. Шэнэлсэм санагдаад болиношгүй дээ, Санаа зүрхэндэм хүндэл болон доо.

Халхин гол дээрэ сэрэгэй албанда ябахыснь, Енхор нютагай Ганжуров Будажап энэ дуус зохёогоод, хани нүхэр Лайжадаа эльгээһэн юм. (Лубсанова Цындэ Ц-Е-нээ бэшэжэ абааб.)

- 2. Хадан дээхэнүүр наран гаража, Хабтагай Ёнхорысэм гэрэлтүүлнэ. Ханилсан нүхэрөөсэм бэшэг эрэгжэ, Халуун зүрхысэм баясуулна. Уулан дээхэнүүр наран гаража, Үргэн Ёнхорысэм гэрэлтүүлнэ. Үлсэсэн нүхэрөөсэм бэшэг эрэгжэ, Ухаан зүрхысэм баясуулна. Шэлэ дээхэнүүр наран гаража, Сэлгэ Ёнхорысэм гэрэлтүүлнэ. Шэнэлсэн нүхэрөөсэм бэшэг эрэгжэ, Сээжэн зүрхысэм баясуулна.

- 3. Улайгаад гарахадаа гоёхон аад, Улаалзайнь яахадаа насагүйб даа, Ороноо хамгаалхы ошосон аад, Ушарсам яахадаа мэндэгүйб даа. Сэнхирлээд гарахадаа гоёхон аад, Сээжэнь яахадаа насагүйб даа. СССР-ээ хамгаалхы ошосон аад, Шэнэлсэм яахадаа мэндэгүйб даа. Хүхэрөөд гарахадаа гоёхон аад, Хонхонь яахадаа насагүйб даа, Хүнүүдээ хамгаалхы ошосон аад, Ханилсам яахадаа мэндэгүйб даа. Үбэсэн хадгараар үнил болоо, Үбэл боложо захалалай даа. Үлсэм мордосоор үнил болоо, Үдэсээ урагшаа сурагтай даа.

Хагдань шаралсаар үнил болоо Хабар боложо захалалай даа. Ханилсам мордосоор үнил болоо Хабаровскаас урагшаа сурагтай даа. Хаданаас буусанхан жабар хүсэгэй, Хангал боро улааным шэшэрүүлнэ. Харяас ерсэн бэшэг хүсэгэй Халуун зүрхысэм баясуулна. Араас буусанхан жабар хүсэгэй, Ардаг боро улааным шэшэрүүлнэ. Армяас ерсэн бэшэг хүсэгэй, Алаг зүрхысэм баясуулна. Набшамнай найманхан үетэйл даа, Намарайнгаа хюрууда хайратай даа. Найдалсам найманхан захяатай даа, Сэргэй сургуулида хайратай даа. Үбэсэмнай гурбанхан үетэйл даа, Үбэлэйнгөө хюрууда хайратай даа.

Цыбденова Татьяна Дашипыловна, Дугаров Аюша Дашиевич, Цыбикдоржиева Зинаида Раднаевна, Нимаева Долгор Бадмаевна, Дамдинова Екатерина Доржиевна, Машиев Цыретор Доржиевич, Чагдунова Мария Жирмитовна, Арьяева Ханда Гармажаповна, Вампилова Анна Доржиевна, Дармаева Надежда Бабаановна (Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг).

Баруун ехэ харгыгаар Воснэ машинна үнгэрлэй. Баталсан ганса нүхэрни Баяры хэлээд үнгэрлэй. Урда ехэ харгыгаар Олон машина үнгэрлэй. Ушарсан ганса нүхэрни «Ура!» хэлээд үнгэрлэй.

Таанадайш сонин дуулданагүй. «Эмкал» машинын дунгинөөндэ Эмнигынш тобжоргоон дуулданагүй. Эжэл нүхэрэйм холохондо «Интернационалынш» сонин дуулданагүй.

ТАБАНГУУД ХАСАГУУДАЙ ДУУНУУД

Хатар жороо моримнай Хазаар мүнгэн эмээлтэй. Хасаг морин сэрэгнай Хилын харуул сахинхай. Ульгам хүлэг моримнай Утын харгы баринхай. Угай хасаг гарбалтай, Улад зондоо хүндэтэй. Арад зоной жаргалай Алтан сэргэ тахинхай. Хэтын хэтэ алдартай Хасаг морин сэрэгнай. Хазаартаа барисан урмандаа Хадынь дабуулжа эрээрэй. Хасагтань мордосон урмандаа Командир боложо эрээрэй. Сэргэдэхиез барисан урмандаа Шэлынь дабуулжа эрээрэй. Сэргэтэнь мордосон урмандаа Сержантань боложо эрээрэй.

ШОГ ДУУНУУД

- 1. Майлын үндэр ногоондо Морин унаанинь зоргоороо. Манай хүбүүд армида Малшан Дондок зоргоороо. Хадын хүхэ ногоондо Хотогор боро зоргоороо. Хамаг хүбүүд дайндаа Хонишон Дондок зоргоороо. Нуурай захын ногоондо Набтагар хээрэнь зоргоороо. Манай хүбүүд армида Нютагай үбгэд зоргоороо.

- 2. Намарынь болобол даа гэн гэхээм, Набшанинь шарлаа үгы байбал, Наһатайш болооб даа гэн гэхээм, Наадахал дурамни хүрэн байбал. Үбэлынь болобол даа гэн гэхээм Үерлөөд харзанинь урдан байбал, Үбгэржэл ябанаб даа гэн гэхээмни Үелхэл дурамни хүрэн байбал.

Эрхим хүндэтэ дайнай болон ажалай ветеранууд!

Түрэл Буряад ороноймнай Түрүү аха захатамнай, Олон жэлдэ хуугаарайгты, Омогтой хайн жаргаарайгты! Үндэр наһатай болохо бүрээ Үбдэхэ, зобохысэм мэдэнгүй, Буурахагүй буянтай, Барагдахагүй жаргалтай Маани мэгээмээ уншажа, Маанадһаа, аша зөөнэртээ Үрээл, хургаалаа хэлэжэ, Ута наһа, удаан жаргал эдлэжэ, Үшөө олон жэлнүүдтэ Үри хүүгэдэйнгээ дунда Баяр, жаргал түгэс Буян эдлэн хуугыт даа! – гэжэ Агууехэ Илалтын хайндэрөөр эрхим хүндэтэ дайнай ба ажалай ветерануудыс хани халуунаар амаршалагша

Зинаида Раднаевна ЦЫБИКДОРЖИЕВА, багшын ажалай ветеран. Сэлэнгын Ёнхор нютаг тоонтотой, Үбэр-Зөөхэйдэ ажаһуучша.

ЕНХОР, ҮБЭР-ЗӨӨХЭЙ, ДЭБЭЭН ДАЙНАЙ НЮТАГУУДАЙ ҮСЫН ДУУНУУД

Үелсэм гурбанхан захяатай даа, Сэргэй албанда хайратай даа. Уулан дээрээс харахадам, Улаан Ёнхорым гоё гэшэнь. Ушарсанаа санахадам, Үбэлэй сүниин ута гэшэнь. Хадан дээрээс харахадам, Хабтагай Ёнхорым гоё гэшэнь. Ханилсанаа санахадам, Хабарай сүниин ута гэшэнь.

Уулал үндэрэй оройдо Унаган боро улааным хиндхүүлээрэй. Уужам сагаан орон дайдадам Унданайл дээжы үргүүлээрэй. Шэлэл үндэрэй оройдо Шэлдэг боро улааным хиндхүүлээрэй.

Сэлгээ лэ сагаан орон дайдадам

Сэргэмэйл дээжы үргүүлээрэй. Буухаар эрбэл даа самолёднай Борьёо Зэдынгээ аэродром дээр, Бусажал эрбэл дээ манай нүхэд Ворошиловаас алтанхан ордентой. Ханхинаад эрбэл дээ самолёднай Хабтагай Зэдынгээ аэродром дээр Хариха эрбэл дээ манай нүхэд Калининнаас алтанхан ордентой. Огторгойгоол харахадам

хүхэрөөд байн, Оройтойш юм гү дээ үгы гү дээ. Ушарсан гансахан нүхэртэйгөө Уулзахаш хүн гүб дээ үгы гү дээ. Замбуулинааш харахадам

хүхэрөөд байн, Захатайш юм гү дээ үгы гү дээ. Заяанай гансахан нүхэртэйгөө Золгохош хүн гүб дээ үгы гү дээ. Хада дээгүүрээ харахадамни, Харанхы манан соо наранинь байн даа. Ханилсан нүхэрыгөө санахадамни, Харалсахынш аргагүй холо байн даа. Уула дээгүүрээ харахадамни, Уняртай манан соо наранинь байн даа.

Ушарсан нүхэрыгөө санахадамни, Уулзахынш аргагүй холо байн даа. Хадалаа тарьяамнай ургажал үгэг, Хаданал бээбди комбайнаараа. Харатайхан дайсанаа даражал үзэг, Харалсанал бээбди нүхэдөөрөө. Ууладаа тарьяамнай ургажал үгэг, Убиралнал бээбди комбайнаараа. Уршагтай дайсанаа даражал үзэг, Уулзанал бээбди нүхэдөөрөө. Трактор машинын дунгинөөндэ Тарганайш тобжоргоон дуулданагүй. Түрэл нүхэрэйм холохондо

Будаев Николай Будаевич Хяагада сэрэгэй алба хээ. Тэрэ 1919 ондо Енхорто түрэхэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, тусгаар нуруулсал гаража, лётчик ябаһан намтартай. Дайнай газарһаа өөрынгөө зохёондоо дуу нютагтаа эльгээжэ, үетэн нүхэдынь дуулалдадаг байгаа:

- 1. Ардаг хүлэгым танинагүй гүш, «А» үзэг тамгатай юм. Адреса бэшэгым танинагүй гүш, Арминн самолёдой лётчик юм.
- 2. Шэлдэг хүлэгым танинагүй гүш, «С» үзэг тамгатай юм. Секрет бэшэгым танинагүй гүш, Сэргэй самолёдой лётчик юм.
- 3. Бүдэртэй хүлэгым танинагүй гүш, «Б» үзэг тамгатай юм. Бөшсэсэн бэшэгым танинагүй гүш, Боевой самолёдой лётчик юм.

Николай Будаевич 1944 ондо Венгридэ Баллатон дээрэ дайсадай момонһоо самолётдой унажа, наһа бараһан. Энэ дууень үсын нүхэр Очирова Цырен-Долгор (88 наһатай) Агууехэ Илалтын дайнай 63 жэлэйнь ойдо зорюулжа нютагтаа дуулаба. Удаадахи дуунуудыс нютагай фольклорно бүлгэм суглуулжа бүридхөө. Эндэ хэд ороноб гэбэл: Бадмаева Роза Дашиндоковна, Дугарова Любовь Цыбеневна, Санжижапов Дугар Тудупович, Мункуева Мария Лубсановна, Аюров Николай Нимаевич,

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР БАЛДЫНОВ

Хадын үндэр орьёлдо Халзан бүргэд шубуун лэ. Халюун Буряад орондо Хатуу баатар хүбүүн лэ. Эрхим тэрэ баатарнай— Эрэ мэргэн Балдынов. Хариин хархис дайсани Хатуу шангаар дарагша, Эхэ найхан ороноо Энхэрэлдээ абагша Герой - алдар солотой Генерал-майор Балдынов.

МЭРГЭН БААТАР БОРСОВ

Дайнай галта шуургыс Дабан-дабан гараһан, Дайсан муухай шолмосы Дабхар хүсөөр дараһан Агуу баатар Борсов. Аша габьяаш мүнхэ лэ. Алдар суута хүбүүгээ Арад зоншни хүндэлнэл. Эхэ найхан ороноо Эрлигүүдхэ хамгаалһан, Эрхим сэргээ ударидан, Илалтада асарһан Агуу баатар Борсов,

Аша габьяаш мүнхэ лэ. Алдар суута хүбүүгээ Арад зоншни хүндэлнэл. Агууехэ дайдыс Арьяатадһаа аршалһан, Алтан дэлхэйн арады Алууршадһаа абарһан Агуу баатар Борсов, Аша габьяаш мүнхэ лэ. Алдар суута хүбүүгээ Арад зоншни хүндэлнэл.

ТҮГНЫН МЭРГЭН БУУДАГША

Түгнэ найхан нютагтаа Түрөө гараа бэлэйлши. Түрэл аба, эжыгээ Түшэн ехэ болоолши, Цырендаша Доржиев. Дайнай газар мордожо, Даринн утаа үнэрдөөш.

Дайсанаа ши хюдажа, Дархан солоо магтуулааш, Цырендаша Доржиев. Сэсэг ногоо надхуулан Сэлгээ сагаан Түгнэшни Эрын габьяа харуулан Сэргэшээ мартаагүй, Цырендаша Доржиев. Бузар муухай фашизмы Бута нэрьсн хүнөөһөн Буурашагүй алдарыш Буряад арад барланал, Цырендаша Доржиев!

АГУУ МАНАЙ ИЛАЛТА

Илалта! Илалта! Илалта! — Ирагуу хүгжэмэй наяраан. Агуу манай Илалта — Арад түмэнэй баралаан.

Эрын баатарлиг зоригоор Эхэ ороноо абараабди. Эрлиг хорото дайсанаа Эшээн соохононь дараабди. Жэлнүүд хубарин үнгэрөө, Жэгдэ жагсаалнай үсөөрөө. Бидэ, үлөөшэд хээээшыс Бээс зэхээд ябахабди. Пүни манай зүүдэндэ Пүртэ тулалдаан болоно. Дайнда унаһан нүхэднай Дандаа ханаанда ороно. Амар амгалан байдалда Аглаг Буряаднай халбархал. Аба эжынгээ алыган дээр Аша зөөнэрай жаргала.

Гунгаа ЧИМИТОВ, дайнай ара талын ветеран.

Агуу Илалтын 64 жэлэй ойдо

СТАЛИНГРАДНАА БЕРЛИН ХҮРЭНЭН ЮМ

ЭСЭГЭ ОРОНОО хамгаалгын Агуухэ дайнд дүрбэн жэл шахуу саг соо үргэлжэлхэдөө, айхабтар ехэ хандарал хүйдхэл үүдхэн, туйлай ехэ гарза хохидол ушаруулхан, айл бүхэндэ шахуу уйдхар гашуудал, гасалан зоболон асархан юм. Бүхы хүбүүдэ гү, али ори ганса хүүүгээ алдаһан бүлэнүүд, абз, эжынэр олон ха юм даа.

Нютаг нугадаа хүндэтэй Юрөөлтын Юндэнхайтан дүрбэн хүбүүдэ дайнда мордохуулаа хэн. 20 наһатай Тобо хүбүүнинь 1934 ондо Улаан Армин албанда татагдажа, Баруун фронтодо эрлэхг зоригтойгоор дайлагдаа бэлэй. Тиин дайнай хүлшын жэлдэ полкын командир ябажа, Тобо Юндунович дайсанни хамна бута сохилсоһон байгаа.

Тэрэ Зүүн фронто Хойто-Манжууры сүлөөлэлсэхэдөө, Японой 1 миллион сэрэгшдтэй Квантунска армие хүнөөн даралсаһан юм. Пүүлээрн 1951-1953 онуудта Корейн дайнда ябаһан байгаа. Тинхэдэ сэрэгэй харюусалгатай даалгабаринуудыс амжалтатыйгаар дүүргэе хэн. Манай нютагай хүбүүд сооһоо тэрэ гансаараа Дайшалхы Улаан Туга орденээр шагнагдаһан намтартай.

Юндэнтэнэй хоёрдохы хүбүүн Насагын 1916 ондо түрэн юм. 1939 онһоо 1948 он болотор Улаан Армида алба хээ.

Гурбадахи хүбүүн Түмэнинь 1918 ондо түрэн, Агын райвоенкомадаар абтажа, малдша сержант зэргэтэйгээр 238-дахи ябаган сэрэгшдэй дивизидэ орожо, дайлагдаһан байгаа. 1941 оной октябриин 15-най үдэр дайсанай һомондо дайрагдажа, баатарай үхлөөр унаа хэн. Тульска областин Рюриково станцида хүдөөлүүлэгдэнхэй. Түрэлхидын хүүртэн ошожо эрэн юм.

1922 ондо түрэн дүрбэдхи хүбүүн Лхасараниинь (түрэл Дамдинай Ёндонойдо үргэж үгтэһэн) 1942 оной майн 11-дэ командирай хургуули дүүргэж, лейтенант зэргэтэйгээр дайнда ороод, шэн габьяатайгаар тулалдажа ябатараа, харата дайсанай һомондо дайрагдаа бэлэй. Тингэж тэдэ бултадаа Эхэ оронойнгоо үмэнхи харюусалгая, уялгая нангинаар бэлүүлбэ.

Тинн мүнөө дүрбэн аха дүүнэрэй нэгэн – Насак Ирелтуевич Юндунов тухай хөөрээ даа.

Насак Юндунов 1916 ондо Шэтын областин Дулдаргын районой Шандали нютагта түрэн намтартай. Насак хадаа гал улаан Луу жэлдэ Оргодой Бодонгууд омогой Мушхабайн Пошоохойтон (Юрөөлтын) хүхүүрэй Юндэнтэнэй хоёрдохы хүбүүн боложо түрэн юм.

Гараха түрэхэн хойшо хүбэлгэн һонор ухаатай хүбүүн найнаар һуража, Шандалиин эхин шатын, Табтаанайн долоон жэлэй болон Агын дунда хургуулинуудыс дүүргэе хэн. Эдэбхитэй комсомол хүбүүн 1934 ондо ВЛКСМ-эй Агын райкомой таһагыс даагшаар дэбжүүлэгдэбэ. Зоной дунда үзг бэшгүйдэлгыс усадхаха, хамтын ажал эмхидхэхэ, эдир хүбүүд, басагадыс комсомолдо абаха, улад зоной нуудал байдалыс найжаруулха, залуушуулыс Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ болон бусад асуудалнуудыс болгоомжотой наринаар, эршэмтэйгээр бэлүүлдэг байнаараа тэрэ партиин хүтэлбэрлэгшдэй дэмжэлгэдэ хүртэлгэ болоо хэн.

1937 ондо Насак Юндунов партиина хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэбэлэй. Тингэж тэрэ районой газарай таһагыс даагшаар хүдэлжэ захалба. Хойто жэлдэн округой газарай таһагыс даагшаар табигдаһан байгаа.

1939 ондо Агын тойрогой сэрэгэй комиссаридад шийдхэбэрээр Насак Юндунов Улаан Армин албанда татагдаа хэн. Хоёр жэл соо алба хэнээр байтарын Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнд эхилэбэлэй. Тингэж тэрэ арбан жэл соо армида алба хэн, дайнда хабаадаһан байгаа. Дайнай үедэ Донской, Баруун болон Брянска фронтнуудта, 1-дэхи Украинын ба 1-дэхи Белоруссин фронтнуудта дайлагдахадаа, ябаган сэрэгэй ротын политругһаа батальонной командир хүртээр ургаһан байгаа. Тинхэдэ Сталинград шадарһаа дайшалхы замаа эхилээд, Берлин хүртээр ошоһон юм. Оронойнгоо баруун республикануудыс сүлөөлэлсөөд, Европо түбин ороноудай арад түмэниис абархаяа эрлэхг зоригтойгоор дайлагдаа хэн. Хоёр дахин шархатаһан байгаа.

СЭРЭГЭЙ АЛБАННАА 1948 ондо табигдахадаа, дайнай хүлэй жэлнүүдтэ оронойнгоо арадай ажахыс нэргээн бодхоолгын ажал хэрэгүүдтэ хам оролсоо хэн. Эсэгэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бээс

дааһан байдалай түлөө арбан жэлэй хугасаа тэмсэһэн Насак Ирелтуевич Юндунов амгалан тайбан ажалда хам оролсоо хааб даа.

Сэрэгэй хургуули худартай, майор зиндаатай кадрова офицерэй албанһаа табигдажа ерэхэдэн, Агын округой хүтэлбэрлэгшд тэрэниис тойрогойнгоо хүдөө ажахын таһагыс даагшаар табяа хэн. Энэ тушаалда дэбжүүлэгдэхэдэ, Насак Юндунов округой бүхы гурбан районой ажахынуудаар ябажа, колхозуудай ажал хэрэгүүдтэй, ажалшадай ажабайдалтай танилсадаг байгаа.

Пая хүдэлжэ эхилээд байтараа, тоонто нютагаа ошоходонь, гүнзгы боро бодолтой, түбэд болон хуушан монгол бэшгэтэй абань хүбүүндэ хургаалай үрэлтэ найхан үгэнүүдыс хэлэһэн юм. «Юрдөөл, хүбүүмни, юрын зонтой зохидоор лэ хөөрэлдэжэ шадаха хэрэгтэй. Мүнөө эндэ тэд ондоо байдалда оробо гэшэш. Сэрэгшдэй дунда ондоо хааб даа: тэдэ үгышени заатагүй дүүргэхэ ёһотой ха юм даа. Хүдөө нютагай зонтой тэд ондоохоноор хөөрэлдэжэ, зүб бурууень ойлгохо, ямар шийдхэбэри абахаяа доосоһоо сэгнэжэ шадаха ёһотойш. Хүнэй үгэ шагнаад, зүб тобшолол хэжэ һураһал юм даа. Тингээл наа, ядахагүйш», - гэжэ эсэгэн заагаа хэн. Абынгаа хургаал заабариис Насак Ирелтуевич бүхы наһан соогоо нангинаар сахижа, бэлүүлжэ ябаа.

Партиин Шэтын обкомой дэргэдэхи хоёр жэлэй партиина хургуули Насак Ирелтуевич Юндунов шалгарһанай тэмдэгтэйгээр дүүргэхэдэн, 1952 ондо Могойтын районно Сөвдэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлгшээр дэбжүүлээ хэн. Хоёр жэл

соо энэ тушаалда хүдэлхэдөө, тэрэ районой хүдөө ажахыс хүгжөөлгэдэ голанхаралаа хандуулхаһаа гадна, Сөвдүүдэй хүдэлмэринетад ондоо шэглэлтэйгээр ябуулжа, партиин хүтэлбэрлэгшдэй зүгһөө шүүмжлүүлһэншыс байха. Сөвдүүдэй хүдэлмэриис хүгжөөхэ, үндэрдээдэ шатада гаргахыс оролдоһон ажалын һайн үрэ дүнгүүдыс асархадань, округой намын ударидагшад тэрэнэй үнэн шударгы ажалыс ойлгожо, зүб сэгнэлтэ үгэдэг болоо бэлэй.

Удаань партиин Агын округной комитет, Шэтын обком болон областной Сөвдэй гүйсэдхэхэ комитет Насак Ирелтуевичыс ажалшадай депутатуудай Агын округной Сөвдэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлгшээр дэбжүүлһэн байгаа. Тинхэдэ аглаг хайхан Ага нютагайнгаа ая гангааран хилһан, зэрлэгэ татаһан тала дайдада шэнэ үүлтэрэй хонин хүргыс, адуу малыс олошуруулха, үлдэхэ, шэнэ газар хахалжа, орооһо тарья ехээр ургуулха, колхоз, совхозуудыс хүтэлбэрлэгдэ эрдэм хургуулитай, дүршэл ехэтэй хүтэлбэрлэгшдыс эльгээхэ айхабтар ехэ зорилгонуудыс хараалһан партиин ЦК-гай сентябриин (1953 он) Пленумэй түүхэтэ шийдхэбэринүүдыс бэлүүлхэ талаар тэрэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэс, бэлиг шадабарья элсүүлээ хэн.

Эдэ жэлнүүдтэ округой ажахынуудта шэнэ газар үргэнөөр хахалагдаһан, колхоз, совхозууд машина, техникээр хангагдаһан байха юм.

Энэ үедэ Агын тойрогой хүдөө нютагуудта үхэр малай жэшээтэ һайн байранууд, малшадай гэрнүүд, захиргаанай байшангууд, хургуулинууд, клубууд, Соёлой байшангууд, библиотекэнүүд олоор баригдажа, нютагай шэнжэ шарайе танигдашагүй болотор хубилгаһан байгаа. Сөвдүүдэй хүдэлмэриис найжаруулха ехэ ажал ябуулагдаа хэн. Эдэ бүхы ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа, оролдолго хэшээл гаргаһанайнгаа түлөө Насак Ирелтуевич зоной хүндэдэ хүртөө бэлэй. Олоной хүндэдэ хүртэхэһөө, нютагай хидайнгаа ажал ябуулгануудыс сахихаһаа үлүү юун байхаб даа.

ПАРТИНА ХҮДЭЛМЭРИДЭ дэбжүүлэгдэжэ, 1957 ондо Н.И. Юндунов КПСС-эй Агын округкомой нэгдэхэ секретаряар хунгагдаа хэн. Партиин округной коми-

тедыс хүтэлбэрлэжэ байха үедэн Агын тойрог бүхэроссин болон бүхэсоюзна социалис мүрысөөнүүдтэ илалта туйлажа, I болон II шатын дипломуудаар шагнадаһан байгаа. Тушаалта нюрунуудыс олон жэлдэ нэгэ газартань хүдэлгэхэ ёһогүй гэнэн гуримтиихэ үедэ Устав соо баримталагдадаг байһан гэшээ. Ушар иимэһээ партиин областной комитет Насак Ирелтуевичыс удаа дараалан КПСС-эй Оловянинска болон Забайкалийн райкомуудай нэгдэхэ секретаряар дэбжүүлжэ, тишээ эльгээһэн байгаа бшуу. Агын округкомой болон Забайкалийн райкомой нэгдэхэ секретаряар хүдэлхэ үедөө тэрэ ВСХВ болон ВДНХ-да хабаадажа, тэндэ табигдажа харуулагдаһан экспонатуудайнгаа түлөө алтан ба хүрэл медальнуудаар шагнадаһан намтартай.

Пүүлээрн партиин обком Н.И. Юндуновыс КПСС-эй Шэтын обкомой дэргэдэхи Партийна хиналтын комитедэй түрүүлгшээр хунгаа хэн. Энэ тушаалда хүдэлхэдөө, тэрэ партиин гурим ёһо хазагайруулагдаһан ажалдаа халирхайгаар хандагшадтай, албан хойрог ябалдалтантай эрид шангаар тэмсэжэ, зохихо шийдхэбэри абадаг байгаа.

Насак Ирелтуевич КПСС-эй XXII съездын делегадаар хунгагдаһан юм. Тэрэ партиин Шэтын обкомой гшүүнээр, областной Сөвдэй депутатаар, округной Сөвдэй депутатаар нэгэнтэ бэшэ хунгагдаһан байгаа. Ороной дайнай ветерануудай совет комитедэй Шэтын секциин түрүүлгшээр тэрэниис хунгажа, нитын энэ ажал ябуулга олон жэлдэ эрхилээ хэн. Эдэ бүгэдын ашаар Насак Ирелтуевич зондо хүндэтэй, арад түмэндөө алдар габьяатай хүтэлбэрлэгшэ, ударидагша ябаһан юм.

Эрлэхг зоригойнгоо, шэн габьяата ажалайнгаа түлөө Н.И. Юндунов Улаан Одоной, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын, Лениней, «Хүндэлэй Тэмдэгэй» хоёр орденуудаар, хэдэн медалаар, РСФСР-эй Верховно Сөвдэй Президиумэй Хүндэлэй грамотануудаар шагнаданхай.

Ажалай, дайнай ба партиин ветеран Насак Ирелтуевич Юндуновай мүнхэ дурасхаалыс түрэлхидын, нютагаархидын нангинаар сахижа байдаг.

Бата-Мүнхэ
ЖИГЖИТОВ,
журналист.

Манай аха Аркадий Дашиевич АЮШЕВ отставкада байһан гвардинн полковник, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеран. Бага наһанһаа хүбэлгэн бэрхэ, 10 класс эрхимээр дүүргэһэн. Колхоздоо хүдэлжэ байтараа сэрэгэй албанда мордоо.

ДУРСАН ПАНАЖА ЯБАДАГБИ

5-дахи класста Хурамханда һуража байхадань, Ханда эжын хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ, наһа бараа. Баабайн бүри бага байхадань халаһан, ганса хүбүүн нигэжэ үнээржэ, нагасанарайнгаа дунда ехэ болоо. Алма-Ата гордто түбхинэжэ һуугаа, ород басаган Осипова Елизавета Ивановна хамганиинь угаа

һайн эхэнэр, ураг зоноо, ахимнай нютагай зоной ошоходо ехэ найнаар хүндэлдэг хэн. Вовка Слава хоёр хүбүүдтэй, ехэ бэрхэ врачнууд, олон ашанартай болоһон. Нютагаа ерээд, аха дүүнэртээ, үетэн нүхэдтөө айлшалжа, буряад дуунуудаа дуулаха. Үглөөгүүрын гүйхэдэн, гайхагша

бэлэйбди. Хайрата ахамнай 2004 оной намар (хүнэй наһан үдэр һүни шэнги), хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ, холын Алма-Ата нютагта мүнхэ нойроор нойрсожо, хүхэ тэнгэрээр хүнжэл хэжэ, хүрһэтэ газараар шэрдэг хэжэ, аялһан юм даа.

Роза АНГАБАЕВА,
дайнай, ажалай ветеран.

Агуу Илалтын найндэртэ

ДУШӨӨД-ТАБЯАД ОНУУДАЙ ДУУНУУД

Агын тойрогой Согто-Хангил нютагһаа гарбалтай багшын ажалай ветеран С.Д.Гармаева манай редакцида дайнай үеын дуунуудые асараа. «Радиоһоор Советскэ Союзай Герой Жамбал Тулаевый наһанайн нүхэр тухай дамжуулга шагнаад, дайнай энэ баатар тухай дуун наһандам ороо. Хажуугаарнь 40-50-яад онуудай хэдэн дуу нэмэлсээб», - гэжэ Сэсэг Далаевна хэлээ һэн.

ЖАМБАЛ БААТАР
Гушанхан гурбан мундаргын
Гулгаахан аршаанһаа
түрөөлши,
Эдирхэн наһая хүсэжэ,
Эрынгээ эрхимын болоолши.

Дабталга:
Арюун мэргэн Буряадтам
Алтан одон яларба.
Агууехэ байлдаанда
Жамбал Баатар тодорбо.

Манай нүхэд гэхэн шэнги
Малгайгаар мэндэшлээд
үнгэршөө һэн.

Берлинһээ экспрессээр
шэнхинүүлээд,
Буряадхан Монголдоо
бусабалби.

Бузархан дайсанаа
дарахадажархёод,
Бусахаджал шамхандаа
ерэбэлби.

Немец хоротон дайсание
Нэжээдээр, хошоодоор
хюдаалши.
Нэрынгээ хурсахан мэргэндэ
Нангинхан үһөөгөө абаалши.
Дабталга.

Москваһаа экспрессээр
шэнхинүүлээд,
Монголхон Буряадтаа
ерэбэлби.

Муухайхан дайсанаа
дарахадажархёод,
Мэндэхэн шамхандаа
бусабалби.

**ДАЙНАЙ ҮЕДЭ АГА
НЮТАГТА ДУУЛАДАДАГ
БАЙНАН ХОЁР ДУУН**
Хабтагай Ононой олтирогһоо
Хараасгайн ганганаан
таһарнагуй.

**ДАЙНАЙ ҺҮҮЛЭЭР
ИИМЭ ДУУНУУДЫЕ ЕХЭЛ
НАЙХАШААН ШАГНАДАГ
НЭМДИ**

Харахан зүрхэнэй оёорһоо
Ханилсанайм захяа гаранагуй.

Утахан Ононой олтирогһоо
Уулин ганганаан таһарнагуй.
Улаанхан зүрхэнэй оёорһоо
Ушарсанайм захяа гаранагуй.

Автомобиль
машинын түргэндэ
Агамнай жэргэс гээд үнгэршөө
һэн.
Анханайм нүхэд гэхэн шэнги,
Альгаараа мэндэшлээд,
үнгэршөө һэн.
Мотортой машинын түргэндэ
Могойтом жэргэс гээд
үнгэршөө һэн.

Хадынгаа оройгоор манараад
байн,
Харалган бороонийн орогшо
аа гү.
Харахан зүрхэмни баясаад
байн,
Ханилхан гансатай бологшо
аа гүб.

Уулынгаа оройгоор манараад
байн,
Унанхан бороонийн орогшо
аа гү.
Улаанхан зүрхэмни баясаад
байн,
Ушархан гансатай бологшо
аа гүб.

Хадамал тахын түбэрөөндэ
Хадын шулуун түгдэрнэ.
Хайратай гансын илдамда
Харахан зүрхэм уярна.

Дабталга:
Харыш наашаа, инагни,
Хоёр харахан нодөөрөө.
Колхоз дээрээ хоюулаа
Холшорложо зугаалаа,
Ажал дээрээ хоюулаа
Амжалтатаа харуулаа.
Сэлмэг номин тэнгэридэ
Сэгэн нара яларна.
Сэдьхэлтэйхэн амарагтам
Сэнтэй орден толорно.

Нэн түрүүн Байгал тухай дуун
ехэл гоёшоогдодог һэн.
Эрдэнийн шулуундал
ханхинаһан,
Эбхэмэл торгондол
намилзаһан,
Номиндол ногоохон долгинууд
Налуухан эрьедээ ялалзана.

Шүрэ номин шэнгихэн
Шулуугаа эрьедээ орхижо,
Сэгэн сагаан долгинууд
Сэнхирхэн далайдаа бусашана.

Хотогор зайдан онгосодо
Хоёр залуушууд хубаришана.
Долгиндо үлгэдүүлэн
бүмбэлзэн,
Эрьһээ холодожо ябашана.

**«СЭЛГЭХЭН СЭЛЭНГЭ»
ГЭЖЭ ДУУ ХОЁР ЯНЗААР,
ХОЁР ОНДОО АЯНГААР
ДУУЛАДАГ БАЙНАН**

СЭЛГЭХЭН СЭЛЭНГЭ
Сэлгэхэн Сэлэнгэ
дуулимханда
Сэсэгүүд нэнгэнэ шүүдэрһээ.
Сэдьхэлтэй гансамни
захюулжал байн,
Сэрэгэйнгээ албанһаа
мэндэтэйн хай.

Урасхал Сэлэнгын дуулимханда
Ургынууд нэнгэнэ шүүдэрһээ.
Ушархан гансамни захюулжал
байн,
Улаанхан Армиһаа мэндэтэйн
хай.

Бурьялдаг Сэлэнгэ долгилжол
байн,
Байгалхан далайдаа
зоринхойл даа.
Баталхан гансамни
захюулжал байн,
Военнол хургуулиһаа
мэндэтэйн хай.

Сэсэгтэй намаатай
тала руумнай
Сэлгэхэн халхинһаа
һэбшээтэйн хай,
Сэдьхэлтэй гансахан
амарагни
Сэрэгэйнгээ албанһаа
мэндэтэйн хай.

Ургытай намаатай тала
руумнай
Уринхан халхинһаа
һэбшээтэйн хай.
Ушархан гансахан амарагни
Улаанхан Армиһаа
мэндэтэйн хай.

ГЕРОЙ БОЛОРОЙ
Намдаа бэшэхэдээ иигэжэл
бэшэнэ:
Нютагһаа бусатарни хүлээн
байгаарай.
Нютагаа бусатаршни хүлээн
байхалби,
Немцын даралсаад Герой
болоорой.

Бэшгээ бэшэхэдээ иигэжэл
бэшэнэ:
Бэээрээ бусатарни хүлээн
байгаарай.
Бэээрээ бусатаршни хүлээн
байхалби,
Бандидаа даралсаад Герой
болоорой.

Сэсэг ГАРМАЕВА.

ЧОЙБООН ЦЫБИКОВ
СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ
ГЕРОЙ

Гүрэн турын урда гайхамшаг
ехэ ажалай амжалта туйлаһан 17
Социалис Ажалай Геройнууд
Баргажан голоо суурхуулаар.
Дэрээндэ, Гааргада, Аргатада,
Хурамхаанда, Барханда, Уланда
болон Баянголой музейнуудтэ
Социалис Ажалай Геройнуудай
туйлалтанууд үргэнөөр харуу-
лагдана.
Мүргэнэй сомоной гэшүүн
ЛВРЗ-дэ дайнай шэрүүн жэлүүдтэ
ажалай үндэр амжалта туйлажа
Чойбоон Цыбиков Социалис
Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ
хүртэбэ. Уран түмэршэ дархан
хэдэн зуугаад залуушуулые дар-
ханай нарин хэрэгтэ хургаһан.
Заводойнгоо хүдэлмэришэдэй
дунда Ленинград хотын үлэн
хоон ажауугшадта мунгэ,
хубсаһа эльгээхэ ажал үргэн
дэлисэтэйгээр ябуулба. Үнгэрһэн
жэлэй намар Буряад драмын
театрта зүжэг хаража хуу-
чадамни, «Баргуужан гол бар-
дамхан даа» гэжэ поэмыень үн-
шаһан дунда наһатай хүн ерэжэ,
гарыемни барижа баярлаб. Тэдэ
зүжог хаража хуугаад, тэрэ л, «Еөө
хаанаһаа ябанабта - гэжэ хураагүй
үлэшбэб.
Мүнөө Баргажан голдо 18-дахи
Социалис Ажалай Герой мун-
дэлжэ, Буряад Республикын Со-
циалис Ажалай Геройнуудай
хахадын манда тоологдоно.
Бидэнэр Геройнуудаараа омо-
горхохо, бардамлахашье уял-
гатайбди.
Владимир БАТОРОВ.

Шандални нютагта Понгинтын аршаанай зүүн хойнохоно бодонгууд омогой Ирелтын Юндэн 1881 ондо түрэхэн. Шойжод нүхэртээ найман хүүгэдые үндэлгэһэн. 1930 ондо Шандалнин коммунада орожо, амбааршанаар хүдэлхэн, дүрбэн хамтарал нийлэжэ, Ворошилов колхоз тогтоходонь, баһал амбааршанаар хүдэлөө.

Ирелтын Юндэнэй ехэ хүбүүн Тобо Юндунов 1912 ондо түрэхэн.
1930 ондо хүүгэдэй биорогой түрүүлэгшээр РК ВЛКСМ-дэ Бур. АССР-тэ хүдэлөө. 1933 ондо Шандалниа ерэжэ хүдэлжэ байһанаа, 1934 ондо сэрэгтэй албанда ошонон. Томскдо 21-дэхи артиллерийскэ училищиде хуража гараад, 1938 ондо дүүргэхэдээ, взводой командиараар, батарейн командирай орлогшоор 105-дахи артиллерийскэ дивизиин Приморин хизаарта Уссурийскда ябаһан. Эхэ оронойнгоо хархис дайсадые бута сохихо хэрэгтэ бүхэ сэдьхэлээ, хүсэ шадлаа түгэс зориулжа ябаа. Гүрэнэйнгөө зүүн хилэ японцуудһаа хамгаалалсажа ябаһан. Һүүлдэнь 1-дэхи Дальневосточно фронттын 25-дахи армида 42-дохи мотострелково бригадын тусхай артиллерийскэ дивизиин командир, капитан зэргэтэй ябажа, япон самурайнуудые Дунин, Муданцзян, Гирин городууд шадар бута сохилсоод, Хойто Корейн Цесин ба Хамкын, Хедзю, Пхеньян болоод бусад городуудые сүлөөлсэһэн байна. Тобо Юндунов Улаан Тугай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай, Улаан Одонной орденуудаар, мүн хэдэн медальнуудаар шагнагдаһан байна. 1947 онһоо 42-дохи мотострелково бригадада, саашань Хинганай механизированна дивизидэ алба хэһэн. 25 жэл соо Эхэ орондоо алба хээд отставкада гаража, Агаяа ерэжэ, райком

Ирелтуев Юндэн Тобо хүбүүнтээ

партида хүдэлжэ, наһанайнгаа амаралтада гараһан байна.
Ирелтын Юндэнэй хоёрдохи хүбүүн Юндунов Насак Ирелтуевич 1916 ондо түрэхэн.
Табтаанайн 10 класс дүүргээд, 1934 ондо земельнэ таһагай даргаар 1938 он болотор хүдэлөөд, саашаа сэрэгтэй албанда ябаһан. Баруун дайнда Донской, Брянск дээгүүр ротын политрук ябаһаар, стрелково батальонной командиараар шанга тулалдаануудта хабаадажа, олон дахин шархатаһаар, дайсадаа уурхайдань абаашажа, Берлин хотодо дайгаа дүүргэжэ, илалта туйлаһан аша габьяатай.
Насак Юндуновай дайшалхы зам аргагүй ехэ байһан. Эсэгэ ороноо хамгаалгын, Улаан Одонной орденуудаар, мүн хэдэн медальнуудаар шагнагдаа. Нютагаа бусажа округойнгоо хү-

жэн халбарха, табан хушуу мал үдхэхэ, орооно таряагаа ургуулха шанга ажал ябуулжа эхилхэн. Округойнгоо 1-дэхи секретаряар олон жэлдэ хүдэлөөд, Ононой, Оловянинска районуудай нэгдүүлэгдэхэдэ, 1-дэхи секретаряар хүдэлөө. Удаань Забайкальскын райондо 3 жэл соо хүдэлхэн. КПСС-эй Обкомдо соведэй түрүүлэгшээр хүдэлхэн байна. Нютагайнгаа нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ дэбжэн гарган Юндэнэй хоёрдохи хүбүүн Насак Юндунов болоно.
Ирелтын Юндэнэй гурбадахи хүбүүн Түмэн Юндунов 1918 ондо түрэхэн.
Табтаанайн 10 жэлэй хургуули дүүргээд, нютагтаа хүдэлжэ байһанаа, 1941 ондо армиде абтаһан. Түргэдхэмэл младша офицерскэ курс дүүргээд, Смо-

ЭСЭГЫН ДҮРБЭН ХҮБҮҮД

Насак

Лхасаран

Тумун

ленск шадар шанга тулалдаануудта хабаадажа, Сухиничи, Юхнов, Старый Оскоп городуудые сүлөөлсэһэн. Түмэн Юндунов энэ шанга тулалдаануудта 120-дохи миллиметрн минометно батарейн командир болоод ябаа, Тула городые сүлөөлхэ шанга тулалдаанда алуулхан байна.
Ирелтын Юндэнэй дүрбэдэхид хүбүүн Лхасаран Юндунов 1922 ондо түрэхэн.
1941 ондо Табтаанайн хургуули дүүргэһэн. Новосибирскын пехотной училищид дүүргээд, 1942 ондо лейтенант нэрэ зэргэтэй 1-дэхи гвардейскэ полкын бүридэлдэ ябажа, үсэд шанга тулалдаануудта дайладажа, аргагүй халуун буудалдаан соогуур эрэлхэг зоригтой ябаһан. Иимэ нэгэ тулалдаанда 1942 оной июлиин 15-да Юндэнэй Лхасаран баатарай үхэлөөр унаһан байна.

Тербунскэ районы Васильевскэ нууринда хүдөөлүүлхэн байна.
Ирелтын Юндэнэй дүрбэн хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эрэлхэг зоригтойгоор хабаадаһан байна.
Ирелтын Юндэн дайнда ябаһан зонийнгоо тэдхэмжэдэ ажалынгаа олзо - 250 мянган түхэригтэй мунгэ үгэһэн. 100 мянган түхэригтэй облигаци бэшүүлхэн, тэрэ хатуу сагта гүрэндэ ехэ туһа болоһон. Харин Юндэнэй дүрбэн хүбүүд эсэгынгээ нэрэ дээрэ үргэжэ, Эхэ оронойнгоо эрлиг дайсадые бута сохилсожо ябаал даа.
Агууехэ Илалта шэрээлсэһэн дүрбэн нагасанарайнгаа мүнхэ дурасхаалда зориулнаб.
Дулмадоржи
ДУЛМАЖАПОВА.
Шандални.

Уншагшад аймнай туршалганууднаа

АШАТА АШАНГЫН АЯЛГААР

Ажалай болон дайнай ветеран ГОМ-БОЕВ Дондок Тогмитович 1921 ондо Хорин аймагай Ашанга нутагта түрэн юм. Тоо бүридхэгшөөр, колхозой бухгалтерар олон жэлдэ хүдэлхэн. Хори тосхондоо энэл мэргэжлээрээ хүдэлөө. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараад, Улаан-Үдэдэ басага хүргэнэйдөө амгалан ажаһууна. «Дүхэриг» газетээ ходо уншажа байдаг тула сэдхэлэйнгээ улыһы гаргаад үзэхэ гэжэ шүлэгүүдые бэшээд туршаба. 88 наһатай ветеранай хүсэлые хүндэлжэ, «Хоёр боди» гэнэн тэмдэглэлыень, хэдэн шүлэгүүдыень толилнобди.

ХОЁР БОДИ

Ашангада түрэн тоонтотой, дээдэ бургуули эрдэмтэй, бүхы наһаяа хургуулины бэ шаар, директорээр хүдэлхэн, шаб гэнэн шадамар бэрхэ, наһан зорихоноо заатагүй бэелүүлдэг Ешесва Галсан-Цырегма Ешесва тоонто нутаг Ашанга тухай хоёр боди 302 нюуртай ном бэшэжэ, нутагаархинаа ехээр баярлуулба.

Би эндэ эгээн түрүүн Ешесвагай урид хэлэгдэхэ үгэ, байһыень байһан соонь дурдахамни:

«Нютагай зоной мэдэжэ ябахын тулада баян намтартай аха захатанай энэ наһандаа хараһанаа, дуулаһанаа, бодото бэсэрээ үзэхэнөө дурсан хөөрөжэ үгэхэнэйн ба тэдэнэй хамаг дүй дүршлөөрөө хубаалдаһанайн аша габьяада Ашанга нутагай мнай түүхын удаадахи хуудаһанууд бэшэгдэб.

Тоонто нутагай мнай түүхын хуудаһануудай 1-дхи хуби соо Ашангад амнай хабаатай анхан үсын домогууд, эртэ үсын хөөрөөнүүд, түүхэтэ сагай баримтанууд, зүблэлтэ засагай дансанууд, аха, эгшэ зоной дурсалганууд, намтарнууд бага бэшээр хэрэглэгдэжэ, үнгэрхэн сагай үйл хэрэгүүд харуулагдаа. Илангаяа дэлгэрэнгүгээр ХХ зуун жэлэй хүлгөөтэ 30-аад онууднаа эхилээд, хубилган шэнэдхэлхэн 80-яад онуудай эхин хүрэтэр нутагтамнай болоһон хамаг ехэ зүбилалтануудые тайлбарилан удхалхы аша шадхаха зэргээрээ оролдооб.

Харин Ашанга нутагайнгаа түүхын хуудаһануудай 2-дох хуби соо ХХ зуун жэлэй 80-яад онууднаа эхилхэн мүнөө үсын хүнгэн бэшэ байдал зураглаха, саашанхи хараа, шэглэл тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Оршон тойронхи байдалай хэды орёо ба хүндэ байгаашы наань, нутагай мнай зон найдала алдаагүй, зоригоо мүүхөөгүй.

Тиимэһээ нутагаархидтаа энэ дэлхэйн хамаг найн найхание хүсэнэб. Элүүр энхэ, амгалан тэнюун ажаһуугыт даа, хүндэтэ минни нутагаархид. «Ашанга нутагай түүхэ» тухай эрдэм шэнжэлэлгын ажал бэелүүлхые хүсөөгүйб. Энээнни нутагай мнай эрдэм бэлигтэй хүүбүүдэй хэн нэгэнин хүсэлдүүлнэ бээ. Али мэдэхээ нутагай түүхын зарим тэды хуудаһануудые тайлбарилааб. Тэдэниемни иража, өөһдын сэглэлтэ, уншагшын шүүмжэлэл үгэхыетнай хүлээн үлэнэб.

Мүнөө энэ хабарай найхан сагта дэлхэйн нэрижэ, улад зоноо ургаса ногоо, ургы сээгүүдээрээ угтаха үедэ манай Хужар нутагай «Үлзытэ Субарга» дасанда 100 жэл соо Түнхэн нутагташые уншагдаагүй 108 ботитой «Ганжуур» ном 4 нарын турша соо дүүргэгдээд, далга абтажа, гороо хэгдэжэ байна. Энэ ехэ мүргэлэй уншалгада Буддын шажанай дээдын номуудай дээжэ соо хүн түрэлтэнэй тодорхой зүб харгы, али найхан сэбэр сэдхэлэй бурханай зааһан хургаал мүн.

Богонихон саг соо 4 жэлэй туршада манай Түнхэн нутагай лама Иннокентий Владимирович Сотников (Лопсон Чойнзин) Хужар нутагтаа ехэ ажал ябуулжа, дасан байгуулаа, өөрынгөө гүнзэги ухаанай, даруу зангай золголтотой найтай зангаар нутаг соогоо ехэ түргэн хүндэтэй болоо, олон номуудые түгэд хэлэнхээ буряад хэлэн

«Ашанга нутагай түүхын хуудаһанууд» гэжэ тэмдэглэлүүдэй мни бээ даһан номууд болоһондонь, нутагайнгаа «Ашанга» гэжэ хүдөө үйлдэбэринн кооперативай түрүүлэгшэ Дондоков Ринчин Батомункевичта, тус ажахын бусад хүдэлмэрилэгшэдтэ, Ашангынгаа хургуулин багшанарта, хурагшадта болон хамаг зондо үнэн зүрхэнхөө гүнзэги баяраа мэдүүлнэб. Пайнта даа, ашангаархидни. Буяң оршохо болтогой!

«Ашанга» гэжэ хоёр боди ном Г.Ц. Ешесвагай бэшээд байхадань, би өөрынгөө нюураар баяр баясхалан хүргэхэншые наа, үшөө дахин «Буряад үнэн» газетээр дамжуулан найн найхание, ута наһа, удаан жаргал юрөөгөөд, ухаан танай онор, гуурхантнай хурса, үшөө олон номуудые бэшэжэ нутагаархинаа баярлуулгыт даа гэжэ хүсэхэ байнаб.

АШАНГА

Ом-ма-ни-бад-мэ-хум
Ашанга, Ашанга гэшэмнай
Ганса үгэхөө бэшэл даа.
Нарилжа шэнжэлэн харахада,
Найман үгэхөө гэшэл даа.
Түрүүшын үзэг А-һаа эхитэй,
Түүхэтэй, домогтой Ашанга.
АША, абага алдартай,
Адистай аршаантай Ашанга.
Ашаагаа АША –гээ захирһан,
Аргагүй шадамар Ашанга.
Ажалаша, малша Ашанга
Басагад хүбүүдээр ШАНГА,
Бабжа Баатарай Ашанга.
Арбагай хадаар АН,
Анхнай суутай Ашанга.
Бороо халхинда бү АНГА,
Буурал сагаан Ашанга.
Уһалхан, үтэгжүүлхэн ГА,
Аргасатай баян Ашанга.
Бүхы бидэниие жаргуулан,
Бурхантай буянтай Ашанга.
Олон үгэнүүдхээ мүнэдлхэн
Оршолонто найхан Ашангаяа
Олоороо оролдон хүгжөөжэ,
Орон соогоо суурхуула!

АДЛИХАН

Түрэн тоонто нутаг
Түрэн Эхэ хоёр
Түүхэлэн нарилжа жэшэхэдэ,
Тон адлихан хөөрхэйниүүд:

Намае алтан дэлхэйдэ түрөөт,

Намае үбэр дээрээ тэнжээгээт,
Намае ажал хүдэлмэридэ хургаат,
Намда эрдэм бэлиг олгуулаат -
Пайнта даа хөөрхэйниүүд.

Арюун тоонто нутагни,
Ашата түрэн эжымни,
Панаагаа ехээр бү зобогты,
Аха аргын оложо,
Ашытнай яажашы харюулхалби.

АШАНГЫМНАЙ ЭРДЭМТЭД:

2006 оной байдалаар
Цыдыпов Чимит Цыренович, 1925-1989, физико-математикын эрдэмэй доктор, профессор; Лубсандоржиева Виктория Чимитовна, 1960, биологин эрдэмэй кандидат; Ешесв Валерий Ешесвич, 1965, биологин эрдэмэй кандидат; Дондокова Зоя Гармаевна, 1961, медицинн эрдэмэй кандидат; Цырендоржиева Мыдыгма Данзановна, 1967, геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат; Цыбикова Эржэн Батожаргаловна, 1955, медицинн эрдэмэй доктор; Гатапова Наталья Цыбиковна, 1960, биологин эрдэмэй доктор.

Ашангад амнай эрдэмтэд үшөө олон болохы хүсөөд, эдэ эрдэмтэдтээ ухаан бодолынгоо ажалда асари ехэ амжалта туйлахы үрэнэб.

МАГТАНАБ, ШҮТЭНЭБ

Ашангын «Наран» аршаан
Нара хаража мүйдэлхэн,
«Наран» аршаан алдартай -
Намае, шамайе илгэдгүй
Наринаар аргалдаг аргашан.

Арьяа Баалын адистай
Абьяастай бэрхэ аргашан,
Арад зондо магтаалтай
Ашангын «Наран» аршаан.

Арьяа Баала ум ма ни бад мэ хум
Арьяа Баала ум ма ни бад мэ хум
Арьяа Баала ум ма ни бад мэ хум

Хүбшэ хадаһаа мүнэдлхэн
Хүнэй бэсые аргалдаг
Хүсэ ехэтэй аргашан
Ашангын «Наран» аршаан.

Арьяа Баала ум ма ни бад мэ хум
Арьяа Баала ум ма ни бад мэ хум
Арьяа Баала ум ма ни бад мэ хум.

ДУРДАНАБ

Арюун найхан Ашангынгаа
Аха захатанай наһан, наһан
Арбан хургаа даран, даран,
Малша, ажалша таанараа
Мартахагүйн тулада
Мүрлэбэб даа саарһан дээрэ:
Нэгэ юу нэтрүү Чимит Юрөөмхын
хоёр юу хонитон Хонхорнон Хэрээснэйн
гурба юу гайтай Дансаран Шушээгэй
дүрбэ юу дошхон Цырен Бардын
таба юу таатай Цырен Шагтааринай
зургаа юу зурааша Жэгмэд Онхооной
долоо юу дархан Цыден Мудхайн
найма юу наадалааша Маадай Мархюгай
юһэ юу Юрөөлшэ Ринчин Бадмаин
арба юу арба нэгэнэй эхэ Дари Диченэй
хори юу хонгор Жалсан Тогмидой
гуша юу габшагай Цыбжит Баабдин
дүшэ юу дууша Жалма Тогтохоной
таби юу талаантай Чимит Габжын
жара юу жэшээтэ Зунды Боросгойн
дала юу далаша Гомбо Тогтохоной
ная юу наймааша Дэжэд Бамбуугай
ерэ юу ехэ бараша Буда Цыремпэлэй
зуу юу заргаша Цыбик Будаашкын
Эдэ хүндэ жалнуудтэ
Эсэтэрээ хэһэн ажал
Сусатаргаа ябаһан ябадалтай
Хэтын хэтэдэ мартагдахагүй.

Дондок ГОМБОЕВ.

«ҮЛЗЫТЭ СУБАРГА» ДАСАН

дээрэ оршуулжа, хүн зондо ехэ ойлгосотой болгоо.

«Үлзытэ Субарга» дасандаа нутаг сооһоонь эгээл журамтай залуу ламануудые абажа, хүнүүдэй мүргэлые удха шанартайгаар бүтээдэг түлөө Санжай, Лопсон, Шойдог, Шоймпол, Жимбэ ламанар нутаг соогоо хүндэтэй, үндэр нэрэтэй болоо. Шэрээтэ ламхай Лопсон Чойнзин ухаан бодолоо гаргажа, хайшан гэжэ Буддын шажанай заабарине хүн зондоо тодорхой найнаар ойлгуулхын түлөө түбэд хэлэ, хуушан монгол бэшэг дүүрэн шудалаа.

Номой удха узуурые өөрынгөө хэлэн дээрэ оршуулхэ гэжэ аргагүй ехэ ажал хэнэ. Гүнзэги ухаанай хүмүүжүүлгын харгын ба бурханай заабарин «Юм» ном оршуулжа, Түнхэнэй аймагай нутаг бүлгэмдэ уншана.

Энэ үнгэрхэн намар манай шэрээтэ Лопсон Чойнзин хүсэ шад-

лаа ба ехэ гарзашы гаргажа, Монголой Улаан-Баатар хотогоо 108 ботитой «Ганжуур» ном, 9 Субаргын бунхан «Юм» бурхан залаа.
Энэ хүнэй аша туһаар, арга шадалаар Хужар нутаг дасантай боложо, Юм, Ганжуур ехэ номуудые дүүргэжэ, мүргэжэ байнабди. Энэ хадаа жэшээгүй ехэ удха шанартай, буян хэшэг арьбажаха тухай, үри үхибүүдэй арюун найхан харгы, хожом хойшоо хүзэгтэй мүргэлтэй болохын түлөө аргагүй ехэ оролдоо.

2008 оной декабрь нарын 28-да Ганжуур номой уншагдажа захалһаар, манай Түнхэн нутагай хүзэгтэй мүргэлшэд «Үлзытэ Субарга» дасанда олоороо ерэжэ, мүргэл хэжэ байгаа. Тиигэбшые энэ ехэ номой удхые гүнзэгигөөр олон зондо ойлгуулхын түлөө болзорто үдэртөө «Үлзытэ Субарга» дасанай ламанар аймагайнгаа нутаг бүлгэмдэ ном уншаха, дал-

га абаха, дэблэхэн аршаан хүртөөхэ. Энхэ тайбан элүүр мэндэ байдалай түлөө 108 боти Ганжуур ном абажа, мүргэлшэн өөрынгөө нутагые гороолхо.

Болзортой үдэрын нутагай захиргаанай толгойлогшодто мэдээжэ. Хужарай Үлзытэ Субарга дасанай тогтохын үеэр саашаашы ажаллажа байхадань, нутагай зон хаһа шадалаараа туһалаа. Нэрлэбэл, ехэ анхаралаа табижа, туһа хүргэхэн зон: Замурасв Анатолий Лопсонович, Хартаев Ирнчин Базарович, Зарбаев Баир Сыренжапович, Комиссаров Юрий Гармаевич, Имеев Борис Владимирович, Туруев Буда Ирнчинович, Бобоев Баир Борисович, Комиссаров Намсарай Дугарович, Махеева Татьяна Сыреновна, Шагдурова Вера Данзановна, Шагдурова Роза Жамбаловна, Сымбелова Сырен Аюдаевна, Хартаева Ханда Сыреновна,

Убушесва Дарима Доржесевна, Дармахеева Дарима Сандановна, Иринева Нелля Николаевна, Бобоева Этигэл Мункесевна, Жамбалова Галина Георгиевна, Таряшинова Дарима Баторовна.
Энэ ехэ мүргэл зоной зол жаргалай, амгалан байдалай түлөө, буян арбажуулха, хүзэг дэлгэрүүлхэ хүндэ хүшэр сагта залуу зоной зүб харгые заажа, ажал хүдэлмэрезшы алдангүй хэжэ, зоболон эдлэнгүй, золтой найхан байдалые өөрынгөө гараар зохиожо байхые бурханай номой хэлээр гүнзэги удхатайгаар олон зондо ойлгуулха гэжэ аргагүй ехэ ажал хэхэдэтнай, эндэ байһан олон зоной үбгэд, хүгшэдэй талаһаа, нэрлэгдэхэн хүнүүдтэ, илангаяа Иннокентий Владимирович манай дасанай шэрээтэдэ элүүр энхые, ута наһа, удаан жаргал хүсөөд, байгаа зоной ехэ баяр хүргэе.

Л.Н.ШАГДУРОВ,
үндэр наһатай Түнхэнэй
үбгэдэй талаһаа.

Хужар нутаг.

АРАДАЙМНАЙ БААТАР ХҮБҮҮД

Сагай үнгэрхэ бүри Агуухэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай гайхамшаг баатаршалгын түүхэ нулажа, үсөөхэн үлээн фронтовигуудай болон бидэнэрэй – ара талын фронтодо хабаадагшадай үүргыг «мүнөөнэй демокрадууд» тоохобойше болиһон ушарнууд сэдхэхэлымнай зобооно.

Мүнөө залуушуулһаа гадна, дунда наһатайшуулай дунда түрэл нютагайнгаа фронтовигуудыг, ударник-стахановцуудыг мэдэхгүйһөө гадна, түрэл яһатанһаа гараһан Советскэ Союзай Геройнуудыг нэгышье мэдэнгүй бишуу. Үнгэрхэн үбэл республикын томохон тушаалтай даргатай уулзахадам, буряад яһатанһаа ургаһан баатар – Советскэ Союзай Геройнуудыг мэдэнгүй байгаад, үшөө иигэжэ хэлэбэ: «Хэзээнэй үни сагта мордохон Геройнууд хэндэ хэрэгтэй юм». Үнгэрхэн сагай үйлэ хэрэгыг мэдэхгүй дарганар ерээдүй байдалыг ажа зохоёхоб, ажа хүтэлбэрлэхэб!

- 2008 ондо Эрхирэг нууринда Илалтын үдэртэ зориулагдаһан митингдэ баатар фронтовигуудыг, алдартыг ара талын түрүүшүүдыг дурдабагүй. Жэшэнь, Берлин хото абалсаһан «Алдар Солын» орденной кавалер Ш.Н.Д.Чимитов холо 90 наһа гаталбашье, хүнгэн, һонор, «Алдар Солын» орденото 85 наһатай Б.Г.Базаров, дайнай алдарты ветеранууд Д.Р.Бошкетуев, С.Ц.Бальчиндоржиев гэгшэд митингдэ хабаадабашье, тэдэнэй алдарты габыяа олон зоной урда хэлэгдэбэгүй.

Ара талын «Улаан-Эрхирэг» колхозой 27 жэл соо колхозой түрүүлэгшэ «Обороннын фонддо» 102.000 өөрынгөө сэхээр мүнэгэ үгээн республика сооһоо 5 хүнүүдэй нэгэн Дампил Цыденович Санжиев, Ленинэй орденото полковод Мункуев Д.Ц., Ленинэй орденной кавалер, хаалишан Ширапцынгеева Д.Г., Загарайн аймагай 6 дахин чемпи-он-хаалишан, орденото Ринчино Е.Н. гэгшэд

тухай баһа митинг дээрэ хэлэгдэнгүй гарахадань, гомдохоор байшаба.

Фронтодо баатаршалга гаргаһан фронтовигууд, ара талын фронтодо габшагай ажаллаһан түрүүшүүл нютаг бүхэндэ бии. Хаана холо бодолтой сомоной түрүүлэгшэ, хургуулийн директор зоной түлөө һаналаа тиннаб, тэндэ фронтовигууд, ара талын фронтын ветеранууд мартагданагүй. Жэшэнь, Оронгын дунда хургуулида дайнай баатарнуудта, дайнай үедэ ажаллаһан түрүүшүүдэ, нютагһаа ургаһан мэдэжэ хүнүүдтэ музей эмхидхэн.

«Обороннын фонддо» 100.000 түхэриг мүнэгэ үгээн «Улаан-Оронго» колхозой луговод Эрдэни Содбосовто тусгаар стэнд бодхоогдон. Социалист Ажалай Герой, комсомол-залуушуулай фронтовой бригадын бригадир Бимба Санжиевич Дымбрылов, дайнай ветеранууд «Алдар Солын» гурбадахи, хоёрдохи шатын орденото Дашидоржи Гармаев, Д.Тогочиев, Б.Хышектеуев болон Афганистанай баатар-полковник Б.Б.Батуев гэгшэдтэ тусгаар стэнд бодхоогдонхой. Паяхан Баваасан Доржиевич Абидуевай түрэнһөөр 100 жэлдэ зориулжа тусгаар томо стэнд хургуулийн музейдэ үлгөөтэй.

Илалтын һайндэртэ зориулан хурагшад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай болон ара талын фронтын ветеранууд тухай рефератуудыг бэшэнэ, эрхимүүдынь тусгаар шагналда хүртэнэ. Буряад хэлэнэй классга буряад яһатанай Советскэ Союзай Геройнууд тухай тусгаар стэнд бодхоогдонхой. «Буряад үнэн - Дүхэрнэ» газетэ үлгэгдэнхэй. Пурагшад жэл бүри дайнай ветерануудай баатаршалгын материалнуудыг суглуулна. Мүнөө жэл «Советскэ Союзай Герой» гэһэн эгээ дээдын нэрэ зэргын бии болоһоор 70 жэлэй ой гүйсэбэ. Агуухэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Бурядай Республикаһаа 36 Советскэ Союзай Герой, мүн хүсэд «Алдар Со-

юль» орденотой 10 кавалернууд тоологдоно. Эдэнэрэй тоодо оройдоо хахад миллион болохогүй буряадуудһаа аяр 12 Советскэ Союзай Геройнууд тоологдоходо, 2 миллион молдаван яһатанһаа оройдоо – 2, 700.000 удмуртнуудһаа – 7, 750.000 зонтой Карелиһээ – 9, 1 миллион 800 мянган киргизуудһаа – 12, яхадудай дундаһаа – 3 Советскэ Союзай Геройнууд болоно. Бидэнэр, буряадууд, 12 Советскэ Союзай Герой, 4 «Алдар Солын» хүсэд орденной кавалернуудээрэ омогорхохо уялгатайбди, шотойишьебди. Буряад яһатан эрдэмтэй, зүрхэгэй, «тэг-мэг» гэжэ нобишорхогүй. Эхэ орондоо, Коммунист партидаа, Ленин-Сталин багшанартаа үнэн сэхэ, ород, эвенк яһатанараа нягта холбоогой, сэдхэл бодолоороо баян, түб номгон, тээсмэгэй заншалтай зонди. Буряадууд үхибүүдээ дээдын хургуулидай болгохын түлөө гансахан үнээгээ худалладаг заншалтай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда буряад яһатанһаа аяр 6 генералнууд шалгаржа ургаһан баян түүхэтэй. Тэдэнэрыг нэрлэбэл: Балдынов И.В., Занданов А.Б., Цыденов Д.Р., Тукеев И.О., Бутуханов Н.В., Шаракшан А.С.

«Буряад-Монголой АССР-эй КПСС-эй Обком паргнын баян архивһаа, «Правда», «Известия» газетэнүүдһээ материалнуудыг абажа, манай республикын түрэл яһатанһаа 12 Геройнуудай нэгэн Гармажап Гармаев тухай Илалтын 65 жэлэй ойдо зориулжа бэшэхэми.

Гармажап Аюрович Гармаев Буряад-Монголой АССР-эй түрүүшын Советскэ Союзай Герой болоно. Г.А.Гармаев Эдэнэй аймагай Дээдэ-Тори нютагта 1916 ондо түрэнһэн. Комсомолой гэшүүн болоод, нютагта Совет засаг арад зондо туһатай ажабайдал зохоёно – гэжэ үгытэйшүүлэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнһөөр абуулжа эхилэбэ. 1937 ондо Улаан Армийн албан-

да мордожо, Ленинградой кавалерийскэ отделениин курс эрхимээр дүүргэжэ, Белорусси сүлөөлгын байлдаануудта эрэлхэг шударгы байһанаа харуулба. 1940 оной янгинама хүйтэн үбэл, бэһэ хүрэмэ саһан соогуур санаар Гармажап Гармаев Финляндийн генерал Моннергеймэй түсэб, тэрэнэй хүсэ мэдэжэ дуулгаба. Дайсанай ара талада үшөө томо артиллерийскэ батареин түхээрлэгэ, телефонно холбооо бута һамна сохижо, манай сэрэгшэдыг абарба. 257-дохи стрелково полк Гармажап Гармаевай хүтэлбэрч дорой дайсанай Выборг город добтолхо үргы хаажа, аймшагтай эхэ үйлэ хэрэг бүтэбэ. Энэ байлдаанда эхээр шархатажа, госпитальдо байхадань, Финляндийн талаһаа эб найрамдал 1940 оной март һарада баталадаба. СССР-эй Верховно Сөвөдэй Зарлигаар 1940 оной апрелиин 11-дэ Гармаев Гармажап Аюрович Советскэ Союзай Герой гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Нютагаархид, республикын бүхы ажалшад түрүүшын Советскэ Союзай Геройе халуунаар угтаба. Буряад-Монголой ВКП(б)-гэй Обком партиин нэгэдхи секретарь С.Д.Игнатьев Гармажап Гармаевта эхэ бэлэг барйба, Улаан-Удын хүдөө ажахын техникумдэ нурахынь эльгэбэ. Уданшьегүй дайнай эхилхэтэй сасуу, һайн дураараа дайнда мордобо. Военнэ талаар дүршэл эхэтэй офицерыг Брест хотодо хилэ хамгаалхынь эльгэбэ. Брест хото шадархи хилэ хамгаалханда онсо шадархан байһандань, Белоруссийн хилын округһоо олон дахин баярай бэшэгтэ хүртэбэ.

1945 оной июлийн 16-да Г.А.Гармаев баатаршалга харуулан наһанһаа нүгшөө. 2005 ондо Брест городто Г.А.Гармаевта дурасхаалай хүшөө бодхоогдоо. Хяагтын музейд тусгаар стэнд, Петропавловка тосхондо дурасхаалай хүшөө баригдана.

Вл. БАТОНОВ,
ара талын ветеран.

Республикын госпитальдо наһанайнгаа нүхэр Гыма Хамаевнатайга амаржа, аргалуулжа байһан дайнай болон ажаллай ветеран, миний нагаса Нимбу Доржиевич Доржиевтай хөөрлэдэбэди.

Нагасымни хуби заяан тэрэ үеын зонийхидтой адирхуул аабза. Нимбу Доржиевич Доржиев 1924 оной декабриин 25-да Яруунын аймагай Нархата тосхоной булан Улаан-Яруунада түрэнһэн. 1933 ондо Нархатынгаа хургуулида орожо, 1941 ондо найман класс дүүргээд, Улаан-Удын ФЗУ-да һуралсаба. Удаань Мысовой станцида саг зуура ажаллаад, нютагаа бусажа, «Улаан-Ярууна» колхозой гэшүүндэ абажа, эршүүлэй хэдэг бүхы хүндэ ажалда ябалсаа.

1942 оной августын 19-дэ колхозой түбһөө 7-8 молоной зайда оршодог үбһээдэй бригадада байтарнь, 18 наһа хүрэн Нимбу хүбүүндэ новесткэ эршэбэ даа. Сабшалан дээрэ бригадынхидтага хахасаад, тэрэ бээрээ абагарла гэр руугаа, түрингөө шамаад лэ гүйшөө болэй. Удзынһөө эжынь туулмаг соо хайраһан өлөөшөө, айрһа, гоһо бэлдээд, үлөөшүүр хүбүүгээ үндөөд лэ үдэшөө һэн. Аймагай воскоматда 30-40-өөд эршүүл сугларанхай байба. Тихэхдэ мүнөөнэй уялгата албанда үдэшэдэгтэл юун тиймэ юумэн байхаб, морин подводто һуугаад лэ Могзон станци шэглээд һэн. Моридто хүнгэн байхын тула, хахад харгын абагар гаталагдаа һааб даа. Могзонһоо үдэшэ орой эшелонор Улаан-Үдэ хүрэжэ, тэндэ гурба хоноод, Шэтэдэ младша командирнуудай курсда жэлэй туршда һуралсаба. 1943 оной март соо Нерчинскдэ 368 запасной ябаган сэрэгэй полк

ИЛАЛТА ШЭРЭЭЛСЭГШЭ ЭРЭЛХЭГ СЭРЭГШЭ

бүридхэгдөөд, Бухара, Самарканд хотонуудта сэрэгэй бэлэдхэл нилээд гараа. Младша сержант Нимбу Доржиев энэ үедэ фронт тэгүүлжэ, 2 дахин рапорт бэшэһэнэй удаа одоошье 1943 оной март һарада Прибалтийска фронтын 282-дохи ябаган сэрэгэй дивизидэ дайшалхы замаа эхилэһэн. Эстонийн Тарту хотыг сүлөөлхын тула шанга тулалдаанда отделениин командир эрэлхэг габыяа харуулжа, «Алдар Солын» 3-дахы шатын орденор шагналдаба. Дивизидэнь «Тартуска» гэһэн хүндэтэ нэрэ эргэ олгогдоо һэн. Нимбу Доржиевич снарядтай тэһэрдэһэндэ дайрагдажа, хүндөөр шархатаад, Львов хотодо госпитальдо аргалуулаа. Энэ аймшагтай байлдаануудта сэрэгшэд гээлтэ хоролтодо орожо, тоонь нилээд шэнгэрээ бэлэй. Дивизинь Архангельск шадар эльгээгдэжэ, тэндэ шэнэ хүсэ нэмэнгээ, «амаранга» баржануудһаа ашаа буулгаха даабаритай болобо. Шархынгата эдгэхэдэ, И.С.Коневои командалдаг 1-дэхи Украинска фронтын 389-дэхи дивизинь 545-дахы полкдо сэрэгэйнгээ алба үргэлжэлүүлбэ. Эндэ нэгэ ушар тогтожо хэлэлтэй. Ротодонь 45 миллиметрово 1 пушка командованинь үгөөд, фашистнуудай нэгэ бүлэг хүрээлээд, усадхаха даабари бууба. Н.Доржиевай отделениин сэрэгшэд тагнуулда гараад ябатаруа, дайсанай тагнуултай нюур нуураараа уулзашабал даа.

Сэрэгшэд нэгэ бага түдэгсөөд абаба. Тээд командиринь: «Миний хойноһоо урагшаа!» - гэжэ хашхараад, дайсание зугадуулжа, хүндэ байдалһаа гарасалдаа

бэлэй. Иймэнүүд жэшээнүүд али болохол ушарагына һааб даа. Зүгөөр Нимбу Доржиевич дайны тухай эхэ хөөрэхэ дурагүй юм. Баруулжаа дабшаха замда дивизинь Польшын газар сүлөөлсөөд, Зүүн Пруссии туласа ерэжэ, Одер, Эльбэ, Нейсе мүнэнүүдыг гаталаад, Берлинэй зүүн заханда частиинь тулалдажа байтарнь, Чехословакидахи фашист эхэ группировко даралсаха гэһэн дээрэһээ захиралта бууба. Совет сэрэгыг тэндэхи зон һайнаар угтаа һэн. Эдэ тулалдаануудта сержант Н.Доржиевай отделени эрэлхэгээр тулалдаа. «Эсэгын дайнай» 2-дохы шатын орденото командиринь зууршалагдана аад, ямар бэ даа шалтаганаар тэрэнэ абажа шадаргүй һэн. Энэ ушар тухай сэрэгэй корреспондент С.И. Емельянов «Эхэ

оронной урягаар» гэһэн ном соогоо (Киев, Политиздат, 1981) 389-дэхи дивизин дайшалхы зам харуулханда иигэжэ бэшэнэ: «Получив отпор на одном участке, немцы изменили направление атак. В эпицентре боя оказалось селение Фрейдорф, где оборонялся 545-й полк, который командовал после гибели Лукашова майор А.П. Гайворонский... Немцы подошли к ним со стороны Земелей. Первые их заметили при вспышках осветительных ракет бойцы отделения Нимбу Доржиева. Они же первыми открыли огонь по мелькавшим фигурам между деревьев немцев. А когда поблескивающие каски приблизились ещё ближе, Нимбу приказал бросать на них гранаты и стрелять «фаустами». Так начался на участке 2-го батальона 545-го полка ночной бой, продлившийся до утра. В конечном итоге тактика как они (олон нэрэнүүдэй дунда Н.Доржиевай нэрэ дурдагдана) решали успех любого боя». Прагада байханда, совет сэрэгшэд «фашист Германия бута сохигдобо, үлэһэн дайсан бээ тушааба» гэһэн мэдээ абахадаа, одоошье дайн дүүрбэ гэжэ ойлгоод һэн.

Нимбу Доржиевичай энгэр Алдар Солын 3-дахы шатын орден, «Шэн габыягай түлөө» гэһэн 2 медаль, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай 1 шатын орден, (1985 он) «Берлиниие абаһанай түлөө», «Прагыг сүлөөлһэнэй түлөө» гэһэн дайшалхы шагналнууд болон олон тоото юбилейн медальнууд шэмэглээд.

Дайнай һүүлээр Киевтэ ротно писарээр албаа үргэл-

жэлүүлбэ. 1946 онһоо маршал Тимошенкын нэрэмжэтэ сэрэгэй танково-техническэ училищида һуралсажа байтарнь, 1947 оной мартда демобилизация боложо, «үлэхэ дуратайшуул үлэгты, бэшэнэй гэртээ харихада болохо» - гэһэн мэдээ абахадаа, нютагаа бусаа. 389-дэхи дивизин ветеранууд хааяхан уулзажа, байлдаанай талмайда баатарлигаар унаһан дайшалхы нүхэдөө һанан дурсажа байдаг. Армавир, Бердичев, Луцк, Горохово хотонуудта болоһон уулзалгануудта нагасатан хоюулаа ошожо ерээ бэлэй.

Түрэл «Улаан-Ярууна» колхоздоо, удаань Нархатын совхоздо, леспромхоздо элдэб ажалда хүдэлөө. Энэ һамбаанда хүдөө ажахын дээдэ хургуули зоочноор дүүргэжэ, агроном, бухгалтерар ажаллаад, наһанайнгаа амаралтада гараа һэн. Мүнөө үеһэ Н.Д.Доржиевтан 7 үхибүүдэй гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргөөд, 19 аша, зээнэрэйнгээ дунда үлэһэн ажаһуунда. Жэл бүри үлэ бээрнынь Новосибирск, Кемерово, Улаан-Үдэһөө Нархатадаа баабайндаа сугларжа. Илалтын үдэр тэмдэглээдэг һайхан заншалтай юм. Наһанайнгаа амаралтада байбашье, үбгэжөөл гараа хабсараад мин лэ һуудаггүй, харин нютагайнгаа Буддын шажантанай эдэбхигэй гэшүүн мүн. Зандан Жуу бурхание залан асаржа, даһанай байшанда оруулжа хэрэгтэ эхэ габыятай. Шүлэг бэшээд туршадаг. Туршалгануудынь «Ярууна», «Буряад үнэн-Дүхэрнэ-тэшь» толилогдон байха.

Агуу Илалтын һайндэрөөр Нимбу нагасатанаа амаршалаад, алтан дэлхэйн бүхы һайн һайхание хүсэ!

Эрдэни ДАРИБАЗАРОВ.

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРАГШАН ҮХЭР ЖЭЛ

ХАБАРАЙ НҮҮЛШЫН ШАРА ЛУУ НАРА

Буряад литэ	17	18	19	20	21	22	23
Европын литэ	11	12	13	14	15*	16	17
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабод Лара понөд.	Мягмар Марс Вторник	Лагда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	улаан Луу	улаагшан Могой	шара Морин	шарагиан Хонин	сагаан Бишэн	сагаагшан Тахья	хара Нохой
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Һүүдэл	унан	уула	модон	хиц	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то хабарай һүүлшын шара Луу харын майн 11 (хуушанай 17).

Улаан Луу, 3 хүхэ мэнгын, ундаа хуудалтай үдэр.

Бурхан, лусууд, тэнгэри тахиха, хэшэг далага абаха, дасан хиид бодхохо, «Чавдор», «Улан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, эм найруулха, залаха, харюулга хэхэ, түмэр урлаха, замда гараха, худалдаа хэхэ, хото балгад байтуулха, хүрэнгэ эхэхэ, бэри абаха, хурим хэхэ, сан табиha, тоосоо хэхэ, байшан гэр барихада һайн. Шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатааха, онгосо, хала, модон тээрмэ урлаха, гүүр бариха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, «азар малтаха, ехэ гол гаталха, загаһа бариха, тангариг үгэхэ, дайсание номгодоходо харша.

Хүнэй үһэ абаа һаа, шэг шарай һайжарха.

Гарагай 3-да майн 12 (хуушанай 18).

Улаагшан Могой, 2 хара мэнгын, улаада хуудалтай үдэр. Бурхан тахиха, номын үдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, буянай үйлэ үйлэдэхэ, хүрэнгэ табиha, шэнэ ноёниие табиha, худалдаа хэхэ, дайсание дараха, мал газашань гаргаха, нүүдэл хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, зээлсэр абаха, тахил хэхэ, байшан гэрэй һуури табиha, гэр бүрихэ, мори, үхэр хургаха хэрэгүүдтэ һайн. Замда ябаха, һаһа барагшые хүдөөлүүлхэ, эм найруулха, модо отолхо, бэри үгэхэ, худалдаа хэхэ, заргалдаха, ехэ хэрэг үүдэхэ, ном уншаха мэтые сээрлэгтэ.

Хүнэй үһэ абабал, эд зөөри, үхэр мал гарзалха.

Гарагай 4-дэ майн 13 (хуушанай 19).

Шара Морин, 1 сагаан мэнгын, модондо хуудалтай үдэр.

Бурханда, лусуудта зальбарха, бурхан, тэнгэри тахиха, бэшэг зурхай зураха, дасан дуганай тахил заһаха, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, өөрын ажамида-рада аша туһатай ажал бэлдүүлхэ, ноёд һайдта тангариг үгэхэ, нүхэрые эрихэ, замда ябаха, модо тариха, һэсэ гэр табиha, шэмэг зүүдхэл зүүхэ мэтэдэ һайн. Модо отолхо, нялхые хүлдэ оруулха, мал худалдаха, эд, юумэ үгэхэ, хүрэнгэ эхэхэ зүйлнүүдтэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, һайн нүхэртэй ханилха.

Гарагай 5-да майн 14 (хуушанай 20).

Шарагшан Хонин, 9 улаан мэнгын, хиидэ хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, хэшэг далага абхуулха, бэшэг зурхай зураха, санаар олгохо, дасан шүтээн бодхохо, тарни уншаха, эрдэм номдо һураха, номын хурал байгуулха, модо тариха, хүрэнгэ эхэхэ, бэри абаха, хурим хэхэ, түрэхэ, хонинһоо ашаг шэмэ абаха, мал газашань үгэхэ, ажалшание абаха, буянай үйлэ бүхэндэ һайн. Тээрмэ бодхохо, шууяа гаргаха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, замда ябаха, эм найруулха сээртэй.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үлэсхэлэн хоһон байгал оршохо.

Гарагай 6-да майн 15 (хуушанай 21).

Сагаан Бишэн, 8 сагаан мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Бар, морин, нохой жэлтэнэй хии мориной буултатой үдэр.

Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиуулха, хангал тахиуулха, һахиуһанда үгэлгэ үгэхэ, лама болохо, эм найруулха, эрдэмдэ һураха, замда гараха, бэри абаха, хурим хэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, модо һуулгаха, сэсэрлиг байгуулха, шэмэг зүүхэ, бүжэг наада хэхэ, туг дарсаг хиидхүүлхэ, буянай үйлэдэ һайн. Хүншүү хэрбоһо гаргаха, шэнэ хубсаһа эсхэхэ, худалдаа хэхэ, нэхэхэ, нүүдэл хэхэ хэрэгүүдые тэбшэхээр.

Хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до майн 16 (хуушанай 22).

Сагаагшан Тахья, 7 улаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, зурхай зураха, һананай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, тарья тариха, модо һуулгаха, хото бай-

шан бариха, үзэл үзэхэ, эм найруулха, урлахы ухаанда һуралсаха мэтэдэ һайн. Бэри буулгажа, хүрыгэ оруулжа болохогүй, хурим найр хэхэ, мал агталха, замда гараха, һаһа барагшын үйлэдэ муу.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эдгээ хоол, ундан элбэгжэхэ.

Гарагай 1-дэ майн 17 (хуушанай 23).

Хара Нохой, 6 сагаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, хэшэг далага абхуулха, угаал үйлэдэхэ, арамнай хэхэ, лама болохо, эрдэм номдо һураха, эм найруулха, буянай үйлэ бүтээхэ, мал адууһа һургаха, тарья, үрэ жэмэс тариха, ехэ хүниие тушаалда оруулха, хэлсээнэй ажалшание абаха, урлахы үйлэдэ һуралсаха, суглаа хэхэ, замда гараха үйлэнүүдтэ һайн. Хүүгэдые хүлдэ оруулха, сэргэ хүдэлгэхэ, худаг малтаха, мал худалдаха, аралжаа наймаа хэхэ, шэнэ гэр бариха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, һамнаха, бэри буулгаха, шэнэ дэгэл эсхэхэ, һаһа барагшын үйлэдэ муу.

Хүнэй үһэ абабал, эд бараан, эдгээ хоол, ундан олгохо.

СОНОСХОЛ

«Ламсан» дуганда (Улаан-Үдэ, Лениний үйлэс, 15, Банзаровой талмай дэргэдэ) воскресенин үдэр үдэшин 18 саһаа бүхы бузарһаа, үбшэ зоболонһоо, мууһаа холодуулха, ариудхаха үүргтэй Лүйжэной ном хурагдана.

Энэ Лүйжэндэ ерлэн зон архитай, конфетэ, печеници, тоһо, даһна хэрэглэнгүй, өөрын шүүһэн дээрэ шараһан үхэрэй мяханий багахан хуби асарха ээргэтэй. Ум маани бадмэ хум!

АМАРШАЛГА

Баргажан нотагтаа ажаһуудаг манай сайрата, хүндэтэ һанагдаха ахамнай - **Дашин-Нима Шагэевич Хобраков** майраруудэ үдэрнүүдтэ 70 наһанайнгаа жабсалһа ойн баярые тэмдэглэхэнэ.

Иимэ һайхан үдэртэнь оршолонто байталишые баярлаһандаа үргэн талынгаа энхир хүхэ ургынуудаар һалбараад, хүбшэ гайгынгаа ягаахан үнгэтэй тэрэнгээр задараад, хүхын дуунай аялга дуунуудые эдэлүүлжэ байхал даа!

Манай аха Москва хотын ветеринарна академие яһала урагштайгаар дүүр-эһэнэй һүүлээр олон жэлнүүдэй туршада Курманханай, Баргажанай аймагуудай солхоз, совхозуудай, һүүлээрнь Барга-

жанай хүдөө ажахын Управлений ахамад мэргэжэлтэнээр хүдэлжэ гараһан намтартай.

Энэинэй гадуур наһанайнгаа хани нүхэр Цырма Цыбеновнтай хамта гурбан баатар хүбүүдые, хоёр дангина басагадые үргэн үндылгэһэн, гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэһэн, бултадань дээдын гарай мэргэжэл олгоһон габьяатай.

Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гаранхай, аяр арбан хоёр ашанар болон ээ-нэрые, үшөө хоёр гушанарые өөднэ үргэлсэжэ байдаг, ехэ буянтай, ан-бун нотагтаа ажаһуудаг даа.

Хайрата, хүндэтэ ахая түрэнэн үдэрөөрнө, тэгшэ ойгоорнө үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, өөрынгөө зохёон «Ахадаа» гэгэн шүлэг бэлэг болгон зориулнабди.

АХАДАА

Эхэ-үншэн бүлэ сооһоо Эрмэлзэл эхэтэй ахамнай бэлэйш. Эсэхэ, сусахые дүүрэн гаталжа, Эрдэмтэй хүшэр харгы бэдэрлэйш. Долонгир ухаан, оролдосын хүсөөр Дээдын хургуули дүүргэжэ шадааш, Арадтаа туһатай мэргэжэл оложо, Ажахын жолоо батаар баряаш. Зүбэлзтэ хүрэнэй мэргэжэлтэн хадаа Знойл түлөө наһая зориулааш. Үмсын хэрэг хажуудань орхёод, Олонойл түлөө ажалаа ябуулааш. Эдгин хонгор дэлхэй дээрэ Эсэгын жаргал дүүрэн элээш. Эжэл ганса дангина амаргатая Эбтэй бүлын үхибүүдээр сээсэгээш. Аляа зулгы хүбүүд, басагадаа Агтын тахатай ходоодо ябахынь Агуу эрдэм мэргэжэлдэ хургааш, Ажабайдалай үргэн харгыда гаргааш. Ажалаар, зорилгоор баря наһаараа

Аха дүүнэртэ найдамтай жэшээ харуулааш.

Дахяад ургаһан залуу үетэндэ Дардам пайхан харгы заагааһ. Аба, эжын ариун буянгар Аяр далан наһая гүйсэбэй! Үгэлгэ Бурханай үршөөлэй

хэмжүүрээр Ушөөл олон жэлнүүды дабыш даа! Ашанар, гушанарайнгаа хүхюун дүхэри! соо

Аятай зохидоор жарган һуугыш даа. Буянтай сэсэн зугаа дэлгээжэ, Бултанайнь тулга болон ябыш даа!

Республикын габьяата врач **ХОБРАКОВ Цыбык Цынгеевич** болон Гарма дүүгэинь гэр бүлэ хамтадаа амаршална.

Улаан-Үдэ хото, 2009 оной май һара.

Нима Будаевич ДУГАРОВ

30 апреля 2009 года на 75-м году ушел из жизни кандидат филологических наук, доцент кафедры бурятского языка Национально-гуманитарного института, отличник народного образования Российской Феде-

рации Дугаров Нима Будаевич.

Дугаров Н.Б. родился 27 декабря 1935 г. в селе Угнасай Курумканского района Республики Бурятия. Окончил в 1958 г. историко-филологический факультет БГУИ. Работал преподавателем в БСХИ (1958-1959), младшим научным сотрудником Бурятского института общественных наук СО АН СССР (1959-1980), старшим преподавателем, доцентом кафедры бурятской филологии НИИ БГУ (1981-1982, 1982-2002 гг.). В 1973 г. успешно защитил диссертацию на ученую степень кандидата филологических наук на объединенном Ученом совете в г. Новосибирске. Специальность - монгольские языки. Главное направление научной деятельности

- лексикология бурятского языка.

Н.Б.Дугаров - автор более 30 научных работ по различным вопросам бурятского языковедения. Среди них монографическая работа "Лексические синонимы в современном бурятском литературном языке" (М.: Наука, 1978), где автор на большом фактическом материале исследовал теоретические и практические вопросы синонимов бурятского языка, одной из актуальных проблем бурятского языковедения. В 1964 г. он подготовил и издал "Библиографию литературы по бурятскому языковедению", которая является первой работой по систематизации литературы по бурятскому языковедению со второй половины 18 в. Он провел кропотливую работу по составлению картотеки для академического "Толкового словаря бурятского языка". Н.Б.Ду-

гаров принимал активное участие в экспедиционных поездках отдела языковедения по сбору диалектологических материалов. За более чем двадцать лет работы в полевых условиях он стал опытным собирателем - диалектологом. За годы работы в институте участвовал во многих всесоюзных и республиканских научных конференциях, совещаниях, выступал с докладами и сообщениями по вопросам бурятского языковедения, ежегодно выступал перед учителями-родноведами на курсах в Институте усовершенствования учителей с лекциями по вопросам языковедения и участвовал в комиссиях по проверке состояния преподавания бурятского языка и литературы в школах республики. Долгое время был заместителем Ученым секретарем отдела языковедения.

За активную общественную, научную, педагогическую работу Нима Будаевич Дугаров награжден Почетной грамотой Президиума АН СССР, Почетной грамотой Президиума Бурятского филиала СО АН СССР и Института общественных наук, обкома профсоюзов работников просвещения, высшей школы и научных учреждений, Благодарственной грамотой общества "Знание", знаком "Отличник народного образования Российской Федерации".

Светлая память о большом ученом, учителе, хорошем друге, семьеине останется в памяти коллег, учеников, друзей.

Коллектив преподавателей и студентов Национально-гуманитарного института Бурятского государственного университета.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА. РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕТИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЖИРОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, П.А.НОСКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), А.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, А.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.АМДИНОВА</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Калацдаршвиллин үйлэс, 20, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 7 хууданан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэлэг - 30080. Хэблэлдэ тушаагданан сар - 17.00.</p>	<p>"Республиканская типография" гэгшэн ОАО-до болон диапозитивүүдтэ газетэ 7000 хэблэгээр хэблэгдээ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоевой үйлэс, 13. Директорийн телефон: 21-40-45. Сүлөө см. Б-0165-дахин номертойгоор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүридхэлдэ абтанхай.</p>
<p>Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершинь» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуудай, оюугадай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.</p>			
<p>Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдээгүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.</p>		<p>Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрлүүдэй бэшэлгые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.</p>	

ҮЛЭГШЭН НЮТАГАЙХИДНАА БАЯРЫЕ ХҮРГЭЕ

Мэдээж хизаар ороноо шэнжлэгшэ П.Т.Очировай «Улекчинцы в годы Великой Отечественной» гэхэн ном соо Улэгшэн нютагай фронтовигууд, тылэй хүдэлмэрилэгшэд тухай тон нарибшалан бэшгэгэнхэй юм. Дайнда мордоһон 171 сэрэгшэд сооһоо мүнөө оройдоол 3-ишнь үлэнхэй. Эгэ хэд бэ гэгээл, мүнөө Петропавловка һууригда ажаһуудаг, япон дайнда хабаадалсаһан сэрэгшэн Б.Ц.Цыбенев, олон удаан жэлдэ республикын Ветерануудай советэй түрүүлэгшээр хүдэлхэн М-Ж.Ц.Гармаев, совет болон партийна хүдэлмэридэ, багшын ажалда наһаяа зорюулан С.П.Дугаров гэгшэд болоно.

Илалтын һайндэрөөр гашарамдуулан, хүндэтэ сэрэгшэдэ ара талада ажаллаһан эгшэнэр, аханараа амаршалха зуур республикын Дайнай болон ажалай ветерануудай советэй түрүүлэгшээр мүнөө ажаллажа байһан Р.Б.Гармаевта үлэгшэнэйхүдэй зүгһөө үнэн баярые хүргэхэ дуран хүрэнэ. Ушарынь хадаа нютагаймнай түүхэтэ энэ ном тухай Ревомир Баярович өөрынгөө һанамжа-шэнжэлэгшэ бэшээ, Пама Тундуповичай, һургуулийн эдир мүрдэгшэдэй ажалые үндэрөөр сэгнээ һэм шуу. Баяраа хүргэхэ зуураа энэ ном сооһоо дор дурсагдаһан хэнэгүүдые толилбобди.

Галина ДАШЕЕВА

ИХ ПОЧИН ДОСТОИН ПОДРАЖАНИЯ

С большим интересом прочитал книгу «Улекчинцы в годы Великой Отечественной». Книга представляет коллективный труд нескольких поколений следопытов, поисковиков, юных знатоков истории родного села, которые делали это полезное дело под руководством руководителя музея Памажапа Тундуповича Очирова. В этой книге всё интересно, каждая строка напоминает о подвигах земляков-улекчинцев в боях по защите Отечества, труд участников трудового фронта, ведь не только на фронте, но и на полях колхозов, в заводских цехах ковалась Великая Победа.

Прошло более 60 лет после Победы, но память о погибших жива у земляков, которые всех называют поименно. Отраднo, что сегодняшнее поколение узнает из книги, какой подвиг совершил каждый воин-земляк, где похоронен погибший, какие выросли дети, как они стали достойными сыновьями и дочерьми Отечества. Улекчинцы помнят и тех безусых юных солдат, которые даже не успели обзавестись семьей и остались на поле брани.

Книга рассказывает, какие боевые награды имел каждый участник войны, кто сколько раз был ранен, автор особо отмечает, что из многих семей пали в боях за Родину по 2-3 брата. Был у дедушки Бизья Дашимолна Очирова четверо сыновей, трое пали на полях сражений, вернулся один лишь Бато, а сколько семей, которые не дождалась двух братьев.

А уходили из Улекчина 171 воин, вернулось 104. Из небольшого бурятского улуса уходили на фронт и буряты, и русские по национальности и татары, которые учились вместе и, когда нагрянула война, все как один встали на защиту Отечества.

За 25 лет школьный музей во главе с П. Т. Очировым обрел

большой опыт поисковой работы, имеет давно установленную переписку с крупными архивами Москвы, Санкт-Петербурга, Орла, Калуги, направляют запросы во многие области и даже за границу, изготовили 10 планшетов о фронтовиках-орденоносцах. В результате упорных поисков за 15 лет установили места гибели и захоронения 25 воинов-земляков. Каждый ответ на запрос музея, членов поисковых бригад - это событие, земляки, а главное, дети, внуки и правнуки погибших воинов узнают о подвиге отца, деда и прадеда, о том, где похоронен, порой сообщают, какими орденами и медалями был награжден погибший, и всё это вызывает у улекчинцев законную гордость за земляка, родственного им героя-бойца.

Удачной кажется такая форма подачи информации: после краткой информации о герое-земляке дается сообщение, поступившее из архивов или воспоминание однополчан, земляков, сражавшихся вместе, и затем рассказывается о детях, сыновьях и дочерях, которые достойно носят имя отца или деда.

Где только не воевали улекчинцы: мёрзлы и воевали в око-

пах Сталинграда, сражались под Курском, ремонтировали железную дорогу на Украине, участвовали в беспримерном маршброске по безводным пустыням Монголии и Маньчжурии, попадали в плен, бежали оттуда и через многие испытания и страдания находили в себе силы вернуться в строй, закончить войну и становиться в ряды тех, кто поднимал народное хозяйство из руин, водил грузовики по «Дороге жизни» через Ладожское озеро и т.д. И многие из них вернулись домой, несмотря на ранения и увечья, стали передовиками производства, многие награждены орденами, медалями, заслужили почетные звания России и Бурятии, среди них есть и учителя, и животноводы, и механизаторы, и рационализаторы, полеводы и... настоящие полковники! Я не называю фамилии, имена всех, читатель сам найдет их в книге, читатель прочтет трогательные письма А. Далаева родителям и братьям. Сколько добрых слов, уверенности в победе, прекрасных планов на будущее, но не суждено было ему вернуться домой...

Читателю будет интересно и то, что в книге отдельными спис-

ками перечислены кавалеры боевых орденов и воины, получившие боевые ранения, а также приведен обширный список участников трудового фронта - мужеников тыла, их вклад в общую победу не менее значителен.

Есть в книге отдельный раздел «Наследники славных традиций отцов и дедов». Автор и учащиеся-участники организации деятельности школьного музея нашли документы, материалы и рассказали о подвиге земляка Хэшэгтэ Баирова, посмертно удостоенного ордена Мужества. И сегодня в Улекчине, да и не только в Улекчине, но и в различных районах Бурятии, да и всей великой России живут и трудятся славные представители бурятского села Улекчин.

Многое сделано, но всё же много ещё тех, которые «не начатся», т.е. работа еще предстоит большая, поиск продолжается, и нет сомнения, что школьный музей с. Улекчин - «Лучший школьный музей республики 1995 года» и впредь будет таковым.

Мы обращаемся ко всем читателям, организаторам школьной работы последовать добрым делам Улекчинского школьного музея.

Ревомир ГАРМАЕВ,
председатель
республиканского Совета
ветеранов войны и труда.

Подполковник
ГАРМАЕВ
Мунко-Жаргал
Цыренжапович

Мунко-Жаргал Цыренжапович Гармаев родился 5 декабря 1925 в местности Баруун-Гол улуса Улекчин в семье Гармаева Цыренжапа из аймака баанайтан племени хойно-первый. Член КПСС с 1946 года.

Ученик Улекчинской средней школы (1933-1942), курсант Ленинградской специальной артиллерийской школы (1942-1943), курсант Днепрпетровского Краснознаменного артиллерийского училища (1943-1944). Младший лейтенант Гармаев находился в резерве Верховного командования в Московском военном округе. С 13 марта 1945 и до конца войны в составе 945-го гаубичного артполка 380 стрелковой дивизии 49 армии 2-го Белорусского фронта участво-

вал в боевых действиях по освобождению г. Гдыня, форсированию реки Одер и на территории Германии.

В послевоенный период в составе 945 гаубичного артполка служил в оккупационных советских войсках в Германии и Забайкальского военного округа. Демобилизован в 1954 году.

Литературный сотрудник газеты «Буряад-Монголой үнэн», заведом отделом Закаменского РК КПСС, учеба в Иркутской высшей партийной школе. Много лет проработал в советских, партийных органах Закаменского, Тулкинского, Окинского, Хоринского районов.

С мая 1980 года заместитель Управляющего Делами Совета Министров Бурятской АССР, председатель ПС Бурятского отделения Всероссийского общества охраны памятников истории и культуры, почетный ветеран Российской Федерации. Председатель республиканского Совета ветеранов войны и труда до октября 2005 года.

За боевые заслуги награжден орденами Красной Звезды, Отечественной войны 2 степени, орденом Дружбы, орденом Почета, медалью ордена «За заслуги перед Отечеством II степени», медалями «За победу над Германией», «Ветеран труда», «За доблестный труд». В ознаменование 100-летия Владимира Ильича Ленина, юбилейными медалями. Является почетным гражданином Республики Бурятия. Почетный ветеран РФ.

Вместе с супругой Надеждой Филипповной воспитали сына и дочь.

В настоящее время ветеран на заслуженном отдыхе.

ДУГАРОВ Цырен-Доржо Цыденович

Цырен-Доржо Цыденович, более известный в районе под творческим псевдонимом Сергей Павлович, родился в 1924 году в местности Ультуй Улекчинского сомонного Совета нынешнего Закаменского района Республики Бурятия в семье крестьянина-скотовода из аймака Нарингут племени хойно-первый.

Окончил Улекчинскую среднюю школу. На фронт призван по мобилизации Закаменского РВК БМАССР 14 января 1943 года. Выпускник 1-го Харьковского ордена Ленина танкового училища. Воевал в составе 52 и 3 гвардейской танковой армии на Северо-Западном, Воронежском, 1-м и 2-м Украинских фронтах.

Основные операции, в которых участвовал славный сын Закамны. В составе Воронежского фронта (командующий генерал армии Н.Ф.Ватутин) в оборонительных сражениях летом 1943 года в Орловско-Курской операции отражает крупное наступление немецких войск групп армий «Центр» и «Юг», срывает попытку противника вернуть стратегическую инициативу, утраченную в Сталинградской битве. Зимой 1944 года в составе Украинского фронта в ходе битвы за Правобережную Украину в районе Корсунь - Шевченковско-

го участвует в окружении и уничтожении 10 дивизий из состава немецких групп войск «Юг». В августе 1944 года в составе 2-го Украинского фронта (командующий генерал армии Р.Я.Малиновский) и во взаимодействии с Дунайской военной флотилией в Яссо-Кишиневской операции наш земляк участвует в разгроме немецкой группы войск «Южная Украина» и освобождает Молдавию и восточную часть Румынии. Со второй половины апреля по 3 мая 1945 года комсорт 490-го дивизиона отдельного Черкасского ордена Александра Невского минометного полка младший лейтенант Дугаров Ц.Ц. вместе с частью прорывает оборону немцев, окружает крупную группировку фашистских войск в Берлине. Вместе с частями своего фронта приходит на помощь народному восстанию в Праге, освобождает и завершает войну 11 мая 1945 года в Чехословакии.

После демобилизации из рядов Советской Армии окончил БГПИ имени Доржи Банзарова, исторический факультет. Тем самым является первым обладателем диплома о высшем образовании из улекчинцев. Работает на руководящих должностях в советских и партийных органах. Много лет работал учителем истории, директором Михайловской, Санагинской, Цакирской средних школ Закаменского района. Заслуженный учитель Бурятской АССР. За боевые и трудовые заслуги награжден орденами Отечественной войны 1 степени, медалями «За победу над Германией», «За отвагу», «Ветеран труда», юбилейными медалями, знаком «50 лет в КПСС».

Вместе с супругой Аханаевой Анной Гармаевой воспитали пятерых замечательных детей. Александр - мастер спорта международного класса по боксу, Владимир - доктор исторических наук, Ирина - директор республиканского центра детско-юношеского туризма и краеведения, Дарима - инженер-технолог, Галина - директор Михайловской средней школы Закаменского района.

Сейчас Цырен-Доржо Цыденович на заслуженном отдыхе.

НА СНИМКЕ: Ц.Д.Ц.Дугаров в кругу семьи.

Из книги «Улекчинцы в годы Великой Отечественной».